

**ŠVIETIMO, SVEIKATOS, SOCIALINIŲ IR KULTŪROS PASLAUGŲ
VAIKUI IR ŠEIMAI PRIEINAMUMAS IR POREIKIS LIETUVOJE**

2017, Vilnius

ŠIUOLAIKINIŲ DIDAKTIKŲ CENTRAS

TURINYS

Įvadas.....	2
1. Teisinės prielaidos <i>visos dienos mokyklai</i> rasti.....	5
2. Esamos <i>visos dienos mokyklos</i> praktikos.....	27
3. Švietimo, sveikatos, socialinių ir kultūros paslaugų <i>visos dienos mokykloje</i> poreikis bei prieinamumas.....	53
3.1. Tėvų apklausos metodologinis pagrindimas.....	53
3.2. Tyrimo dalyvių charakteristikos.....	56
3.3. <i>Visos dienos mokyklos</i> samprata.....	59
3.3.1. <i>Visos dienos mokyklos</i> modelis.....	59
3.3.2. <i>Visos dienos mokyklos</i> tikslinė grupė.....	65
3.3.3. <i>Visos dienos mokyklos</i> trukmė.....	68
3.3.4. <i>Visos dienos mokyklos</i> finansavimas.....	69
3.4. <i>Visos dienos mokyklos</i> teikiamos paslaugos.....	70
3.4.1. Švietimo paslaugos.....	70
3.4.2. Kultūros paslaugos.....	77
3.4.3. Socialinės ir socio-educacinės paslaugos.....	79
3.4.4. Sveikos gyvensenos ugdymo paslaugos.....	81
3.4.5. Paslaugų specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams prieinamumas ir poreikis	84
3.4.6. Paslaugos tėvams.....	91
3.5. Tyrimo dalyvių pastabos apie <i>visos dienos mokyklos</i> idėją.....	93
3.5.1. Pozityvūs atsiliepimai apie <i>visos dienos mokyklos</i> idėją.....	94
3.5.2. Abejones ir pastabos <i>visos dienos mokyklos</i> idėjai.....	94
3.5.3. Pasiūlymai <i>visos dienos mokyklos</i> veiklos organizavimui.....	95
4. Apibendrinimas ir išvados.....	98
Literatūros sąrašas	102
Priedai	110

IVADAS

Švietimo prieinamumas, ugdymosi kokybės užtikrinimas ir lygios galimybės siekti asmeninės mokymosi sėkmės yra bemaž visuose svarbiausiuosiuose šalies strateginiuose dokumentuose įrašyti siekiai. Lietuvos Respublikos vyriausybės 2016 m. programa (2016) numato ypatingą dėmesį skirti mokyklų įvairovei ir platesniam prieinamumui – kad mokykla būtų ne tik mokymosi vieta, bet ir kultūros židinys, kuriame būtų puoselėjamos vertybės, ugdoma brandi ir socialiai atsakinga asmenybė. Mokykla taip pat laikoma vieta, kurioje buriasi bendruomenė ir kolegialiai sprendžia aktualias švietimo problemas. Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija (2013) formuluoja užduotį užtikrinti švietimo prieinamumą ir lygias galimybes, maksimaliai plėtojant vaikų ir jaunimo švietimo aprėptį bei suteikiant palankiausias galimybes individualiems gebėjimams skleistis ir tenkinti specialiuosius ugdymosi poreikius; taip pat teikti veiksmingą pedagoginę ir psichologinę pagalbą mokiniams, patiriantiems mokymosi sunkumų.

Šie ir kiti strateginiai dokumentai kuria solidų pagrindą *visos dienos mokyklos* idėjai įgyvendinti. Mokyklai, kurioje persipintų formalus ir neformalus švietimas, kurioje būtų pasirūpinta individualia besimokančiojo pažanga ir ugdymosi poreikiais, emocine, fizine sveikata bei saugumu, kurioje vietą rastų visi bendruomenės nariai.

Nepaisant palankių oficialių nuostatų, kyla klausimai, kokios yra realios galimybės tokiai mokyklai rasti: ar pakanka teisinio reglamentavimo aprėpti turinio ir formų įvairovę?, ar turime praktinės patirties, nuo kurios būtų galima atsispirti?, ar tokią idėją palaikytų tėvai?, koks realus tokios mokyklos poreikis?

Siekiant atsakyti į šiuos klausimus atliktas tyrimas, kurį sudarė antrinių duomenų analizė ir tėvų apklausa.

Tyrimo objektas – poreikis ir galimybės *visos dienos mokyklai* rasti. Antrinė duomenų analizė taikyta nagrinėjant teisinius dokumentus, šalies ugdymo institucijose egzistuojančias praktikas, taip pat anksčiau atliktus tyrimus apie specialiuosius ugdymo(si) poreikius. Kiekybinis tyrimas atliktas aiškinantis tėvų požiūrį į *visos dienos mokyklą* – ar tokio pobūdžio mokykla būtų reikalinga?, kokia tai turėtų būti mokykla?, kokios paslaugos turėtų būti joje teikiamos? **Šio tyrimo tikslas** – išanalizuoti *visos dienos mokyklos* ir joje teiktiną švietimo, sveikatos, socialinių ir kultūros paslaugų poreikį bei realias galimybes jas gauti.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti švietimo, sveikatos, socialinių ir kultūros paslaugų teisinį reglamentavimą Lietuvoje, siekiant atskleisti sąlygas, sudarančias galimybes įgyvendinti *visos dienos mokyklą* Lietuvoje.
2. Išanalizuoti esamas *visos dienos mokyklos* praktikas (pagal *visos dienos mokykloje* teikiamos paslaugas, paslaugų teikėjus, paslaugų teikimo trukmę, tikslinę grupę, paskirtį ir aprėptį), jų veiklos organizavimo ir finansavimo būdus Lietuvoje.
3. Ištirti švietimo, sveikatos, socialinių ir kultūros paslaugų poreikį ir prieinamumą vaikams (priešmokyklinio amžiaus, pradinio mokyklinio amžiaus, pagrindinio, vidurinio ugdymo amžiaus vaikų grupėms, t. y. vaikams nuo 6 iki 18 m. (turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių vaikams – iki 21 m.) ir jų tėvams (globėjams, rūpintojams). Taip pat specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams ir jų tėvams (globėjams, rūpintojams), pagal gyvenamąją vietovę (kaimas, miestas, didmiestis), skirtinguose Lietuvos regionuose.

Tyrimo eiga. Lygia greta vyko antrinė duomenų analizė ir tėvų apklausa.

Teisinių dokumentų analizė. Įvertinus tai, kad Lietuvos teisės aktuose *visos dienos mokyklos* samprata nėra apibrėžta, analizuojant *visos dienos mokyklos* įgyvendinimo teises prielaidas, buvo laikomasi nuostatos, kad *visos dienos mokykla* yra tokia bendrojo ugdymo mokykla, kurioje vykdomas formalusis ir neformalusis mokinių švietimas, teikiamos sveikatos, socialinės, kultūros, maitinimo, popamokinės mokinių priežiūros ir vežimo paslaugos. Remiantis Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo (1991) 6 str. pateikta švietimo sistemos struktūra, pirmame tyrimo uždavinyje numatyta švietimo, sveikatos, socialinių ir kultūros paslaugų teisinio reglamentavimo Lietuvoje analizė siekiant atskleisti sąlygas, sudarančias galimybes įgyvendinti *visos dienos mokyklą* Lietuvoje, buvo papildyta maitinimo, popamokinės mokinių priežiūros ir vežimo paslaugų, kaip būtinų įgyvendinti *visos dienos mokyklos* koncepciją, teisinio reglamentavimo analize. Teisinių prielaidų įgyvendinti *visos dienos mokyklos* koncepciją analizę sudarė Lietuvos strateginių dokumentų, įstatymų ir poįstatyminių teisės aktų, apimančių *visos dienos mokyklos* įgyvendinimo teises prielaidas iki savivaldybių lygmens, analizę.

Egzistuojančių praktikų analizė. *Visos dienos mokyklos* praktikų ieškota pagal raktinius žodžius „*visos dienos mokykla*“ ir kreipiantis tiesiogiai į informacijos galinčius turėti švietimo sistemos darbuotojus (mokyklų vadovus, švietimo skyrių specialistus, švietimo centrų darbuotojus). Egzistuojantys modeliai aprašyti remiantis viešojoje erdvėje prieinamais savivaldybių ir mokyklų lygmens dokumentais, mokyklų svetainėje pateikta informacija, kai kurios detalės tikslintos susisiekus su mokyklų administracija ar kitais darbuotojais telefonu,

pateikiant paklausimą raštu. Į ataskaitą įtraukti ir tokie modeliai, kurie nelaikytini *visos dienos mokykla*, tačiau turi jai būdingų bruožų ir gali būti naudingi svarstant *visos dienos mokyklos* koncepciją.

Tėvų apklausa. Tėvų apklausai organizuoti pasirinktas klausimyno raštu metodas. Klausimyno formatas – elektroninis. Apklausoje dalyvavo mokyklinio amžiaus vaikus turintys tėvai iš visų Lietuvos apskričių, gyvenantys skirtingų tipų gyvenvietėse. Iš viso dalyvavo 1615 respondentų. Dalyvavimas apklausoje buvo laisvanoriškas ir anoniminis. Duomenų analizei atlikti naudoti aprašomosios statistikos metodai, χ^2 požymių homogeniškumo, Mann-Whitney ir Kruskal-Wallis kriterijai. Duomenų analizė atlikta IBM SPSS24 programiniu paketu, grafikai braižyti Excel programiniu paketu.

Tyrimo apribojimai. Tyrimo apribojimais laikytina tai, kad kol kas nėra aiškaus susitarimo dėl *visos dienos mokyklos* koncepcijos. Kitas apribojimas yra tyrimo atlikimo laikas ir trukmė (tyrimas vykdytas 2017 m. liepos-rugsėjo mėn.). Vasarą sunku rasti žmonių, galinčių pateikti reikalingos informacijos. Tėvams pateiktas elektroninis klausimynas. Dėl šios priežasties klausimyną galėjo užpildyti tik tie tėvai, kurie turi prieigą prie interneto ir geba naudotis kompiuteriu. Vasaros metu dauguma tėvų atostogavo, todėl sutrumpėjo laikas, skirtas atsakyti į klausimus.

1. TEISINĖS PRIELAIIDOS VISOS DIENOS MOKYKLAI RASTIS

Analizuojant *visos dienos mokyklos* įgyvendinimo teisinės prielaidas, laikomasi nuostatos, kad *visos dienos mokykla* laikoma tokia mokykla, kurioje vykdomas formalusis ir neformalusis mokinių švietimas, teikiamos sveikatos, socialinės, kultūros, maitinimo ir popamokinės mokinių priežiūros, vežimo paslaugos.

Siekiant paskatinti esminius visuomenės pokyčius ir sudaryti sąlygas formuotis kūrybingai, atsakingai ir atvirai asmenybei, *Valstybės pažangos strategija „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“* (2012), iškėlusį sumanios Lietuvos viziją, akcentuoja, kad visuomenė turi tapti veikli, solidari, nuolat besimokanti, kiekvienas asmuo – atviras kaitai, kūrybingas ir atsakingas. Švietimo politika ir numatomos švietimo kaitos kryptys turi sutelkti švietimo bendruomenę ir visus Lietuvos žmones nuolat kryptingai lavintis siekiant asmeninės ir šalies sėkmės, užtikrinant lygias galimybes. Atskiras dėmesys atkreipiamas į socialinę atskirtį patiriančių asmenų teises, todėl svarbu padėti jiems išsaugoti orumą ir būti visaverčiais visuomenės nariais, aktyviai dalyvauti socialinės įtraukties politikoje ir veikloje, padėti kovoti su stereotipais ir stigmatizacija, išsaugoti ir stiprinti gyvenimo kokybę, socialinę, ypač vaikų, gerovę ir lygias galimybes visiems.

Valstybės pažangos strategijoje „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ (2012) apibrėžiamos siektinos visos visuomenės ir atskiros asmenybės savybės, kurios užtikrintų visuomenės pažangą. *Visos dienos mokykla* galėtų tapti vienu iš švietimo teikiamų paslaugų modeliu, kuriame būtų sukurtos prielaidos, sudarytos sąlygos ir lygios galimybės lavintis ir tobulėti. *Visos dienos mokykla* galėtų užtikrinti palankias sąlygas vaikų ugdymuisi siekiant visuomenės pokyčių, ypač galvojant apie šeimas, kurios neturi pakankamai galimybių, išskyrus privalomąjį švietimą, užtikrinti vaikų įvairiapusį ugdymąsi.

Siekiant įgyvendinti *Valstybės pažangos strategiją „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“* (2012) ir sukurti pažangią, modernią ir stiprią valstybę, pasižyminčią sumanios visuomenės, sumanios ekonomikos ir sumanaus valdymo derme, ir įgyvendinti pagrindines Europos Sąjungos politikos nuostatas, išdėstytas Europos Sąjungos pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategijoje „Europa 2020“ (Europos Komisija, 2010), iškėlusioje siekius – mažinti mokyklos nebaigiančių moksleivių skaičių, gerinti švietimo sistemos rezultatus, sudaryti geresnes sąlygas jaunimui patekti į darbo rinką, kurių pasiekimui būtini pokyčiai švietimo sistemoje, 2012 m. buvo priimta *2014–2020 metų nacionalinės pažangos programa* (2012). Programos pirmojo prioriteto – „Visuomenės ugdymas, mokslas ir kultūra“ – bendrasis tikslas yra skatinti kiekvieną gyventoją realizuoti savo galimybes

mokantis, kuriant, tiriant, tikslinga veikla prisiimant atsakomybę už save, valstybę ir aplinką. Vienas iš šio tikslo uždavinių yra didinti švietimo prieinamumą ir paslaugų įvairovę, todėl numatoma individualizuoti mokymosi procesą, kad jis atitiktų besimokančiojo poreikius, didinti neformaliojo švietimo prieinamumą ir stiprinti jo poveikį ugdymosi ir mokymosi procesui, didinti mokymosi galimybių įvairovę. Taip pat numatyta stiprinti neįgaliųjų ir kitų socialiai pažeidžiamų grupių įtrauktį į švietimo procesą; plėtoti vaikų ir jaunimo neformalaus ugdymosi galimybes (ypač kaimo vietovėse); stiprinti kultūros, sporto ir švietimo įstaigų (muziejų, bibliotekų, meno veiklas vykdančių centrų ir kt.) galimybes teikti formalaus ir neformalaus ugdymo paslaugas; stiprinti lygias galimybes dalyvauti švietimo veikloje.

Programos uždavinys, numatantis švietimo prieinamumo didinimą ir paslaugų įvairovės plėtrą, tiesiogiai atliepia *visos dienos mokyklos* modelio įgyvendinimą numatant mokinių įtrauktį į švietimą per siūlomų švietimo paslaugų – ypač neformaliojo vaikų švietimo – įvairovę bei prieinamumą ir ugdymo individualizavimą, kad mokiniai, ypač socialiai pažeidžiamų grupių, galėtų jomis pasinaudoti. Programoje numatyti šio uždavinio įgyvendinimo kriterijai iš esmės numato tik nesimokančių asmenų įtrauktį į formaliojo ugdymo procesą, tačiau neatspindi švietimo, ypač neformaliojo, ir paslaugų įvairovės besimokantiems vaikams.

Dar vienas 2014–2020 metų nacionalinėje pažangos programoje (2012) pirmojo prioriteto numatytas uždavinys, atliepiantis *visos dienos mokyklos* koncepciją ir praplečiantis ugdymo pasiūlos įvairovę, – skatinti kūrybiškumą taikant dvi priemonių grupes. Pirmą, numatoma visapusiškai integruoti kūrybiškumo ugdymą į formalaus mokymosi programas, antrą, siekiama stiprinti kūrybiškumo ugdymą neformaliojo švietimo sistemoje. Tačiau programos vertinimo kriterijų sąrašas kriterijaus, sietino su kūrybiškumo ugdymo integravimu į formalaus mokymosi programas, nenumatyta.

Antrojo prioriteto „Veikli ir solidari visuomenė“ tikslas – gerinti gyvenimo kokybę, stiprinti socialinę sanglaudą ir užtikrinti visiems lygias galimybes. Vienas iš numatytų uždavinių – užtikrinti gyventojų pajamų apsaugos sistemos finansinį stabilumą. Viena iš uždavinio įgyvendinimo krypčių – užtikrinti paramos šeimai sistemą, sudarančią palankesnes vaikų ugdymo ir priežiūros sąlygas. Šis siekis glaudžiai siejasi su *visos dienos mokyklos* įgyvendinimo modeliu siekiant sudaryti sąlygas vaikų iš finansiškai nestabilių šeimų įtrauktį į švietimo sistemą, kas ir būtų viena iš *visos dienos mokyklos* funkcijų didinant švietimo, ypač neformaliojo, prieinamumą finansinių priemonių, kurias numato programos uždavinio įgyvendinimas, dėka. Tačiau programos vertinimo kriterijai neatspindi su mokykla susietų priemonių, susietų su mokykla, kurios užtikrintų tikslingą lėšų panaudojimą teikiant pagalbą ir paslaugas šeimai mokykloje.

Horizontaliojo šeštojo prioriteto „Kultūra“ bendrasis tikslas – stiprinti visuomenės tapatybę, kūrybingumą, plėtojant konkurencingas kultūros paslaugas visoje Lietuvoje. Bendrojo tikslo įgyvendinimui numatyti tikslai – stiprinti visuomenės kultūrinę tapatybę, didinti visuomenės kūrybingumą, bendruomeniškumą ir pilietiškumą bei plėtoti aukštos kokybės kultūros paslaugas, užtikrinti jų įvairovę, inovatyvumą, prieinamumą ir sklaidą – artimai siejasi su formaliojo ir neformaliojo švietimo, susijusio su kultūros paslaugomis, įgyvendinimu. Kultūros paslaugų plėtra sudarytų tinkamas prielaidas plėtoti formaliojo ir neformaliojo švietimo paslaugas naudojantis kultūros infrastruktūra, tačiau, vertinant susietus su kitų uždavinių įgyvendinimu numatytus kriterijus, galima pastebėti, kad numatytos priemonės menkai atspindi šeštojo prioriteto įgyvendinimo prielaidas, susietas su švietimo sistema.

Horizontaliojo septintojo prioriteto „Regioninė plėtra“ tikslas – užtikrinti tolygią, tvarią ir į skirtumų mažinimą orientuotą regionų plėtrą, kurio vienas uždavinių – modernizuoti bazinę, vietos bendruomenėms svarbią infrastruktūrą, diegti aplinkos gerinimo ir aplinkos apsaugos priemones, t. y. kurti ir plėtoti judėjimo, sveikatingumo, sporto, žaidimų infrastruktūrą. Įgyvendinant uždavinį didinti viešųjų paslaugų kokybę ir prieinamumą, numatyta kompleksiskai modernizuoti mokyklas, plėtoti neformalaus ugdymo, mokymosi visą gyvenimą veiklą savivaldybių lygiu, modernizuoti kompleksinių paslaugų infrastruktūrą ir didinti jų prieinamumą.

Visos dienos mokyklos įgyvendinimui būtina tinkama infrastruktūra, kuri apimtų ir formaliojo, ir neformaliojo švietimo, ir mokinių priežiūros paslaugų užtikrinimą, todėl septintojo prioriteto regioninės plėtros priemonės sudaro galimybes sukurti tinkamą švietimo paslaugų infrastruktūrą. Tačiau įgyvendinimo priemonės menkai siejasi su septintojo prioriteto iškeltais uždaviniais ir kryptimis švietimo sistemoje.

Horizontaliojo aštuntojo prioriteto „Sveikata visiems“ tikslas – siekti geros žmonių sveikatos. Vienas iš uždavinių – skatinti sveiką gyvenseną ir jos kultūros formavimą, dėl to numatyta atnaujinti ir plėtoti tolygią sveiką gyvenseną skatinančią bei sveikatos raštingumą didinančią viešąją infrastruktūrą, taikyti universalus dizaino principą (įskaitant švietimo įstaigose ir aukštosiose mokyklose). Siekiant vykdyti ligų prevenciją, įgyvendinti tikslines visuomenės sveikatos stiprinimo ir išsaugojimo priemones, numatyta plėtoti ir vykdyti tikslines priemones, skatinančias sveikos mitybos įpročius, didinančias fizinį aktyvumą, sveikatą žalojančių žalingų įpročių prevenciją.

Sveikatos paslaugų užtikrinimas – viena iš mokykloje teikiamų paslaugų, kuri neabejotinai aktuali *visos dienos mokyklos* įgyvendinimui. Aštuntojo prioriteto tikslai, siejami su sveikos gyvensenos formavimu ir ligų prevencija, susiję tiek su formaliojo, tiek su

neformaliojo švietimo įgyvendinimu, todėl sudaro palankias prielaidas įgyvendinti *visos dienos mokyklos* modelį tobulinant švietimo ir sveikatos priežiūros paslaugų teikimą, tačiau įgyvendinimui numatytos priemonės menkai atspindi aštuntojo prioriteto iškeltus uždavinius ir kryptis švietimo sistemoje.

Apibendrinant galima pasakyti, kad *2014–2020 metų nacionalinės pažangos programoje* (2012) išskirti prioritetai, tikslai, uždaviniai, veiklos kryptys sudaro prielaidas *visos dienos mokyklos* įgyvendinimui, tačiau programos uždavinių įgyvendinimui numatyti vertinimo kriterijai beveik neatspindi su švietimo sistema susijusių numatytų pokyčių.

Siekiant sutelkti švietimo bendruomenės pastangas esminiams švietimo pokyčiams, kurie būtini atsižvelgiant į visuomenės lūkesčius, *Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“* (2012) nuostatas, *Lietuvos Respublikos vyriausybės 2016 m. programoje* (2016) numatyta ypatingą dėmesį skirti mokyklų įvairovei, didinant švietimo prieinamumą ir lygias galimybes visiems, kad mokykla būtų ne tik mokymosi vieta, bet ir kultūros židinys, puoselėjantis švietimo ir kultūros sąveiką, kuriantis žmogaus, visuomenės ir valstybės raidos vertybinį pagrindą, visavertę aplinką jaunimo socialinei brandai, atitinkantis mokytojų bei mokinių iniciatyvas ir asmenybės ugdymo poreikius. *Valstybinėje švietimo 2013–2022 metų strategijoje* (2013) numatytas vienas iš tikslų – užtikrinant švietimo prieinamumą ir lygias galimybes, maksimaliai plėtojant vaikų ir jaunimo švietimo aprėptį, suteikti mokiniams palankiausias galimybes išskleisti individualius gebėjimus ir tenkinti specialiuosius ugdymosi poreikius, teikti veiksmingą pedagoginę ir psichologinę pagalbą mokiniams, patiriantiems mokymosi sunkumų.

Visos dienos mokyklos įgyvendinimui svarbus strategijoje iškeltas siekis didinti švietimo prieinamumą ir lygias galimybes, kurio įgyvendinimui būtina užtikrinti priemones, kurios leistų pasiekti ir į švietimo procesą įtraukti kaip galima daugiau specifinių grupių mokinių – gyvenančių regionuose, kaime, tautinių mažumų, socialinės atskirties, prekybos žmonėmis aukų ir rizikos bei specialiųjų ugdymosi poreikių (turinčių sutrikimų ir gabių asmenų) grupių. Svarbu tai, kad strategijoje iškelti siekiai apima ne tik asmenų įvairovę, bet numato formaliojo ir neformaliojo švietimo įvairovę ir mokinių poreikius bei interesus atitinkančios aplinkos kūrimą, o formaliojo ir neformaliojo mokinių švietimo integralumas ir papildomumas ir sudaro *visos dienos mokyklos* idėjos esmę. Tačiau *Valstybinės švietimo 2013–2022 metų strategijos* įgyvendinimo rodikliai ir matavimo vienetai sudaro galimybes fiksuoti švietimo sistemoje dalyvaujančių asmenų skaičius ir pokyčius, tačiau nesudaro galimybių įvertinti įgyvendinimo uždavinių, numatančių turininius siūlomų galimybių komponentus, susijusius su numatomų paslaugų įvairove ir prieinamumu, specialiuosius ugdymosi poreikius

tenkinančių, pedagoginės ir psichologinės pagalbos patiriantiems mokymosi sunkumų priemonių įgyvendinimą.

Siekiant įgyvendinant *Valstybinės švietimo 2013–2022 metų strategijos* trečiąjį tikslą, patvirtintas *Vaikų įtraukties mokytis ir įvairiapusio ugdymo 2017–2022 metų veiksmų planas* (2017), kuriuo siekiama įtraukti vaikus mokytis ir išskleisti individualius gebėjimus. Tikslui pasiekti numatyti keturi uždaviniai. Pirmojo uždavinio (išplėtoti įtraukaus švietimo aplinkos įvairovę) įgyvendinimui numatomos priemonės susijusios su švietimo įstaigų infrastruktūros kūrimu, atnaujinimu, modernizavimu. Kaip jau buvo minėta, *visos dienos mokyklos* įgyvendinimui svarbi infrastruktūra, todėl šio uždavinio įgyvendinimui numatytos infrastruktūros modernizavimo priemonės sudaro tam tikras prielaidas ir *visos dienos mokyklos* įgyvendinimui – numato kūrybiškumą skatinančios, saugumą užtikrinančios aplinkos kūrimą ar atnaujinimą ir ugdymuisi skirtų priemonių užtikrinimą. *Visos dienos mokyklos* įgyvendinimo modelis grindžiamas mokinio didesnės dienos dalies fiziniu buvimu mokykloje, todėl, be infrastruktūros, apima ne tik ugdymosi procesą, kuriam reikalingos pritaikytos edukacinės erdvės, bet ir mokinių maitinimo, priežiūros, poilsio erdves. Tačiau pirmojo uždavinio įgyvendinimui numatytos priemonės nepakankamai atspindi *visos dienos mokyklos* įgyvendinimui reikiamos infrastruktūros, susijusios su mokinių maitinimo, priežiūros, poilsio erdvėmis, plėtrą.

Antrojo uždavinio (paskatinti mokyklas bendrųjų kompetencijų ir santykių gerinimui) įgyvendinimui numatomos priemonės ir veiklos siejamos su ugdymo turinio atnaujinimu, mokymo organizavimo formų atnaujinimu, smurto, patyčių, žalingų polinkių prevencijos programų taikymu, nevalstybinio neformaliojo vaikų švietimo plėtra, gabių ir talentingų vaikų ugdymo sistemos tobulinimu ir pan. Antrojo uždavinio įgyvendinimui numatytos priemonės iš esmės atitinka *visos dienos mokyklos* modelį ir galima manyti, kad kai kuriais atvejais *visos dienos mokyklos* organizavimo modelis galėtų padėti įgyvendinti su ugdymo turiniu ir procesu susijusias veiklas sudarant sąlygas pasiekti geresnių mokymosi pasiekimų, ypač akcentuojant tuos mokinius, kuriems *visos dienos mokyklos* modelis yra priimtinas dėl sudarytų galimybių, kurių jie neturi namų aplinkoje.

Trečiojo uždavinio (sustiprinti specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių vaikų įtrauktį į švietimą) įgyvendinimui numatyta pagerinti specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių asmenų galimybes mokytis; sudaryti galimybes gabiems ir talentingiems vaikams papildomai mokytis ir bendrauti; įgyvendinti vaikų ir jaunimo socializacijos veiksmus; įgyvendinti pirminės narkomanijos prevencijos priemones; organizuoti kompleksinę pagalbą vaikui ir šeimai ir pan. Įgyvendinant trečiąjį uždavinį numatytos priemonės atliepia *visos dienos mokyklos* idėją ir sudaro galimybes užtikrinti specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių ugdymąsi

patenkinant jų specifinius poreikius. Be to, labai svarbu, kad numatoma organizuoti svarbią pagalbą vaikui ir šeimai, kuri akcentuojama ir *Vaiko gerovės 2013–2018 m. programoje* (2012), kad galima būtų pasiekti kuo didesnio vaiko poreikius atliepiančio suteikiamų paslaugų vaikui (socialinių, švietimo, sveikatos ir kt.) efektyvumo.

Ketvirtąjį uždavinio (integruoti formalųjį ir neformalųjį švietimą) įgyvendinimui numatyta tobulinti neformalųjį vaikų švietimą, užtikrinant bendrųjų kompetencijų ugdymą; padidinti neformaliojo vaikų švietimo įvairovę, prieinamumą ir kokybę; plėtoti neformaliojo vaikų švietimo paslaugas; modernizuoti neformaliojo švietimo erdves; mokyti vaikus plaukti ir saugiai elgtis vandenyje bei prie vandens; patobulinti neformaliojo vaikų švietimo finansavimo sistemą. Formalaus ir neformalaus švietimo integravimas atliepia *visos dienos mokyklos* modelį, todėl nekelia abejonų, kad numatytos priemonės sudaro prielaidas jos įgyvendinimui.

Vaikų įtraukties mokytis ir įvairiapusio ugdymo 2017–2022 metų veiksmų plane (2017) numatytos priemonės, susijusios su pokyčiais formaliajame ir neformaliajame švietime, apima vaikų individualių gebėjimų plėtojimą, bendrųjų kompetencijų ugdymą, pokyčius švietimo aplinkoje, priemones specialiųjų ugdymosi poreikių vaikų įtraukimui, formalaus ir neformalaus švietimo integraciją. Šių priemonių įgyvendinimas iš esmės sudaro prielaidas *visos dienos mokyklos* modelio kūrimui.

Nacionalinėje neįgaliųjų socialinės integracijos 2013–2019 metų programoje (2012) numatoma sukurti palankią aplinką ir sąlygas oriam ir visaverčiam neįgaliųjų gyvenimui Lietuvoje, užtikrinti lygias galimybes ir neįgaliųjų gyvenimo kokybę. *Nacionalinės neįgaliųjų socialinės integracijos 2013–2019 metų programos įgyvendinimo 2016–2018 metų veiksmų plane* (2015) siekiama užtikrinti skirtingas negalias turinčių neįgaliųjų specialiųjų poreikių tenkinimą socialinės integracijos paslaugomis (socialinės apsaugos, sveikatos priežiūros, švietimo srityse). Vienas iš programos uždavinių yra užtikrinti švietimo prieinamumą asmenims, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių dėl negalios, ir didinti ugdymo veiksmingumą. *Nacionalinės neįgaliųjų socialinės integracijos 2013–2019 metų programos įgyvendinimo 2016–2018 metų veiksmų plane* (2015) numatytos priemonės apima fizinės ir informacinės infrastruktūros modernizavimą, kultūros paslaugų prieinamumą ir turėtų sudaryti palankias galimybes skirtingą negalią turinčių asmenų integracijai ir švietimo prieinamumui, todėl šių priemonių įgyvendinimas turėtų sudaryti palankias sąlygas įgyvendinti *visos dienos mokyklos* modelį skirtingą negalią turintiems vaikams.

Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų programoje (2014) įvardintas pagrindinis tikslas – pasiekti, kad 2025 m. šalies gyventojai būtų sveikesni ir pailgėtų jų gyvenimo trukmė, pagerėtų gyventojų sveikata ir sumažėtų sveikatos netolygumai. Programo įgyvendinimui

iškelti trys tikslai: sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį; sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką; formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą; užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius. *Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų programoje* išskirti tikslai, uždaviniai ir su mokyklos veikla susijusios priemonės numato palankių vaiko sveikatai prielaidų, tokių kaip smurto, savižudybių prevencija, saugumo užtikrinimas, sveikatinimo kūrimas, sveikos gyvensenos formavimas, kurios sukurtų tinkamas sąlygas *visos dienos mokyklos* įgyvendinimui, tačiau strategijos įgyvendinimo vertinimo rodikliai ir jų reikšmės neatliepia strategijoje numatytų veiklų, susijusių su mokyklomis, todėl kyla abejonių dėl numatomų priemonių įgyvendinimo efektyvumo.

2011–2020 metų valstybinėje sporto plėtros strategijoje (2011) numatyta sudaryti sąlygas visų Lietuvos socialinių grupių įtraukimui į sporto veiklą, taip sprendžiant itin svarbius visuomenės sanglaudos, gyvenimo kokybės gerinimo, gyventojų sveikatos ir sveikos gyvensenos, didesnio darbingumo, laisvalaikio užimtumo uždavinius ir kartu sukuriant socialinį pagrindą didelio meistriškumo sportininkų rengimo sistemai. Vienas iš tikslų – sistemingai didinti visuomenės suvokimą, kad fizinis aktyvumas, sportavimas yra asmens darnos prielaida ir visuotinė vertybė, kuriam įgyvendinti numatoma parengti ir įgyvendinti sveikos gyvensenos, fizinio aktyvumo skatinimo programą formaliojo ir neformaliojo švietimo sistemoje. Siekiant sukurti bazinę sporto infrastruktūrą mėgėjams ir didelio meistriškumo sportininkams, numatoma sudaryti sąlygas, kad švietimo įstaigų atnaujinimo projektuose būtų griežtai laikomasi sporto infrastruktūros atnaujinimo ir (arba) sukūrimo reikalavimų: infrastruktūros ir mokymo priemonių reikalavimų, taikomų kokybiškam ikimokyklinio ir mokyklinio amžiaus vaikų kūno kultūros bendrųjų programų įgyvendinimui mokymo įstaigose, parengimas. *2011–2020 metų valstybinėje sporto plėtros strategijoje* (2011) įvardinti tikslai ir *2011–2020 metų valstybinės sporto plėtros strategijos įgyvendinimo tarpinstitucinis veiklos plane* (2014) numatytos priemonės visiškai atliepia *visos dienos mokyklos* modelį papildydamos formaliojo ir neformaliojo, sveikatos stiprinimo paslaugų plėtrą ir galimybes. Visuomenės sveikatinimas per fizinį aktyvumą ir tam reikalingos infrastruktūros plėtra mokyklose sudarytų galimybes pritraukti į mokyklas neformaliojo švietimo teikėjus, ypač tuos, kurių veiklai būtina atitinkama infrastruktūra.

Lietuvos kultūros politikos kaitos gairėse (2010) kultūra įtvirtinta kaip strateginė valstybės raidos kryptis, teikianti prioritetą kultūros politikai, pripažįstant, kad kultūra ir menas nuo mažens ugdo asmenybės iniciatyvumą, saviraišką, pasitikėjimą savimi, sintetinį mąstymą, emocinį intelektą, formuoja kūrybiškumui palankią aplinką, skatina pilietiškumą, toleranciją, gerus socialinius santykius, intelektine nuosavybe pagrįstos kūrybos ir žinių

ekonomikos plėtrą, ugdo kultūrinės žmogaus kompetencijas ir kūrybingumą visą jo gyvenimą. Dėl to numatoma visoje šalyje organizuoti išsamų ir kokybišką formalųjį ir neformalųjį meninį ugdymą; formaliojo švietimo sistemoje svarbią vietą skirti kultūriniam švietimui ir visose ugdymo programose skatinti kūrybiškumą; nuosekliai rengti aukštos kvalifikacijos kultūros ir meno pedagogus bei profesionalius kultūros vadybininkus; puoselėti vaikų ir jaunimo kultūrą ir pan.

Kultūros ir kūrybinių industrijų politikos 2015–2020 metų plėtros kryptyse (2015) vienos iš krypčių – „Visų amžiaus grupių Lietuvos visuomenės narių kūrybingumo gebėjimų skatinimas“ – viename iš uždavinių numatyta kurti kūrybingumui palankią ugdymo aplinką. Šiam uždaviniui įgyvendinti numatytos tokios priemonės: įgyvendinti vaikams ir jaunimui skirtas kultūros ir kultūrinės edukacijos skatinimo iniciatyvas; plėtoti kūryba paremtas partnerystes, kūrybingumą ugdančias programas ir metodus visais švietimo lygmenimis; pereiti prie kūrybingumui palankios ugdymo(si) aplinkos, orientuotos į kūrybingumą skatinančios infrastruktūros diegimą visais švietimo lygmenimis; plėtoti vaikų ir jaunimo neformalaus ugdymosi galimybes (ypač kaimo vietovėse).

Lietuvos kultūros politikos kaitos gairėse (2010) ir *Kultūros ir kūrybinių industrijų politikos 2015–2020 metų plėtros kryptyse* (2015) numatytos priemonės siejamos su išsamaus ir kokybiško formaliojo ir neformaliojo meninio ugdymo organizavimu. Nekyla abejonių, kad numatomo siekio įgyvendinimas sukurtų prielaidas *visos dienos mokyklos* įgyvendinimui užtikrinant kultūrinio ir kūrybiško švietimo pasiūlą. *Visos dienos mokyklos* modelis turėtų apimti formalųjį, neformalųjį švietimą bei pagalbos vaikui ir šeimai teikimą. Ir formalusis, ir neformalusis švietimas sudaro prielaidas ir sąlygas ugdant kūrybingą, sąmoningą, atsakingą asmenybę, kuri atitiktų šiuolaikiniam ir sėkmingam žmogui keliamus reikalavimus, todėl nagrinėjami teisės aktai, reglamentuojantys formaliojo ir neformaliojo švietimo prielaidas bei pagalbos vaikui ir šeimai teikimą mokykloje.

Vaiko teisę į mokslą garantuoja *Lietuvos Respublikos Konstitucija* (1992), *Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas* (1991), *Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas* (1996) ir kiti įstatymai bei teisės aktai. Lietuvoje privalomas švietimas, t. y. privalomas ir valstybės garantuojamas ugdymas iki 16 metų pagal priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ugdymo programas (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 1991). Valstybinėje ir savivaldybės mokykloje mokymas pagal priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo programas ir profesinio mokymo programas, skirtas pirmajai kvalifikacijai įgyti, yra nemokamas (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 1991). Vaikas turi teisę į mokslą, kuris ugdytų jo bendrą kultūrinį išprusimą, intelektą, sugebėjimus,

pažiūras, dorovinę bei socialinę atsakomybę, sudarytų sąlygas asmenybei vystytis (Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas, 1996).

Lietuvos švietimo sistema apima (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 1991) formalųjį švietimą (pradinį, pagrindinį, vidurinį ugdymą, formalųjį profesinį mokymą ir aukštojo mokslo studijas); neformalųjį švietimą (ikimokyklinį, priešmokyklinį, kitą neformalųjį vaikų (taip pat formalųjį švietimą papildantį ugdymą)) ir suaugusiųjų švietimą; savišvietą; švietimo pagalbą (profesinį orientavimą, švietimo informacinę, psichologinę, socialinę pedagoginę, specialiąją pedagoginę ir specialiąją pagalbą, sveikatos priežiūrą mokykloje, konsultacinę, mokytojų kvalifikacijos tobulinimo ir kitą pagalbą).

Valstybės garantuojamas ir nemokamas yra formalusis švietimas, apimantis pradinį, pagrindinį ir vidurinį ugdymą, todėl *visos dienos mokyklos* įgyvendinimui atskirai švietimo paslaugos, susijusios su formaliojo švietimo teisinėmis prielaidomis, nebus analizuojamos. Tačiau bus analizuojama formaliojo švietimo pasiūla. *Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme* (1996) numatyta, kad mokiniui suteikiama galimybė pagal gebėjimus ir polinkius rinktis švietimo programas, skirtingus jų variantus, švietimo programų modulius, dalykų kursų programas, mokinyš taip pat renkasi švietimo programą vykdančią mokyklą, kitą švietimo teikėją, mokymosi formą.

2010 m. priimta ***Netradicinio ugdymo koncepcija*** įtvirtino tėvų ir vaikų teisę rinktis savo vertybes, pasaulėžiūrą, religinius įsitikinimus, filosofines pažiūras atitinkantį ugdymą. Netradicinis ugdymas Lietuvoje apima: *klasikinį ugdymą* (Klasikinio ugdymo samprata, 2015), *Jėzuitų pedagogika grįstą ugdymą* (Jėzuitų pedagogika grįsto ugdymo Lietuvoje samprata, 2008), *katalikiškąjį ugdymą* (Katalikiškojo ugdymo sistemos samprata, 2012), *Montesori mokyklą* (Montesori pedagogikos Lietuvoje samprata, 2004), *Valdorfo mokyklą* (Valdorfo pedagogikos Lietuvoje koncepcija, 2004), *Suzuki ugdymą* (Suzuki talentų ugdymo Lietuvoje koncepcija, 2005), *sausumos kadetų mokyklą* (Sausumos kadetų ugdymo samprata, 2012), *ekologijos ir aplinkos technologijų ugdymą* (Ekologijos ir aplinkos technologijų ugdymo samprata, 2015), *humanistinės kultūros ugdymą menine veikla* (Humanistinės kultūros ugdymo menine veikla samprata, 2012), *sporto ir sveikatos ugdymą* (Sporto ir sveikatos ugdymo samprata, 2014). Netradicinis ugdymas gali būti vykdomas ne tik netradicinėje mokykloje, bet ir tradicinėje mokykloje, vykdančioje veiklą pagal ikimokyklinio, priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo ir (ar) kito neformaliojo ugdymo programas, jei yra įsteigtos netradicinio ugdymo klasės (grupės) arba netradicinio ugdymo metodais organizuojamas kitas neformalusis ugdymas, todėl *visos dienos mokyklos* įgyvendinimui netradicinio ugdymo turinio ir ugdymo metodų įvairovė sudaro palankias sąlygas užtikrinti formalaus ir neformalaus ugdymo įvairovę, atliepiančią skirtingus

mokinių ugdymosi poreikius.

Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijoje (1995) pripažįstamas kiekvieno vaiko unikalumas, todėl būtina imtis atitinkamų priemonių, kurios sudarytų sąlygas vaikui naudotis savo teisėmis, taip pat teise į mokymąsi. *Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme* (1991) apibrėžti specialieji ugdymosi poreikiai – pagalbos ir paslaugų ugdymo procese reikmė, atsirandanti dėl išskirtinių asmens gabumų, įgimtų ar įgytų sutrikimų, nepalankių aplinkos veiksnių. Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymo paskirtis – padėti mokiniui lavintis, mokytis pagal gebėjimus, įgyti išsilavinimą ir kvalifikaciją, pripažįstant ir plėtojant jo gebėjimus ir galias.

Kiekvienas vaikas turi teisę į mokymo ir kitų valstybės institucijų paramą atskleidžiant ir ugdant talentus bei gabumus (Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas, 1996). Šiuo tikslu valstybė ir jos atitinkamos institucijos sudaro būtinas sąlygas ir laiduoja visiems vaikams lygias galimybes jų talentams atskleisti bei ugdyti; steigia labai gabiams (talentingiems) vaikams vardines ir padidintas stipendijas, kitaip juos skatina ir remia; skatina tarptautinį bendradarbiavimą šioje srityje.

Gabių ir talentingų vaikų ugdymo programoje (2009) iškeltas tikslas – tobulinti gabių ir talentingų vaikų ugdymo sistemą sudarant edukacines, psichologines, socialines, finansines sąlygas gabiams vaikams nepriklausomai nuo jų socialinės padėties, gyvenamosios vietos, mokyklos tipo, amžiaus, lyties, kalbinės aplinkos rinktis savo poreikius ir interesus atitinkantį ugdymą(si). Programos įgyvendinimo uždaviniai apima gabių vaikų, pasižyminčių labai aukštu intelektinių gebėjimų lygiu, atpažinimo ir įvertinimo metodikos parengimą, ugdymo turinio ir aplinkos pritaikymą, šalies ir tarptautinio bendradarbiavimo projektų finansavimą, tačiau programoje numatytos įgyvendinimo priemonės nepakankamai atspindi tikslą ir uždavinius – pasigesta priemonių, kurios atskleistų gabių ir talentingų vaikų ugdymo procesą, ypač kalbant apie vaikus, kurie, kaip paminėta programos tikslu, „nepriklausomai nuo vaikų socialinės padėties, gyvenamosios vietos, mokyklos tipo, amžiaus, lyties, kalbinės aplinkos“, todėl kyla abejonių, ar gabių ir talentingų vaikų ugdymo sistema atliepia esamus poreikius ir užtikrina pakankamas sąlygas.

Įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimą dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012–2016 metų programos įgyvendinimo prioritetinių priemonių (2013), 2014 m. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymu patvirtintas ***Gabių ir talentingų vaikų paieškos, atpažinimo sistemos sukūrimo ir mokyklų šiems vaikams prieinamumo didinimo 2014–2016 metų veiksmų planas***. Veiksmų planas plėtoja ir tęsia *Gabių ir talentingų vaikų ugdymo programoje* (2009) numatytas gabių ir talentingų vaikų atpažinimo ir ugdymo kryptis. Pagrindinis *Gabių ir talentingų vaikų paieškos, atpažinimo*

sistemos sukūrimo ir mokyklų šiems vaikams prieinamumo didinimo 2014–2016 metų veiksmų plano (2014) siekis – sudaryti sąlygas gabių ir talentingų vaikų paieškos, atpažinimo ir ugdymo plėtrai, tikslas – kurti ir plėtoti gabių ir talentingų vaikų atpažinimo ir ugdymo sistemą. Veiksmų plane numatytas tikslas, uždaviniai ir numatomos įgyvendinimo priemonės, kurios apima gabių vaikų paieškos ir atpažinimo sistemos kūrimą, gabių ir talentingų mokslui vaikų ugdymo sistemos kūrimą, talentingų menui mokinių ugdymo(si) galimybių vystymą, sudaro prielaidas gabių ir talentingų vaikų ugdymuisi *visos dienos mokykloje*.

Nepaisant to, kad gabiems ir talentingiems vaikams egzistuoja specialios ugdymosi krypties mokyklos (Profesinės linkmės muzikinio ugdymo modulio aprašas, 2009; Mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo kūrimo taisyklės, 2011; 2011–2020 metų valstybinės sporto plėtros strategija, 2011), tačiau yra daugybė gabių ir talentingų vaikų, kurie neturi galimybių mokytis tokiose mokyklose, todėl *visos dienos mokykla* galėtų tapti puikia galimybe vaikams atskleisti ir ugdyti savo gabumus ar talentus.

Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijoje ir jos fakultatyviajame protokole (2010) pripažįstamas neįgalių vaikų visapusiškas visų žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių įgyvendinimas lygiai su kitais vaikais. Negalios vaikas turi lygias teises su sveikais vaikais aktyviai gyventi, vystytis, įgyti išsimokslinimą, atitinkantį jo fizines, protines galias ir pageidavimus, dirbti jam tinkamą darbą, dalyvauti kūrybinėje bei visuomeninėje veikloje (Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas, 1996). Nepriklausomai nuo neįgalumo lygio, neįgaliųjų ugdymas užtikrinamas vadovaujantis lygių teisių, lygių galimybių, diskriminavimo prevencijos, visapusiško dalyvavimo, savarankiškumo ir pasirinkimo laisvės užtikrinimo, prieinamumo, neįgalumo kompensavimo, decentralizacijos, destigmatizacijos, perimamumo ir lankstumo, skirtingų poreikių tenkinimo principais (Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymas, 1991).

Ikimokyklinio ugdymo programos, priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo bendrosios programos, profesinio mokymo programos, neformaliojo vaikų švietimo programos pritaikomos, atsižvelgiant į nustatytus mokinio specialiuosius ugdymosi poreikius, mokinio, tėvų (globėjų, rūpintojų) pageidavimus ir vadovaujantis pedagoginės psichologinės tarnybos arba švietimo pagalbos tarnybos išvadomis ir rekomendacijomis (Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymo organizavimo tvarkos aprašas, 2011). Mokyklos, atsižvelgdamos į mokinio specialiuosius ugdymosi poreikius, turėtų užtikrinti ugdymąsi pritaikytoje ugdymosi aplinkoje, reikiamos švietimo pagalbos teikimą, aprūpinimą specialiosiomis mokymo priemonėmis ir ugdymui skirtomis techninėmis pagalbos priemonėmis mokykloje, todėl galima teigti, kad vaikų, turinčių negalią, ugdymosi teisinės prielaidos palankios ir *visos dienos mokyklos* įgyvendinimui.

Bendrojo ugdymo mokyklų, vykdančių pradinio ir pagrindinio ugdymo programas, stiprinimo ir inkliuzinio ugdymo plėtros 2014–2016 metų veiksmų plane (2014) numatyta gerinant pradinio, pagrindinio ugdymo kokybę, plėtojant inkliuzinio ugdymo prieinamumą, mažinant ankstyvąjį pasitraukimą iš švietimo sistemos, sudarant sąlygas vartoti gestų kalbą, kompleksiskai teikiant švietimo pagalbą mokykloms, vaikams ir jų šeimoms, kuriant mokyklas-daugiafunkčius centrus, ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupes bendrojo ugdymo mokyklose, užtikrinant saugų toliau kaip 3 kilometrai nuo artimiausios mokyklos kaime gyvenančių vaikų ir specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių vaikų, nepajėgiančių savarankiškai atvykti į mokyklą, vežiojimą ir tam kryptingai skiriant finansinius, materialinius ir intelektualinius išteklius.

2008 m. patvirtintoje ***Vaikų ir jaunimo kultūrinio ugdymo koncepcijoje*** kultūrinis ir meninis ugdymas įvardijamas kaip sritis, galinti reikšmingai paveikti ne tik visapusišką asmenybės ugdymą, asmens kultūrinės kompetencijos plėtrą, bet ir turinti teigiamos įtakos švietimo sistemos procesams. Akcentuojama kultūrinio ir meninio ugdymo svarba vaikams, įskaitant tautinių mažumų grupes, neįgalius žmones, socialinės atskirties grupes, platesnės galimybės aktyviai dalyvauti kultūrinėje ir meninėje veikloje. Lietuvoje kultūrinio ir meninio ugdymo nuostatos yra integruotos įvairiose ugdymo programose ir vyksta bendrojo ugdymo proceso metu. Kultūrinis ir meninis ugdymas mokymosi procese vykdomas ne tik meninio ugdymo dalykų pamokose, bet ir integruojamas įvairiais lygmenimis su kitais dalykais, iškeliant kiekvieno dalyko kultūrinius aspektus ir sąveiką; integruojant įvairių dalykų turinį mokymosi procese; vykdant projektus. Kultūrinės nuostatos ir kompetencijos ugdomos bendrojo ugdymo procese mokant meninio ugdymo dalykų; visų kitų dalykų mokymo procese; integruojant įvairių dalykų turinį; projektiniame ugdyme; organizuojant popamokinę veiklą; organizuojant mokyklos bendruomenės kultūrinį gyvenimą; organizuojant pažintinę veiklą. Neformaliajame švietime kultūrinis ir meninis ugdymas plėtojamas meno mokyklose, kultūros įstaigose, centruose, klubuose, neformaliojo švietimo veikloje.

Tinkamai organizuojamas ir mokinių poreikius atliepiantis neformalusis vaikų švietimas sudaro prielaidas ne tik sukurti palankias sąlygas ugdyti sąmoningą, pilietišką ir kūrybingą jauną žmogų, gebantį sėkmingai integruotis į šiuolaikinę socialinę ekonominę aplinką, bet ir spręsti kitas problemas – švietimo (švietimo sistemos rezultatų gerinimas, mokyklos nebaigiančių moksleivių skaičiaus mažinimas, geresnių sąlygų jaunimui patekti į darbo rinką gerinimas), socialines (mokinių užimtumas, nusikalstamumo prevencija) ir pan.

Neformalusis švietimas – švietimas pagal įvairias švietimo poreikių tenkinimo, kvalifikacijos tobulinimo, papildomos kompetencijos įgijimo programas, išskyrus formaliojo švietimo programas (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 1991). Neformalusis vaikų

švietimas grindžiamas savanoriškumo, prieinamumo, individualizavimo, aktualumo, demokratiškumo, patirties, ugdymosi grupėje, pozityvumo principais (Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija, 2012). Neformalusis mokinių švietimas skirstomas į neformalųjį vaikų švietimą ir formalųjį švietimą papildantį ugdymą. Neformaliojo vaikų švietimo paskirtis – tenkinti mokinių pažinimo, ugdymosi ir saviraiškos poreikius, padėti jiems tapti aktyviais visuomenės nariais; formalųjį švietimą papildančio ugdymo paskirtis – pagal ilgalaikes programas sistemiškai plėsti tam tikros srities žinias, stiprinti gebėjimus ir įgūdžius ir suteikti asmeniui papildomas dalykines kompetencijas (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 1991). Neformaliojo vaikų švietimo programas vykdo neformaliojo vaikų švietimo ir kitos švietimo įstaigos, laisvieji mokytojai, kiti švietimo teikėjai. Neformaliajam vaikų švietimui priskiriamas taip pat ir formalųjį švietimą papildantis ugdymas, kurį vykdo muzikos, dailės, kitos menų ir sporto mokyklos. Formalųjį švietimą papildantį ugdymą įgyvendinančios mokyklos, priklausomai nuo jų specifiškumo, turi savo tikslus ir atitinkamai organizuojamą mokyklos veiklą, todėl *visos dienos mokyklos* įgyvendinimui jų veiklos nagrinėjimas neaktualus.

Iš valstybės ar savivaldybių biudžetų finansuojamų neformaliojo vaikų švietimo programų (išskyrus ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas), taip pat ir formalųjį švietimą papildančio ugdymo programų, neformaliojo suaugusiųjų švietimo programų, skirtų tenkinti įvairiems švietimo poreikiams, papildomai kompetencijai įgyti, kvalifikacijai tobulinti, bendruosius kriterijus nustato ***Bendrųjų iš valstybės ar savivaldybių biudžetų finansuojamų neformaliojo švietimo programų kriterijų aprašas*** (2011), kuriame aprašyta programos pateikimo struktūra, tačiau papildomų reikalavimų, atspindinčių siūlomos teikti neformaliojo vaikų švietimo paslaugos kokybės kriterijus, nepateikta. Valstybės ar savivaldybių biudžetų lėšomis finansuojamoms įstaigoms ir organizacijoms, įgyvendinančioms neformaliojo sportinio ugdymo, formalųjį švietimą papildančio sportinio ugdymo, pagrindinio ugdymo kartu su sporto ugdymu ir vidurinio ugdymo kartu su sporto ugdymu programas skirtos ***Sportinio ugdymo organizavimo rekomendacijos*** (2014).

Neformaliojo vaikų švietimo pasiūla koreguojama pagal Pradinio ugdymo programos bendrąjį ugdymo planą (2017–2018 ir 2018–2019 mokslo metų pradinio ugdymo programos bendrojo ugdymo planas, 2017) ir pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendruosius ugdymo planus (2017–2018 ir 2018–2019 mokslo metų pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrųjų ugdymo planai, 2017) atsižvelgiant į poreikius. Mokykla turi sudaryti galimybes kiekvienam mokiniui, ypatingai turinčiam nepalankias socialines, ekonomines, kultūrines sąlygas namuose, turinčiam specialiųjų ugdymosi poreikių, pasirinkti jo poreikius atliepančias įvairių krypčių neformaliojo vaikų švietimo programas. Esant poreikiui ir

galimybėms, neformaliojo vaikų švietimo veiklas galima derinti su formaliojo švietimo veiklomis, siekiant padėti vaikui siekti asmeninės pažangos ir geresnių ugdymo rezultatų pasirinktose srityse. Ir nors neformaliojo švietimo programos (išskyrus priešmokyklinio ugdymo programą) ir savišvietą asmuo renkasi laisvai (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 1991), tačiau pasirinkimo galimybė yra galima tik esant pakankamai pasiūlai ir finansinėms galimybėms.

Neformalusis mokinių švietimas finansuojamas iš valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų (tėvų, rėmėjų) lėšų. Formaliojo švietimo programoms valstybinėse, savivaldybių ir nevalstybinėse mokyklose, išskyrus aukštąsias mokyklas, finansuoti, neformaliojo vaikų švietimo programoms finansuoti iš Lietuvos Respublikos atitinkamų metų valstybės ir savivaldybių biudžetų taikomas mokymo lėšų skyrimo vienam mokiniui principas (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 1991). Taigi, lėšos neformaliajam mokinių švietimui valstybė skiria per bendrojo ugdymo mokinio krepšelį, kurio lėšų apskaičiavimą ir paskirstymą reglamentuoja *Mokinio krepšelio lėšų apskaičiavimo ir paskirstymo metodika*, (2001).

Mokinio krepšelio lėšos skiriamos kaip valstybės biudžeto specialioji tikslinė dotacija savivaldybių biudžetams, kurią savivaldybės gali skirti bendrojo ugdymo mokykloms vykdyti neformalųjį mokinių švietimą, savivaldybių įsteigtoms neformaliojo švietimo įstaigoms ir privatiems neformaliojo vaikų švietimo teikėjams. Valstybės lėšų, skiriamų savivaldybėms mokinių ugdymui pagal neformaliojo vaikų švietimo (išskyrus ikimokyklinio, priešmokyklinio ir formalųjį švietimą papildančio ugdymo) programas, skyrimo tvarką nustato *Neformaliojo vaikų švietimo lėšų skyrimo ir panaudojimo tvarkos aprašas* (2016), kuriame rekomenduojama neformaliajam vaikų švietimui lėšų suma vienam neformaliojo vaikų švietimo programoje dalyvaujančiam vaikui yra 15 Eur per mėn. Jei savivaldybė, atsižvelgdama į prioritetus, nustato kitokią neformaliojo vaikų švietimo lėšų sumą vienam neformaliojo vaikų švietimo programoje dalyvaujančiam vaikui ar skirtingus neformaliojo vaikų švietimo lėšų dydžius, rekomenduojama, kad ji nebūtų 1/3 didesnė ar mažesnė nei 15 Eur. Savivaldybėms suteiktas savarankiškumas organizuojant neformalųjį vaikų švietimą reiškia jų atsakomybę ir už įgyvendinimą bei teikiamų paslaugų kokybę.

Neformaliojo švietimo veiklas, finansuojamas iš valstybės biudžeto (mokinio krepšelio), privalo vykdyti bendrojo ugdymo mokyklos. 2017–2018 ir 2018–2019 mokslo metų pradinio ugdymo programos bendrajame ugdymo plane (2017) neformaliojo švietimo valandos 2017–2018 mokslo metais skiriamos 1–2 ir 3–4 kl. – 136 val., 2018–2019 mokslo metais 1–2 ir 3–4 kl. – 140 val. 2017–2018 ir 2018–2019 mokslo metų pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendruosiuose ugdymo planuose (2017) pagrindinio ugdymo

programai grupinio mokymosi forma kasdieniu ar nuotoliniu mokymo proceso organizavimo būdu įgyvendinti neformaliai švietimui skiriamas pamokų skaičius per savaitę 2017–2018, 2018–2019 mokslo metais integruojant į ugdymo turinį: 5–8 kl. – 8 val., 9–10 kl. – 5 val., vidurinio ugdymo neformaliai švietimui numatytos 6 val. per savaitę.

Siekiant padidinti vaikų dalyvavimo neformaliojo švietimo veiklose aprėptį, išplėsti neformaliojo vaikų švietimo mokyklų spektrą, renovuotos mokyklos ir atnaujintos ugdymo bazės užtikrins ugdymo kokybę, ***Neformaliojo vaikų švietimo finansavimo tobulinimo veiksmų plane*** (2014) iki 2016 m. buvo numatyta tobulinti neformaliojo vaikų švietimo finansavimo modelį, gerinti neformaliojo vaikų švietimo infrastruktūrą ir ugdymo aplinką; sukurti nacionalinių neformaliojo vaikų švietimo projektų finansavimo sistemą.

Neformalusis vaikų švietimas yra savarankiška savivaldybių funkcija, todėl nuo savivaldybės priklauso vaikų švietimo teikėjų tinklas, t. y. pasiūla ir neformaliajam vaikų švietimui skiriamas finansavimas. Siekiant įgyvendinti *visos dienos mokyklos* modelį, neformalusis vaikų švietimas gali būti numatomas ir kaip bendrojo ugdymo mokyklų vykdomas neformalusis mokinių švietimas, ir kaip neformaliojo vaikų švietimo ir kitų švietimo įstaigų, laisvųjų mokytojų, kitų švietimo teikėjų pagal neformaliojo vaikų švietimo programas vykdomas neformalusis vaikų švietimas, kuris vyktų konkrečioje mokykloje.

Kalbant apie neformaliojo švietimo organizavimą, kurį vykdo neformaliojo vaikų švietimo ir kitos švietimo įstaigos, laisvieji mokytojai, kiti švietimo teikėjai, reikėtų spręsti paslaugų prieinamumo, organizavimo ir finansavimo klausimus. Neformaliojo vaikų švietimo paslaugų teikimą bendrojo ugdymo mokykloje visų pirma lemia jos organizavimo galimybės, t. y. paslaugos organizavimo specifikai yra tinkama mokyklos infrastruktūra (specialios erdvės (stadionai, aikštynai, sporto, šokių salės, instrumentai, kitos priemonės ir pan.), paslaugos gavėjo – mokinio tinkamumas (amžius, lytis, gebėjimai ir pan.) ir neformaliojo švietimo teikėjo suinteresuotumas tokio tipo paslaugos teikimu. Vadinasi, turi būti sprendžiamas ir finansavimo klausimas dėl mokinio krepšelyje numatytų lėšų pakankamumo teikiant neformaliojo švietimo paslaugą. Viena vertus, užsiėmimų pasiūla turėtų atliepti mokinių poreikių įvairovę, kita vertus, kuo ta įvairovė bus didesnė, tuo mažės tokių užsiėmimų rentabilumas ir didelė finansinė našta tėvams, todėl kyla abejonių dėl prieinamumo principo įgyvendinimo visiems vaikams. Ne mažiau svarbus aktualumo principo įgyvendinimas – ar bus pakankamos galimybės užtikrinti veiklą, skirtą socialinėms, kultūrinėms, asmeninėms, edukacinėms, profesinėms ir kitoms kompetencijoms ugdyti, pasiūlą.

Viena iš švietimo sistemos dalių yra švietimo pagalba, kurią sudaro profesinis orientavimas, švietimo informacinė, psichologinė, socialinė pedagoginė, specialioji

pedagoginė ir specialioji pagalba, sveikatos priežiūra mokykloje, konsultacinė, mokytojų kvalifikacijos tobulinimo ir kita pagalba (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 1991). Švietimo pagalbos tikslas – didinti švietimo veiksmingumą. *Visos dienos mokyklos* įgyvendinimui aktuali švietimo pagalba, kuri teikiama mokiniui ir šeimai.

Pagrindinės švietimo įstaigos, teikiančios profesinio orientavimo paslaugas jose besimokantiems mokiniams, yra bendrojo ugdymo mokyklos ir profesinio mokymo įstaigos (Profesinio orientavimo vykdymo tvarkos aprašas, 2012). Mokykla organizuoja ir užtikrina mokykloje mokinių ugdymą karjerai, profesinį informavimą ir profesinį konsultavimą bei stebėseną. Ugdymo karjerai programa (2014) yra neatsiejama ir integrali Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrųjų programų (2008), Vidurinio ugdymo bendrųjų programų (2011) ir profesinio mokymo dalis. Švietimo informacinės pagalbos paskirtis – padėti mokyklai ir kitam švietimo teikėjui, mokytojams, mokiniams, visiems Lietuvos Respublikos piliečiams ir gyventojams gauti informaciją apie švietimą, jo kokybę, išsilavinimo paklausą darbo rinkoje (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 1991).

Psichologinė pagalba teikiama ikimokyklinio ugdymo mokyklose, bendrojo ugdymo mokyklose, profesinio mokymo įstaigose, vykdančiose pirminį profesinį mokymą, pedagoginėse psichologinėse tarnybose (Psichologinės pagalbos teikimo tvarkos aprašas, 2011). Asmenybės ir ugdymosi problemų turinčiam mokiniui psichologinė pagalba visuotinai teikiama pagalbos teikėjams bendradarbiaujant su mokinio tėvais (globėjais, rūpintojais) ir mokytojais, juos konsultuojant. Psichologinę pagalbą teikia, psichologinių problemų prevenciją vykdo pedagoginių psichologinių tarnybų, mokyklų psichologai (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 1991).

Socialinė pedagoginė pagalba švietimo įstaigose, vaikų globos įstaigose, nevyriausybinėse organizacijose ir kitose įstaigose ar organizacijose teikiama vadovaujantis ***Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo vaikui ir mokiniui tvarkos aprašu*** (2016). Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo paskirtis – padėti tėvams (globėjams, rūpintojams), kad būtų įgyvendinta vaiko ir mokinio teisė į mokslą, užtikrinti jo saugumą mokykloje: išsiaiškinti ir šalinti priežastis, dėl kurių vaikas ar mokinys negali lankyti mokyklos ar vengia tai daryti, sugrąžinti į mokyklą ją palikusius vaikus ir mokinius, kartu su tėvais (globėjais, rūpintojais) padėti vaikui ir mokiniui pasirinkti mokyklą pagal protines ir fizines galias ir joje adaptuotis (Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo vaikui ir mokiniui tvarkos aprašas, 2016). Pagalbos gavėjai – vaikai ir mokiniai, jų tėvai (globėjai, rūpintojai), pedagogai. Socialinio pedagogo pareigybė steigiama, atsižvelgiant į vaikų ir mokinių, jų tėvų (globėjų, rūpintojų), pedagoginių darbuotojų, ir kitų dalyvaujančiųjų vaiko ir mokinio ugdyme poreikius.

Igyvendinant *visos dienos mokyklos* modelį svarbu užtikrinti mokinių priežiūrą ir saugumą. Siekiant sukurti saugią, mokinio asmenybės augimui, brandai ir ugdymuisi palankią aplinką mokyklose, vykdančiose ikimokyklinio, priešmokyklinio, bendrojo ugdymo, profesinio mokymo ir neformaliojo švietimo programas, kuriose mokiniai jaučiasi gerbiami, priimti, saugūs, jų nuomonė ir siūlymai yra išklausomi ir vertinami, patvirtintos ***Smurto prevencijos įgyvendinimo mokyklose rekomendacijos*** (2017). Saugios aplinkos mokykloje kūrimas apima glaudžiai tarpusavyje susijusius, integraliai veikiančius komponentus: mokyklos veiklą ir valdymą, socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymą, pozityvaus mokyklos mikroklimato kūrimą, mokinių pozityvių vertybių formavimą ir tėvų (globėjų, rūpintojų) įtraukimą / įsitraukimą.

Specialiosios pedagoginės pagalbos teikimą organizuoja ir koordinuoja savivaldybių administracijų švietimo padaliniai, pedagoginės psichologinės tarnybos (ar švietimo pagalbos tarnybos), mokyklos, vykdančios formaliojo ir neformaliojo švietimo programas (Specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo tvarkos aprašas, 2011). Specialiosios pedagoginės pagalbos paskirtis – didinti asmens, turinčio specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymosi veiksmingumą. Pagalbos gavėjai – asmenys iki 21 m., turintys specialiųjų ugdymosi poreikių dėl įgimtų ar įgytų sutrikimų, nepalankių aplinkos veiksnių. Priklausomai nuo specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių skaičiaus, mokyklose gali būti steigiami specialiojo pedagogo, logopedo etatai. Mokyklose, kuriose nėra specialiąją pagalbą teikiančio specialisto, pagalbos teikimą užtikrina savivaldybės administracijos švietimo padalinys ar (ir) pedagoginės psichologinės tarnybos (ar švietimo pagalbos tarnybos).

Mokyklos vaiko gerovės komisijos paskirtis – organizuoti ir koordinuoti prevencinį darbą, švietimo pagalbos teikimą, saugios ir palankios vaiko ugdymui aplinkos kūrimą, švietimo programų pritaikymą mokiniams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, atlikti mokinio specialiųjų ugdymosi poreikių (išskyrus poreikius, atsirandančius dėl išskirtinių gabumų) pirminį įvertinimą ir atlikti kitas su vaiko gerove susijusias funkcijas (Mokyklos vaiko gerovės komisijos sudarymo ir jos darbo organizavimo tvarkos aprašas, 2011). Be to, mokyklos vaiko gerovės komisija rūpinasi saugios ugdymosi aplinkos mokykloje kūrimu, vaikų atskirties mažinimu mokykloje; analizuoja teikiamos švietimo pagalbos mokiniui veiksmingumą, prireikus koreguoja pagalbos priemonių teikimą; teikia siūlymų mokyklos direktoriui dėl socialinės paramos (maitinimo, aprūpinimo mokinio reikmenimis, ir kt.) mokiniams teikimo, mokinių vežimo į mokyklą ir iš jos, apgyvendinimo mokyklos bendrabutyje, mokinių sveikatos priežiūros mokykloje organizavimo; teikia rekomendacijų pedagogams, tėvams (globėjams, rūpintojams) dėl specialiojo ugdymo būdų, metodų, trukmės pritaikymo, techninės pagalbos ir specialiųjų mokymo priemonių naudojimo, organizuoja ir

koordinuoja ugdymo programų pritaikymą, tvarko specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių vaikų apskaitą mokykloje; konsultuoja tėvus (globėjus, rūpintojus) vaikų ugdymo organizavimo, elgesio, lankomumo, saugumo užtikrinimo ir kitais aktualiais klausimais; įvykus krizei mokykloje, t. y. netikėtam ir / ar pavojingam įvykiui, sutrikdančiam įprastą mokyklos bendruomenės ar atskirų jos narių veiklą, emociškai sukrečiančiam visą ar didesnę mokyklos bendruomenės dalį, organizuoja krizės valdymo priemones.

Siekiant užtikrinti švietimo pagalbos teikimą savivaldybės teritorijoje gyvenantiems vaikams, bendrojo ugdymo mokyklų ir profesinio mokymo įstaigų mokiniams, tėvams (globėjams, rūpintojams) ir švietimo įstaigoms, jų vadovams, pavaduotojams ugdymui, ugdymą organizuojančių skyrių vedėjams, mokytojams, švietimo pagalbą teikiantiems specialistams, steigiamos savivaldybės švietimo pagalbos įstaigos (pedagoginė psichologinė tarnyba, profesinio orientavimo centras, mokytojų švietimo centras, švietimo pagalbos tarnyba) (Švietimo pagalbos įstaigų steigimo, reorganizavimo, likvidavimo ir pertvarkymo kriterijų sąrašas, 2011).

Savivaldybės vykdo valstybines (valstybės perduotas savivaldybėms) visuomenės sveikatos priežiūros funkcijas: visuomenės sveikatos priežiūrą savivaldybės teritorijoje esančiose ikimokyklinio ugdymo, bendrojo ugdymo mokyklose ir profesinio mokymo įstaigose ugdomų mokinių pagal ikimokyklinio, priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programas, visuomenės sveikatos stiprinimą, visuomenės sveikatos stebėseną (Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymas, 2002). Sveikatos priežiūros mokykloje paskirtis – saugoti ir stiprinti mokinių sveikatą, aktyviai bendradarbiaujant su jų tėvais (globėjais, rūpintojais). Sveikatos priežiūra mokykloje apima Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo reglamentuotą savivaldybių vykdomą visuomenės sveikatos priežiūrą (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 1991). Siekiant saugoti ir stiprinti mokinių, ugdomų pagal ikimokyklinio, priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programas, sveikatą, aktyviai bendradarbiaujant su jų tėvais (globėjais, rūpintojais), mokykloje vykdoma visuomenės sveikatos priežiūra (Visuomenės sveikatos priežiūros organizavimo mokykloje tvarkos aprašas, 2005), kuri apima mokinių sveikatos būklės stebėsenos vykdymą; mokinių sveikos gyvensenos įgūdžių ugdymą; visuomenės sveikatos rizikos veiksnių stebėsenos ir prevencijos mokykloje vykdymą. Visuomenės sveikatos priežiūros organizavimas grindžiamas mokyklos ir savivaldybės visuomenės sveikatos biuro bendradarbiavimu, todėl visuomenės sveikatos priežiūros įgyvendinimas mokykloje gali būti vykdomas pagal mokyklos poreikius.

Visos dienos mokyklos įgyvendinimui, be formaliojo ir neformaliojo švietimo, būtina užtikrinti tinkamą švietimo pagalbą mokykloje. Apžvelgus švietimo pagalbos teikimo

reglamentavimą, galima teigti, kad visos teikiamos švietimo pagalbos rūšys, kurios teikiamos mokiniui ir jo šeimai, yra aktualios ir gali būti įgyvendinamos *visos dienos mokykloje*. Pagrindinis švietimo pagalbos gavėjas yra mokinys, o tėvai (taip pat ir mokytojai) pagal poreikį yra konsultuojami. Švietimo pagalbos teikimo ir organizavimo pagrindinis principas yra bendradarbiavimas su tėvais (globėjais, rūpintojais), mokytojais ir kitais su mokinio ugdymu susijusiais asmenimis, todėl *visos dienos mokyklos* organizavimui svarbu, kad teikiama pagalba būtų prieinama ir užtikrinama mokinių buvimo mokykloje laiku.

Pagrindinius mokyklų, vykdančių bendrojo ugdymo programas, įrengimo ir jose vykdomo ugdymo proceso organizavimo sveikatos saugos reikalavimus nustato ***Lietuvos higienos norma HN 21:2011 „Mokykla, vykdanči bendrojo ugdymo programas. Bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“*** (2011). Siekiant sudaryti sąlygas sveikatai palankiai vaikų mitybai, užtikrinti geriausią maisto saugą ir kokybę, patenkinti vaikų maisto medžiagų fiziologinius poreikius, ugdyti sveikos mitybos įgūdžius, ***Maitinimo organizavimo ikimokyklinio ugdymo, bendrojo ugdymo mokyklose ir vaikų socialinės globos įstaigose tvarkos aprašas*** (2011) nustato vaikų maitinimo, vykdomo ikimokyklinio ugdymo, bendrojo ugdymo mokyklose, šeimynose ir vaikų socialinės globos įstaigose, reikalavimus. Bendrojo ugdymo mokyklose kasdien turi būti organizuojami pietūs, kurių metu turi būti sudarytos sąlygos vaikams pavalgyti šilto maisto, taip pat gali būti papildomas mokinių maitinimas (pusryčiai, pavakariai, vakarienė). Mokyklos savininko teisės ir pareigos įgyvendinanti institucija ar savininkas yra atsakingas už tai, kad būtų sudarytos sąlygos vaikų maitinimui organizuoti. Vaikų maitinimas *visos dienos mokykloje* gali būti organizuojamas atsižvelgiant į užsiėmimų organizavimo tvarkaraščius, mokinių amžių ir pan. Todėl galima teigti, kad *visos dienos mokyklos* mokinių maitinimui organizuoti yra pakankamos teisinės prielaidos.

Mokiniai, kurie mokosi bendrojo lavinimo mokyklose, profesinėse mokyklose, ikimokyklinio ugdymo mokyklose ar pas kitą švietimo teikėją (išskyrus laisvąjį mokytoją) pagal bendrojo lavinimo (pradinio, pagrindinio, vidurinio ar specialiojo ugdymo) ar priešmokyklinio ugdymo programas, turi teisę į nemokamą maitinimą ir į paramą mokinio reikmenims įsigyti, jeigu vidutinės pajamos vienam iš bendrai gyvenančių asmenų ar vienam gyvenančiam asmeniui per mėnesį yra mažesnės kaip 1,5 valstybės remiamų pajamų dydžio (Lietuvos Respublikos socialinės paramos mokiniams įstatymas, 2006).

Mokiniai į atitinkamą ugdymo programą vykdančią mokyklą, vadovaujantis Lietuvos Respublikos transporto lengvatų įstatymu, vežami visuomeniniu transportu mokinio pažymėjime nurodytu maršrutu, mokykliniu autobusu arba kitu transportu. Į mokyklą ir atgal privalo būti vežami kaimuose, miesteliuose toliau kaip 3 kilometrai nuo mokyklos gyvenantys mokiniai, kurie mokosi pagal priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo programas. Mokinių

vežimo mokykliniu autobusu tvarką nustato švietimo ir mokslo ministras (Mokinių vežimo mokykliniu autobusu tvarkos aprašas, 2016). Mokinių, kurie turi specialiųjų ugdymosi poreikių ir nepajėgia patys atvykti į mokyklą mokytis pagal priešmokyklinio ugdymo ar bendrojo ugdymo programas (negali savarankiškai vaikščioti, dėl didelių sutrikimų yra nesaugūs gatvėje), vežimą į mokyklą ir atgal organizuoja valstybinės ir savivaldybės mokyklos savininko teisės ir pareigas įgyvendinanti institucija (dalyvių susirinkimas).

Mokyklų aprūpinimo geltonaisiais autobusais 2013–2017 metų programoje (2012) numatyta aprūpinti valstybines ir savivaldybių mokyklas geltonaisiais autobusais ir gerinti miesteliuose, kaimuose gyvenančių mokinių, specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių ir vaikų, kuriems ikimokyklinis ugdymas privalomas, pavėžėjimo į mokyklas sąlygas. ***Mokyklų aprūpinimo geltonaisiais autobusais 2018–2020 metais projekte*** (2017) numatyta sudaryti tinkamas sąlygas kaimuose ir miesteliuose gyvenantiems, pagal priešmokyklinio ugdymo ir bendrojo ugdymo programas besimokantiems mokiniams bei specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams pasiekti jungtines mokyklas, vykdančias įtraukijį priešmokyklinį ir bendrąjį ugdymą ir užtikrinančias gerą ugdymo kokybę.

Vertinant mokinių vežimo į mokyklas tvarką, palanku tai, kad mokyklinio autobuso sustojimo vietos nustatomos, maršrutai, tvarkaraščiai ir vežamų mokinių sąrašai sudaromi ir, jei prireikia, koreguojami, įvertinus mokinių važiavimo poreikius. Mokyklinį autobusą turinčios mokyklos vadovas išsiaiškina mokinių važiavimo poreikius, nustato mokinių instruktavimo tvarką, tvirtina maršrutus, tvarkaraščius, sustojimo vietas, mokykliniais autobusais vežamų mokinių sąrašus, prireikus juos koreguoja (Mokinių vežimo mokykliniu autobusu tvarkos aprašas, 2016). Vaikų vežimo mokykliniais autobusais tvarka iš esmės sudaro prielaidas vaikų vežimą organizuoti *visos dienos mokykloje*, tačiau tik tuo atveju, jei *visos dienos mokyklos* lankymas būtų privalomas ir mokinių vežimas būti derinamas su tokio tipo mokyklos užsiėmimų tvarkaraščiais.

Visos dienos mokyklos įgyvendinimui svarbi popamokinė mokinių priežiūra. Šiuo metu Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas numato, kad atlyginimo dydį už ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo mokyklos įstatuose nustatytas mokinių tėvų (globėjų, rūpintojų) pageidavimu teikiamas papildomas paslaugas (pailgintos dienos grupės, popamokinė mokinių priežiūra, klubai, būreliai, stovyklos, ekskursijos ir kita) nustato mokyklos savininko teisės ir pareigas įgyvendinanti institucija (dalyvių susirinkimas) (valstybinės ir savivaldybės mokyklos), savininkas (dalyvių susirinkimas) (kitų mokyklų) (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 1991). Taigi, mokinių priežiūra ir pailgintos dienos grupės priklauso mokykloje teikiamoms papildomoms paslaugoms, kurios apmokamos iš tėvų lėšų.

Mokinio krepšelio lėšos skirstomos valstybinėms, savivaldybių ir nevalstybinėms mokykloms, teikiančioms bendrąjį ugdymą, ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą, neformaliojo vaikų švietimo mokykloms, formalųjį švietimą papildančio ugdymo mokykloms ir kitiems švietimo teikėjams, taip pat pedagoginėms psichologinėms tarnyboms. Galima teigti, kad bendrojo ugdymo mokykloje pilnai apmokamas yra mokymasis pagal priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo programas, t. y. priešmokyklinis ir formalusis švietimas, neformalusis švietimas (pagal konkrečioje savivaldybėje nustatytą kainą), švietimo pagalba, vežimas į mokyklą pagal nustatytą tvarką. Taip pat mokiniai, kurių šeimų pajamos yra mažesnės nei nustatytas rodiklis, mokykloje gauna nemokamą maitinimą ir paramą švietimo reikmenims įsigyti. *Visos dienos mokyklos* organizavimui be valstybės garantuojamo formaliojo ir neformaliajam švietimui skirtos krepšelio dalies bei švietimo pagalbos, būtinos popamokinės mokinių priežiūros (arba pailgintos dienos grupių) paslaugos, turi būti organizuojamas mokinių maitinimas. Šios paslaugos nėra finansuojamos, todėl jas turėtų apmokėti mokinių tėvai (globėjai).

Papildomų galimybių įgyvendinti *visos dienos mokyklos* modelį mokyklos, vykdančios formaliojo ir neformaliojo švietimo programas, gali rasti inicijuodamos ir vykdydamos šalies ir tarptautinius švietimo projektus (Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro ..., 2011). Taip pat yra galimybė plėtoti neformalųjį vaikų švietimą iš valstybės biudžeto finansuojamų projektų, kurių metu vykdomos neformaliojo vaikų švietimo veiklos ir / ar neformaliojo vaikų švietimo programos (Neformaliojo vaikų švietimo projektų finansavimo ir organizavimo tvarkos aprašas, 2017). Paraiškas projektams finansuoti gali teikti neformaliojo vaikų švietimo, kitos švietimo įstaigos ir kiti švietimo teikėjai, turintys teisę vykdyti neformaliojo vaikų švietimo veiklą, registruoti Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka. Tačiau galimybę teikti paraiškas riboja numatytos konkurso teminės sritys, neapimančios meninio ugdymo, atskirų sporto krypčių.

Apžvelgus, išanalizavus ir įvertinus švietimo, sveikatos, socialinių ir kultūros paslaugų teisinį reglamentavimą Lietuvoje, siekiant atskleisti sąlygas, remiantis esamu teisiniu reglamentavimu, įgyvendinti *visos dienos mokyklą* Lietuvoje, galima teigti, kad iš esmės yra visos teisinės prielaidos organizuoti *visos dienos mokyklą* vykdant paslaugas bendrojo ugdymo mokykloje:

Švietimo:

- formalusis švietimas (pradinis, pagrindinis, vidurinis ugdymas) vykdomas pagal bendrojo ugdymo programas ir yra nemokamas (mokinio krepšelis). Finansuojama iš valstybės, savivaldybių biudžetų.

- neformalusis švietimas (vykdo bendrojo ugdymo mokyklos ir pagal neformaliojo vaikų švietimo programas vykdo neformaliojo vaikų švietimo ir kitos švietimo įstaigos, laisvieji mokytojai, kiti švietimo teikėjai). Savarankiška savivaldybių funkcija, todėl nuo savivaldybės priklauso vaikų švietimo teikėjų tinklas ir neformaliajam vaikų švietimui skiriamas finansavimas. Finansuojama iš valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų (tėvų (globėjų, rūpintojų), rėmėjų) lėšų.

Švietimo pagalbos (profesinis orientavimas, švietimo informacinė, psichologinė, socialinė pedagoginė, specialioji pedagoginė ir specialioji pagalba, sveikatos priežiūra mokykloje) – vykdoma bendrojo ugdymo mokykloje. Finansuojama iš valstybės, savivaldybių biudžetų.

Kultūros – teikiamos integruotos bendrojo ugdymo programose ir vyksta bendrojo ugdymo proceso metu, vykdant neformalųjį švietimą, vykdant projektus, organizuojant popamokinę veiklą, organizuojant mokyklos bendruomenės kultūrinį gyvenimą, organizuojant pažintinę veiklą. Finansuojama iš valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų (tėvų (globėjų, rūpintojų), rėmėjų) lėšų.

Maitinimo – vykdomos bendrojo ugdymo mokykloje. Kasdien turi būti organizuojami pietūs, kurių metu turi būti sudarytos sąlygos vaikams pavalgyti šilto maisto, taip pat gali būti papildomas mokinių maitinimas (pusryčiai, pavakariai, vakarienė). Į nemokamą maitinimą gali pretenduoti mokiniai, jeigu vidutinės pajamos vienam iš bendrai gyvenančių asmenų ar vienam gyvenančiam asmeniui per mėnesį yra mažesnės kaip 1,5 valstybės remiamų pajamų dydžio.

Vežimo – mokiniai į atitinkamą ugdymo programą vykdančią mokyklą, vadovaujantis Lietuvos Respublikos transporto lengvatų įstatymu, vežami visuomeniniu transportu mokinio pažymėjime nurodytu maršrutu, mokykliniu autobusu arba kitu transportu. Finansuojama iš valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų (tėvų (globėjų, rūpintojų), rėmėjų) lėšų.

Popamokinės mokinių priežiūros (arba pailgintos dienos grupių) – priklauso mokinių tėvų (globėjų, rūpintojų) pageidavimu teikiamoms papildomoms paslaugoms (kaip ir klubai, būreliai, stovyklos, ekskursijos ir kitos), už kurias atlyginimo dydį nustato mokyklos savininko teisės ir pareigas įgyvendinanti institucija (dalyvių susirinkimas) (valstybinės ir savivaldybės mokyklos), savininkas (dalyvių susirinkimas) (kitų mokyklų). Finansuojama iš tėvų (globėjų, rūpintojų) lėšų.

2. ESAMOS VISOS DIENOS MOKYKLOS PRAKTIKOS LIETUVOJE

Aiškių susitarimų, kas Lietuvoje laikoma *visos dienos mokykla*, kol kas nėra. Ši aplinkybė užduotį apžvelgti *visos dienos mokyklos* praktikas daro gana komplikuoatą. Paieškos sistema pagal raktinius žodžius „*visos dienos mokykla*“ pasiūlo vos kelias nuorodas. Tačiau iš patirties žinoma, kad Lietuvoje esama tam tikrų praktikų, kurios galbūt ir nelaikytinos *visos dienos mokykla*, tačiau yra atsiradusios kaip atsakas į poreikius, kuriuos patenkinti kitose šalyse taikoma *visos dienos mokyklos* praktika. Ataskaitoje apsispręsta tokio pobūdžio praktikas apžvelgti kaip galinčias teikti įžvalgų svarstant *visos dienos mokyklos* koncepciją bei paslaugų poreikį. Dėl šios priežasties ataskaitoje apžvelgiama pailgintos dienos grupių, užimtumo klubų, vaikų dienos centrų veikla. Visos kitos apžvelgiamos praktikos pasirinktos taikant tą kriterijų, kad pristatydamos savo veiklą ugdymo įstaigos pačios nurodo taikančios *visos dienos mokyklos* modelį. Rengiant praktikų aprašus remtasi savivaldybių ir mokyklų dokumentais, ugdymo įstaigų svetainėse prieinama informacija, interviu telefonu, raštu pateiktais atsakymais.

Pailgintos dienos grupės

Pailgintos dienos grupės samprata. Peržvelgus savivaldybių ir mokyklų pailgintos dienos grupės tvarkos aprašų pavyzdžius matyti, kad pailgintos dienos grupė dažniausiai suprantama ne kaip *visos dienos mokyklos* praktika, o kaip tėvų pageidavimu suburta grupė mokinių, kuriems teikiama neformaliojo švietimo paslauga po pamokų. Tačiau esama ir tokių atvejų, kai pailgintos dienos grupė vartojama kaip sinonimiška sąvoka *visos dienos mokyklai*. Kauno rajono savivaldybės Visos dienos mokyklos apraše (2017), patvirtintame Kauno rajono savivaldybės tarybos 2017 m. gegužės 25 d., kalbama apie *visos dienos* (veiklos po pamokų) grupę, kuri apibrėžiama kaip tėvų (globėjų, rūpintojų) prašymu suburta grupė, kuriai teikiama neformaliojo ugdymo veiklos ir pagalbos pamokoms parengti paslauga. Yra mokyklų, kurios savo svetainėje sukūrusios skirtuką „Visos dienos mokykla“ ten pateikia informaciją apie pailgintos dienos grupės veiklą.

Pailgintos dienos grupės paskirtis. Savivaldybių tarybų patvirtintuose pailgintos dienos grupės paslaugos teikimo tvarkos aprašuose nurodoma, kad pailgintos dienos grupės paskirtis – plėtoti vaikų socializacijos galimybes, užtikrinti saugų, kryptingą vaikų ugdymą ir užimtumą po pamokų. Mokyklų pasirengtuose pailgintos dienos grupės tvarkos aprašuose, be mokinių priežiūros organizavimo, akcentuojami ir tokie su mokinių ugdymu susiję siekiniai: padėti mokiniams įgyti kokybišką išsilavinimą, kryptingai skatinti mokinių gebėjimą nuolat

mokytis, ugdyti socialinius gebėjimus, kūrybiškumą, dalyvavimą įvairiuose projektuose, įvairiose kultūrinio prusinimo programose, skatinti domėjimąsi savo miesto, gimtojo krašto, tautos istorine praeitimi, dabarties gyvenimu, tradicijomis bei norą dalyvauti kraštotyrinėje veikloje, teikti pagalbą mokiniams atliekant namų darbus. Taip pat akcentuojama, kad teikiant pailgintos dienos grupės paslaugą siekiama tenkinti mokinių saviraiškos poreikius, sudaryti sąlygas turiningam laisvalaikiui, stiprinti mokinių sveikatinimą. Kai kuriuose aprašuose pailgintos dienos paskirtis siejama su siekiu užtikrinti tėvams realias galimybes dirbti.

Pailgintos dienos grupės tikslinė grupė. Mokyklų pailgintos grupės paslaugos teikimo aprašai rodo, kad realiai tokia paslauga naudojasi priešmokyklinių grupių, pradinių klasių ir kai kuriose mokyklose 5 kl. mokiniai (pavyzdžiui, Alytaus Vizdgirio pagrindinėje mokykloje).

Pailgintos dienos grupėje teikiamos paslaugos. Pailgintos dienos grupėse teikiamos neformaliojo švietimo, popamokinės mokinių priežiūros paslaugos. Pailgintos dienos grupę lankantiems mokiniams pagal mokyklos galimybes teikiamos maitinimo paslaugos: mokiniai mokyklos valgykloje turi galimybę pietauti, kai kuriose mokyklose turi galimybę pavalgyti pavakarius. Kai kuriose mokyklose prie pailgintos dienos grupės veiklos priderinus švietimo pagalbos specialistų darbo grafikus, mokiniai pagal poreikį eina pas logopedą, į psichologo konsultaciją. Kai kuriose mokyklose teikiama pavėžėjimo paslauga.

Pailgintos dienos grupės paslaugų teikėjai. Pailgintos dienos grupės paslauga gali būti teikiama laisvojo mokytojo, dirbančio pagal išduotą verslo liudijimą / individualios veiklos pažymą. Su grupės pedagogu yra sudaroma patalpų nuomos sutartis. Kitais atvejais paslaugą teikia pati mokykla, grupėje dirba mokyklos pedagogai, paskirti direktoriaus įsakymu. Paslaugą gali teikti ir viešosios įstaigos.

Pailgintos dienos grupės paslaugų teikimo trukmė. Pailgintos dienos grupės veikla vykdoma visus mokslo metus ugdymo proceso metu. Pailgintos dienos grupės veiklos pradžia derinama su pamokų tvarkaraščiu. Veiklos pabaigos laikas įvairuoja nuo 15.30 val. iki 18.30 val. Dažniausiai veikla pirmadienį ketvirtadienį baigiama 18.00 val., prieššventinėmis dienomis ir penktadieniais – 17.00 val.

Pailgintos dienos grupės veiklos organizavimas. Pailgintos dienos grupės darbo laikas derinamas su pamokų tvarkaraščiu, grupė darbą pradeda pasibaigus pamokoms. Pailgintos dienos paslaugos teikimo tvarkos aprašuose dažnai apsibrėžiamas minimalus mokinių grupėje skaičius, nesusidarius reikiamam skaičiui, organizuojamos jungtinės skirtingo amžiaus vaikų grupės. Pailgintos dienos grupės veikla vykdoma pagal grupės pedagogo sudarytą ir su ugdymo įstaigos direktoriumi ar jo įgaliotu asmeniu suderintą grupės dienotvarkę ir veiklos planą. Praktiškai veikiančių grupių veikla būna labai įvairi: nuo menkai struktūruotos, kai

apsiribojama tik mokinių priežiūra ir namų darbų atlikimo organizavimu, iki gana aiškiai apibrėžtų ir realiai įgyvendinamų dienotvarkių (žr. 1 ir 2 lent.).

1 lentelė. Mokyklos pailgintos grupės dienotvarkės pavyzdys

11.00–12.00	Pailgintos grupės vaikų priėmimas, žaidimai, pasivaikščiojimas lauke
12.00–13.00	Ugdomoji veikla
13.00–14.00	Pietūs
14.00–16.00	Veikla pagal vaikų interesus: piešimas, spalvinimas, lankstymas; skaitymas, skaičiavimas; žaidimai, šokiai, diskoteka, animacinių filmų stebėjimas
16.00–17.00	Pasivaikščiojimas lauke, išleidimas vaikų į namus.

2 lentelė. Mokyklos pailgintos grupės dienotvarkės pavyzdys

12.00–13.40	<i>Vaikų priėmimas ir pažintinė, kūrybinė veikla.</i> Žaidimai. Pažintinės, kūrybinės (meninės) veiklos. Veikla lauke (žaidimai, sportiniai žaidimai, kelionės ir kt.)
13.40–14.30	<i>Neužbaigtų užduočių valandėlė.</i> Individualios ar kolektyvinės užduotys, knygelių skaitymas ir kita veikla.
14.30–15.00	<i>Pavakariai</i>
15.00–18.00	<i>Vaikų saviraiška.</i> Konkursai, viktorinos, kūrybinė (meninė) veikla, teatras, parodėlės ir kt. Veikla lauke (žaidimai, sportinės estafetės, kelionės ir kt.).

Kai kurios pailgintos dienos grupės turi vienodą dienotvarkę visoms savaitės dienoms, kai kuriose mokyklose kiekvienos savaitės dienos dienotvarkė turi ir pasikartojančių (pavyzdžiui, namų darbų ruošą), ir skirtingų, tik tą savaitės dieną vykdomų veiklų (taip sudaryta Palangos Vlodo Jurgučio pagrindinės mokykloje veikiančios pailgintos dienos grupės darbotvarkė, skelbiama mokyklos svetainėje (Palangos Vlodo Jurgučio pagrindinė mokykla. Pailgintos darbo dienos grupė, 2016)). Pailgintos grupės auklėtojas rengia ir veiklos planus, kuriuose įprastai numatomos esminės dienos veiklos. kai kurios mokyklos parengia pailgintos grupės planus visiems metams (Jonavos pradinės mokyklos pailgintos dienos grupės planas 2017–2018 mokslo metams, 2017) (žr. 3 lent.).

3 lentelė. Jonavos pradinės mokyklos metinio pailgintos grupės plano fragmentas

Mėnuo, Diena	RUGSĖJIS
1	<i>Rugsėjo 1-osios šventė.</i>
2	Margaspalvės pievų gėlės, likit sveikos! Susipažįstame.
3	Stebime animacinį filmą „Bonifacijaus atostogos“.
4	Piešinių konkursas „Praleistos vasaros įspūdžiai“.
7	Žaidžiame žaidimus kieme: „Tinklas ir žuvis“.
8	Piešiame, spalviname saugaus elgesio taisykles.
9	Prisimename kelio ženklus, kieme žaidžiame šviesoforą.
10	Prevencinė diena. Animacinio filmo stebėjimas apie tarpusavio draugiškus santykius.
11	Dainelių apie draugystę mokymas.
14	Raidelė prie raidelės, ir turim žodelį... (kam reikalingos raidės, raštas, kalba).
15	Piešiame savo vardo pirmą raidelę.
16	Kuriame eiles / istorijas apie savo vardo kilmę.
17	Žaidimai su kamuoliu.
18	Apibendriname savaitės veiklą: kryžiažodžiai, užduotėlės.
21	Konkursas „Abėcėlė“.
22	Kalbame ir dainuojame daineles apie jutimo organus: ausys, akys, nosis, lūpos (Kn. „Ar pažįsti save“).
23	Žaidimas „Raidžių lotė“ iš raidžių sudedant jutimo organų pavadinimus.
24	Skambant minorinei ir mažorinei muzikai, vaikai spalvina paveikslėlius šviesiom ir tamsiom spalvomis, nustatant muzikos nuotaiką.
25	Žaidžiame kieme.
28	Piešinių konkursas „Mano seneliai“.
29	„Iš senelių albumų“ nuotraukų paroda, pasakojimai apie senelius.
30	Darome suvenyrus savo seneliams (įrėminame savo nuotr.) Tarptautinei pagyvenusių žmonių dienai.

Pailgintos dienos grupės finansavimo būdai. Už pailgintos dienos grupės paslaugą vienoje savivaldybėje moka tėvai. Paslaugos kainas nustato savivaldybė. Savivaldybės ir mokyklų tvarkos aprašuose nurodoma, kad už pailgintos dienos grupės paslaugos mokestis mokamas tik už faktinį grupės lankymo laiką, fiksuojama rekomendacija atleisti nuo grupės paslaugos mokesčio socialiai remtinų šeimų vaikus bei mažinti grupės mokestį, jei šia paslauga naudojasi keli vienos šeimos vaikai. Kai kurių mokyklų tvarkų aprašuose nustatoma, kad socialiai remtinoms šeimoms mokestis mažinamas 50 proc. Kai kuriose savivaldybėse paslauga finansuojama iš savivaldybės biudžeto.

Ugdymo priemonių įsigijimo praktika irgi įvairuoja: kai kuriose mokyklose mokiniai pailgintos dienos grupėse priemonėmis aprūpinami iš mokyklos lėšų, kai kur tėvai vaikus, lankančius pailgintos dienos grupę, priemonėmis turi aprūpinti papildomai.

Yra mokyklų, kurios organizuodamos pailgintos dienos grupės veiklą ieško galimybių vykdyti nuoseklias ugdymo programas, teikti mokiniams pagalbą, o finansavimui panaudoti mokinio krepšelio lėšas ir pasitelkti bendruomenės pajėgas ir savanorystę. Tokios praktikos pavyzdys yra Šiaulių Salduvės progimnazijos Užimtumo centro veikla. Mokyklos svetainėje nurodoma, kad centro tikslas – organizuoti mokinių popamokinį užsimumą, stiprinti socialinius įgūdžius, plėtoti mokinių socializacijos galimybes, kurti saugią socialinę aplinką (Šiaulių Salduvės progimnazija, b. d.). Centras veikia nuo 2008 m. Tik nuo 2017–2018 m. m. centro veiklai finansuoti bus skiriamos savivaldybės lėšos, o iki šiol centro veikla buvo finansuojama panaudojant mokinio krepšelio lėšas ir apgalvojant etatinių švietimo pagalbos specialistų darbo grafikus taip, kad jų pagalba būtų prieinama pailgintos dienos grupės mokiniams. Mokyklos direktorės teigimu, finansuoti grupę iš mokinio krepšelio lėšų mokyklai buvo gana sudėtinga. Nors centras atviras visų progimnazijos klasių mokiniams, tačiau, direktorės teigimu, juo naudojasi tik pradinė klasių mokiniai, o vyresnieji centre talkina kaip savanoriai. Mokytojos, dirbančios centre, rengia ir įgyvendina programas, orientuotas į socialinių, pažintinių, kritinio ir kūrybinio mąstymo įgūdžių ugdymą programą. Mokyklos direktorė, apibūdindama centro veiklą, atkreipė dėmesį, kad centre dirba ne tos pačios mokytojos, kurios ugdo vaikus pamokų metu, ir tai sudaro galimybę plėtoti bendradarbiavimo galimybes ugdant tuos pačius vaikus.

Mokyklos interneto svetainėje 2017 m. rugpjūčio mėnesį buvo skelbiama tokia savaitės darbotvarkė: (žr. 4 lent.).

4 lentelė. Šiaulių Salduvės progimnazijos Užimtumo centro 2017 m. rugpjūčio mėn. savaitės darbotvarkė

Pirmadieniais	
12.00–13.00	Psichologinė pagalba mokiniams. Mokinių konsultavimas
13.00–14.00	„Ieškau ir atrandu“. Mokymosi pagalba.
14.00–15.00	„Ieškau ir atrandu“. Mokymosi pagalba.
15.00–16.00	Kūrybiniai žaidimai.
Antradieniais	
12.00–13.00	Psichologinė pagalba mokiniams. Mokinių konsultavimas.
13.00–14.00	Integruota programa „Aš skubu pažinti“. Mokymosi pagalba.
14.00–15.00	„Ieškau ir atrandu“. Namų darbų atlikimas.

15.00–16.00	Kūrybiniai žaidimai.
Trečiadieniais	
12.00–13.00	Psichologinė pagalba mokiniams. Mokinių konsultavimas.
13.00–14.00	Mokinių užimtumas.
14.00–15.00	Mokymosi pagalba.
15.00–16.00	Kūrybiniai žaidimai.
Ketvirtadieniais	
12.00–13.00	Psichologinė pagalba mokiniams. Mokinių konsultavimas.
13.00–14.00	Meninė veikla „Kurkime ir kartu“.
14.00–15.00	Namų darbų atlikimas.
15.00–16.00	Kūrybiniai žaidimai.
Penktadieniais	
12.00–14.00	Psichologinė pagalba mokiniams. Mokinių konsultavimas. Mokinių konsultavimas.

Mokyklos svetainėje nurodoma, kad mokslo metais centras nuo pirmadienio iki ketvirtadienio veikia nuo 12.00 val. iki 17.00 val., penktadieniais – nuo 12.00 val. iki 15.00 val.

Pailgintos dienos grupės paslaugas siūlo ir viešosios įstaigos. Jos organizuojamos ne mokyklose. Tokios įstaigos pavyzdys – VšĮ „100 zuikių“, siūlanti kompleksinę pradinukų priežiūros ir popamokinio ugdymo paslaugą, susidedančią iš vaikų pasiėmimo iš mokyklos pasibaigus pamokoms ir atvežimo į paslaugos teikimo vietą ir pradinių klasių programos žinių gilinimo, taikant kontekstinį mokymo metodą, kuris suprantamas kaip įgytų žinių įsisavinimas panaudojant jas realiose gyvenimo situacijose (100 zuikių, b. d.). Paslauga teikiama nuo 12.00 val. iki 19.00 val. (žr. 5 lent.). Dienos eiga gali kisti priklausomai nuo vaikų nuotaikos, norų ir interesų.

5 lentelė. VšĮ „100 zuikių“ dienotvarkės aprašas

12.00–14.00	Susirenkame, ilsimės, žaidžiame lauke (žaidimai orientuoti į komandinių įgūdžių lavinimą ir papildantys savaitės temą).
14.00–15.30	Kalbame apie pamokas, atliekame namų darbus.
15.30–16.15	Užkandžiaujame ir bendraujame.
16.15–17.45	Pasirinkta mokyklos pamokų tema darome bandymą, praktinį taikymą.
17.45–19.00	Ilsimės, žaidžiame, kuriame, laukiame tėvelių.

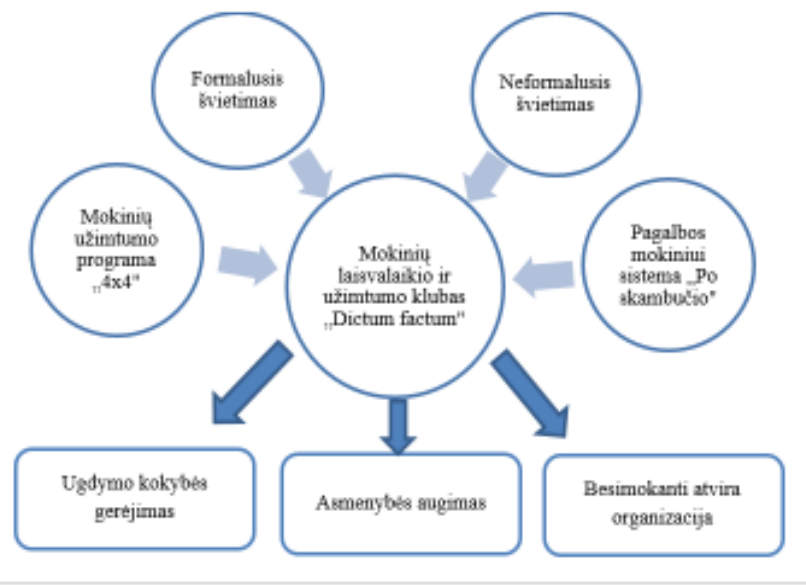
Už pailgintos dienos grupės paslaugas moka tėvai, įkainiai skelbiami įstaigų, teikiančių pailgintos dienos grupės paslaugą, svetainėje. Kai kurios viešosios įstaigos siūlo ir rytines, ir popietines grupes, gali būti siūlomos ir maitinimo paslaugos.

Pailgintos dienos grupės aprėptis. Švietimo valdymo informacinės sistemos (ŠVIS) duomenimis, 2016–2017 mokslo metais bendrojo ugdymo įstaigose veikė 503 pailgintos dienos grupės, iš jų 389 buvo skirtos 1–4 kl. mokiniams. Pailgintos dienos grupes lankė 11007 mokiniai, iš jų 9627 pradinį klasių mokiniai (Pailgintos dienos grupės 2016–2017 m., 2017). 2017–2018 mokslo metais (duomenys preliminarūs) veikia 530 pailgintos dienos grupių, iš jų 402 skirtos 1–4 kl. mokiniams. Pailgintos dienos grupes lanko 11154 mokiniai, iš jų 9675 yra 1–4 kl. mokiniai (Pailgintos dienos grupės 2017–2018 m., 2017). Iš savivaldybių ir mokyklų parengtų pailgintos dienos grupės tvarkų aprašų, mokyklų svetainėse esančios informacijos, privačių pokalbių su savivaldybių specialistais ir mokyklų vadovais, peržvelgus ŠVIS viešuosius duomenis galima teigti, kad pailgintos dienos grupės paslauga dažniau teikiama didžiuosiuose miestuose nei mažesniuose miesteliuose ar kaimo vietovėse. ŠVIS duomenimis (duomenys preliminarūs), 2017–2018 m. Šiaulių miesto savivaldybėje veikia 48 pailgintos dienos grupės, kai tuo metu Šiaulių r. savivaldybėje – 1, Klaipėdos miesto savivaldybėje – 64, Klaipėdos rajono savivaldybėje – 18, Panevėžio miesto savivaldybėje – 12, Panevėžio rajono – 8, Vilniaus miesto savivaldybėje – 26, Vilniaus rajone – nė vienos (Pailgintos dienos grupės 2017–2018 m., 2017). Pailgintos dienos grupės paslauga veikiausiai yra aktuali didžiųjų miestų užimtiems tėvams dėl visą dieną užtikrinamos vaikų priežiūros. Į klausimą, kodėl jų mokykloje nėra pailgintos dienos grupės, asmeniškai kalbinti miestelių ir kaimo vietovių mokyklų vadovai atsakė, kad nėra poreikio turėti tokią grupę arba poreikis būtų, bet nėra finansinių galimybių.

Mokinių laisvalaikio ir užimtumo klubai, centrai

Pailgintos dienos grupės dažniausiai skirtos pradinį klasių mokiniams. Mokyklose randasi modelių, kurie skirti ne tik pradinį klasių, bet ir vyresnių mokinių užimtumui organizuoti, ugdymosi poreikiams tenkinti. Tokio modelio pavyzdys yra Kauno Simono Daukanto progimnazijos mokinių laisvalaikio užimtumo klubas „Dictum factum“ (Kauno Simono Daukanto progimnazija, b. d.). Šio klubo veiklą mokyklos bendruomenė suvokia kaip pastangas kurti prielaidas *visos dienos mokyklos* idėjos įgyvendinimui. Šio klubo veikla padeda užtikrinti geresnius mokinių mokymosi rezultatus, stiprėjančią individualią pažangą, mokinių pasitenkinimo mokykla augimą, lygias galimybes, formaliojo ir neformaliojo vaikų švietimo dermę, didėjančią organizacijos atvirumą bei patrauklumą. Klubo tikslas – užtikrinti bei suderinti saugų mokinių funkcionavimą tarp dviejų – formaliojo ir neformaliojo – švietimų

sistemų, atsižvelgiant į vaiko interesus, sukuriant efektyviai veikiančią perėjimo tarp abiejų švietimo sistemų mechanizmą, padėsiantį užtikrinti efektyvų asmenybės augimo procesą. Klubo veikla siekiama šių uždavinių: sudaryti sąlygas efektyviam mokinio asmenybės augimo procesui formaliojo ir neformaliojo švietimo sistemose, sukurti įdomios mokyklos modelį, padėsiantį siekti ugdymo kokybės bei geresnių mokymosi rezultatų; plėtoti verslumo bei tvarios lyderystės ugdymo programas, atsižvelgiant į mokinių individualius poreikius; skatinti mokinių domėjimąsi gamtos bei inžinerijos mokslų programomis, ugdyti mokinių sveikos gyvensenos bei demokratiškumo įgūdžius; stiprinti mokinių įgūdžius projektinėje veikloje, plėtojant bendradarbiavimą su organizacijos socialiniais partneriais; sukurti saugią aplinką, kurioje kiekvienas mokinys galėtų įgyvendinti savo užsibrėžtus tikslus bei nuolatos tobulėti. Klubo veikla apima neformaliojo švietimo veiklas, mokymosi pagalbą mokiniui ir projektinę veiklą (žr. 1 pav.).

1 pav. Kauno Simono Daukanto progimnazijos mokinių laisvalaikio užimtumo klubo „Dictum factum“ veiklos modelis

Mokinių užimtumo programa „4x4“ apima keturias kryptis (mokinys-mokslininkas, mokinys-sveikuolis, mokinys-inovatorius ir mokinys-lyderis). Veiklos įgyvendinamos kartu su socialiniais partneriais, jos apima formaliojo ir normaliojo švietimo užsiėmimus, projektinę veiklą.

Viena iš klubo struktūrinių dalių – mokinių saviruošos klubas (pagalbos mokiniui sistema „Po skambučio“), į kurį mokiniai gali ateiti rengti namų darbų ir konsultuotis su dalykų mokytojais. Nors klubo lankymas nėra privalomas, mokiniai ir jų tėvai turi išsakyti mokyklai apsisprendimą dėl klubo lankymo. Kubo lankymas privalomas mokymosi sunkumų turintiems, iš užsienio šalių grįžusiems mokiniams. Klubas veikia keturias dienas per savaitę

(nuo pirmadienio iki ketvirtadienio) nuo 14.00 val. iki 16.00 val. Klube kiekvieną dieną dirba keturi mokytojai dalykininkai ir budintis vadovas. Į klubo veiklą intensyviau įsitraukia 5–6 kl. mokiniai. Klubo veikla finansuojama iš mokinio krepšelio lėšų, mokinių tėvams ji nieko nekainuoja.

Vaikų dienos centrai

Vaikų dienos centrų paskirtis – teikti socialinės priežiūros ir ugdymo paslaugas socialinės rizikos ir nepasiturinčių šeimų vaikams. Kaip nurodoma Vaikų dienos centrų veiklos rekomendacijose (2015), vaikų dienos centrų tikslinė grupė yra vaikai iš socialinės rizikos ir (ar) nepasiturinčių gyventojų šeimų, taip pat jų šeimos nariai. Esant poreikiui ir galimybei, centro paslaugos gali būti teikiamos ir kitiems vaikams bei jų šeimos nariams. Dienos centruose teikiama socialinės priežiūros paslauga, vyksta ugdymo (vaikai ruošia namų darbus, ugdomi jų socialiniai įgūdžiai: bendravimo, stresinių situacijų valdymo, sprendimų priėmimo įgūdžiai, atsakomybės už savo gyvenimą stiprinimas, kulinarijos užsiėmimai, išvykos) veikla, teikiamos socialinės ir psichologinės konsultacijos, nemokamas maitinimas, teikiama pagalba šeimoms (ieškant darbo, sutvarkant būtinas pažymas ir kt. dokumentus, organizuojamos paskaitos ir kt. renginiai tėvams bei kitiems šeimoms nariams), pagal galimybes šeimoms teikiama ir materialinė pagalba. Dažnai veikla centruose organizuojama ir vasaros mėnesiais. Paslaugos teikėjai yra vieši juridiniai asmenys. Vaikų dienos centrų veiklą konkurso būdu finansuoja Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, taip pat savivaldybės, visuomeninės, labdaros ir paramos organizacijos, verslo įmonės, privatūs rėmėjai. Organizuojant veiklas dienos centruose pasitelkiama savanorių pagalba.

Kai kurie vaikų dienos centrai veikia daugiafunkčių centrų ar mokyklų patalpose ir yra orientuoti į tų mokyklų mokinius. Tokiais atvejais dažnai naudojamosi ugdymui reikalinga mokyklų ar daugiafunkčių centrų materialine baze: bibliotekomis, kompiuterių klasėmis ir pan.

Mokyklos patalpoje įsikūrusio vaikų dienos centro pavyzdys yra viešosios įstaigos „Išminties erdvės“ įsteigtas dienos centras „Ateities vaikai“, veikiantis Vilniaus Ateities mokykloje (Vaikų dienos centras „Ateities vaikai“, 2017). Jo paskirtis – teikti efektyvią socialinę priežiūrą ir ugdymo paslaugas vaikams iš etninių grupių (rusų, baltarusių, ukrainiečių, lenkų, romų, mišrių šeimų) ir jų šeimų nariams. Centre dirba vienas socialinis pedagogas, trys socialiniai darbuotojai ir psichologas. Mokslo metų mėnesiais centras dirba kiekvieną darbo dieną nuo 14.00 val. iki 18.00 val., birželio ir liepos mėnesiais – nuo 10.00 val. iki 14.00 val.. Centrą lanko 7–14 metų mokiniai. Vaikai centre ruošia pamokas, jiems ir jų šeimų nariams teikiama individuali pagalba, vaikams teikiamos maitinimo paslaugos.

Centro veiklą konkurso būdu finansuoja Socialinės apsaugos ir darbo ministerija bei kiti rėmėjai. Finansavimas skiriamas kalendoriams metams. Pasak direktorės, finansavimas gautas 20 vaikų, tačiau norinčių yra daugiau, tad ne visiems vaikams teikiamas nemokamas maitinimas. Dar direktorė atkreipia dėmesį ir į tai, kad nedidelis finansavimas naujai įsikūrusiems centrams yra nemenka problema, nes veiklos pradžioje reikia įsigyti priemonių, kad centras galėtų vykdyti sporto, kūrybinę, meninę veiklą. Stinga lėšų kokybiškam užimtumui organizuoti, todėl šias paslaugas teikia patys centro darbuotojai arba savanoriai. Nors centras yra sudaręs bendradarbiavimo sutartis su aukštosiomis mokyklomis, savanorių prisikviesti, pasak direktorės, yra sunku. Direktorė atkreipia dėmesį, kad jokios pagalbos nei finansų, nei viešinimo, nei palaikomojo ryšio prasme neteikia miesto savivaldybė.

Visos dienos mokyklos praktikos

Ugdymo įstaigų, kurios savo taikomą modelį apibūdintų kaip *visos dienos mokyklą*, nėra daug. Dauguma atvejų yra susiję su nevalstybinių mokyklų veikla. Valstybinėse mokyklose pavyko rasti du atvejus, kai mokyklos savo praktiką apibūdina kaip *visos dienos mokyklos* praktiką. Vienas iš jų susijęs su kryptingo meninio ugdymo programos įgyvendinimu. Klaipėdos Vydūno gimnazija save pristato kaip visos dienos estetiškos pakraipos mokyklą (Klaipėdos Vydūno gimnazija, b. d.). Kitas atvejis susijęs su siekiu gerinti gimnazijos mokinių pasiekimus. Tokį projektinį modelį bando įgyvendinti Kauno Stepono Dariaus ir Stasio Girėno gimnazija (b. d.). Atvejų, kai valstybinės mokyklos nurodo taikančios visos dienos modelį, esama ir daugiau, tačiau jei taikomi modeliai iš esmės nesiskiria nuo pailgintos dienos grupės praktikos, jie šioje ataskaitos dalyje neaptariami.

Visos dienos mokyklos paskirtis. Peržvelgus mokyklų svetaines matyti, kad pasirinktas *visos dienos mokyklos* modelis pirmiausia siejamas su tam tikros ugdymo idėjos įgyvendinimu, akcentuojamas ugdymo visybiškumas. Dalis mokyklų savo veiklą grindžia netradicinio ugdymo koncepcija ir įgyvendina netradicinio ugdymo programas ar jų elementus (pvz., Valdorfo pedagogikos, Katalikiško ugdymo, Humanistinės kultūros ugdymo menine veikla ir kt.). Taip pat akcentuojami siekiai įgyvendinti tam tikras edukologines idėjas (pvz., remtis G. Gardnerio daugialypio intelekto teorija, taikyti panirimo į kalbą metodą, patirtinio mokymosi strategiją ir pan.) ar remtis kitų šalių (pvz., Skandinavijos šalių) gerąja patirtimi. Kartais išsakomi ir tokie siekiai, kaip neskubėti, turėti laiko žmogui, praktikuoti savitą bendruomenės gyvenimo būdą. Esama atvejų, kai akcentuojamas pasiekimų gerinimas.

Visos dienos mokyklos tikslinė grupė. *Visos dienos mokyklų* tikslinė grupė dažniausiai yra pagal priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programas

besimokantys mokiniai, rečiau – pagal pagrindinio ir vidurinio ugdymo programas besimokantys mokiniai.

Visos dienos mokyklos teikiamos paslaugos. *Visos dienos mokyklose* teikiamos formaliojo ir neformaliojo švietimo, švietimo pagalbos, maitinimo (dažnai valgomi pusryčiai, pietūs ir pavakariai), pavėžėjimo, popamokinės mokinių priežiūros paslaugos, kartais siūlomi dailės, muzikos terapijos užsiėmimai, kineziterapeuto konsultacijos.

Visos dienos mokyklos paslaugų teikėjai. *Visos dienos mokyklose* paslaugas teikia ugdymo įstaigų mokytojai, pagalbos mokiniui specialistai, socialiniai partneriai (menininkai, neformaliojo švietimo paslaugų teikėjai), samdytos maitinimo paslaugas teikiančios įmonės.

Visos dienos mokyklos paslaugų teikimo trukmė. Įprastai *visos dienos mokykloje* mokiniai prižiūrimi nuo 7.30 val. iki 18.30 val. Privalomoji dalis dažniausiai tunka nuo 8.30 val. iki 16.00 val., pasirenkamoji neformaliojo švietimo dalis, priežiūra iki 18.30 val.

Visos dienos mokyklos veiklos organizavimas. *Visos dienos mokyklos* modelį taikančiose ugdymo įstaigose dažniausiai remiamasi bendraisiais ugdymo planais, tačiau jie turtinami ir įvairinami priklausomai nuo mokyklų įgyvendinamų ugdymo idėjų. Planuose kai kuriems įprastiems mokomiesiems dalykams (pvz., užsienio kalboms, menams, pasaulio pažinimui ir pan.) skiriama daugiau laiko. Į ugdymo planą įtraukiami ir saviti dalykai (pvz., privalomi šachmatų, daržininkystės, kulinarijos užsiėmimai, „miško mokykla“, „svajonių dirbtuvės“, sistemingos dienos veiklos planavimo, refleksijos sesijos, savivaldos užsiėmimai, laikas, skirtas individualiems ir grupiniams projektams įgyvendinti). Nemažai laiko skiriama pačių mokinių pasirinktai ugdymosi veiklai.

Visos dienos mokyklos modelį taikančių ugdymo įstaigų svetainėse dažnai pabrėžiama, kad mokyklose taikomas integruotas visos dienos ugdymas, akcentuojant formaliojo ir neformaliojo švietimo, dalykinio mokymosi ir projektinės, tiriamosios, pažintinės, kūrybinės veiklos sistemingas, apgalvotas sąsajas. Tai pat pabrėžiamas ugdymo proceso teminis integralumas ir tarpdalykinė integracija.

Visos dienos mokyklose organizuojant ugdymosi procesą siekiama mažinti fragmentiškumą. Dalykų dažnai mokomasi periodais, ilginamos mokymosi sesijos (pvz., 1,5 val. pagrindinė pamoka, 1,5 val. moduliai ir pan.). Dažnai mokomasi be skambučių, lanksčiai reguliuojant veiklos pabaigos laiką. *Visos dienos mokyklose* daug laiko skiriama poilsiui, fiziniam aktyvumui.

Visos dienos mokyklos finansavimo būdai. *Visos dienos mokyklos* modelį įgyvendinančių ugdymo įstaigų veikla finansuojama iš mokinio krepšelio lėšų, tėvų įmokų, rėmėjų lėšų.

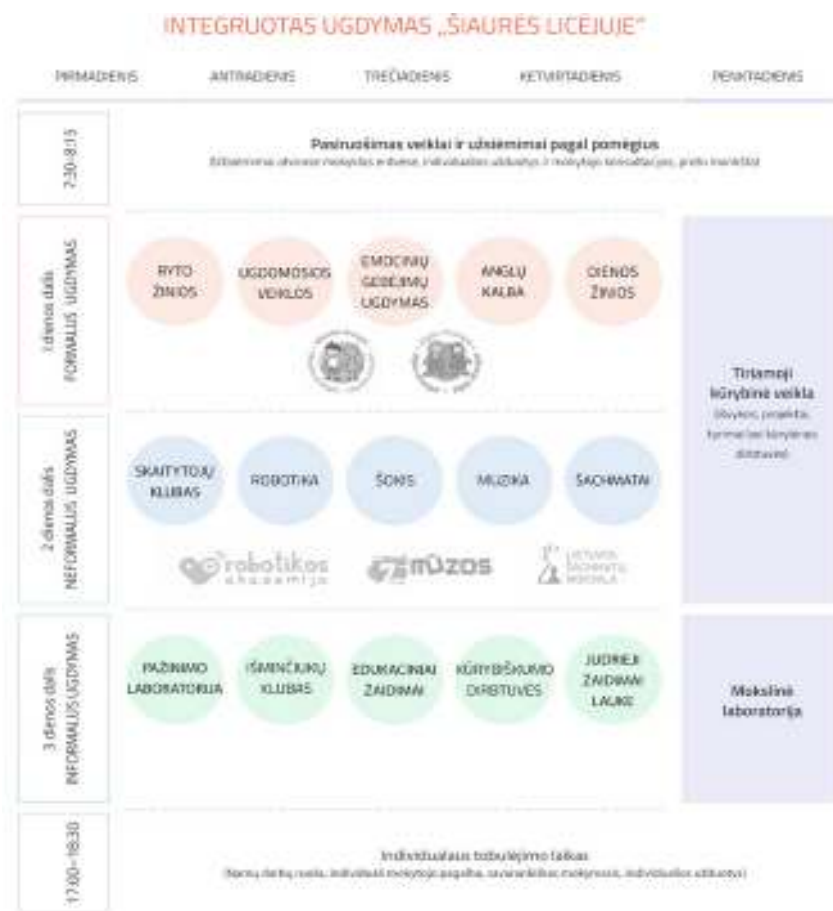
Visos dienos mokyklos modelio taikymo aprėptis. Kaip jau minėta, *visos dienos mokyklos* praktikos dažniau taikomos nevalstybinėse mokyklose ir tik jų dalyje. Kai kuriose nevalstybinėse mokyklose, kaip ir valstybinėse, veikia pailgintos dienos grupės, siūlomas platus neformaliojo švietimo užsiėmimų pasirinkimas, tačiau *visos dienos mokyklos* modelis netaikomas. Ataskaitoje „Lietuvos švietimas skaičiais 2016. Bendrasis ugdymas (2016)“ nurodoma, kad 2015–2016 m. m. Lietuvoje veikė 47 nevalstybinės mokyklos. Žinant, kad nevalstybinės mokyklos nėra didelės ir tik dalyje jų taikomas *visos dienos mokyklos* modelis, galima teigti, kad *visos dienos mokyklos* praktikų yra nedaug.

Nors savo praktiką kaip *visos dienos mokyklą* apibūdina tik Klaipėdos Vydūno gimnazija, tačiau panašų modelį taiko ir kitos kryptingo meninio ugdymo programos įgyvendinančios mokyklos. ŠVIS duomenimis, pagal kryptingo meninio ugdymo programas 2016–2017 m. m. mokėsi 5045 1–4 kl., 4053 5–10 kl. ir 2777 gimnazijos klasių mokinių (Kryptingas meninis ugdymas 2016–2017 m., 2017).). 2017–2018 m. m. pagal kryptingo meninio ugdymo programas mokosi 4944 1–4 kl., 3807 5–10 kl. ir 2731 gimnazijos klasių mokinių (Kryptingas meninis ugdymas 2017–2018 m., 2017).

Toliau pateikiami išsamesni kelių mokyklų praktikų aprašymai. Jie parengti remiantis mokyklų svetainėse skelbiama informacija, mokyklų veiklos pristatymais spaudoje ir kitoje viešojoje erdvėje. Kai kurios detalės patikslintos susisiekus su mokyklų administracija.

Šiaurės licėjus

Nevalstybinė mokykla „Šiaurės licėjus“ įsteigta 2015 m. leidyklos „Šviesa“ iniciatyva. Mokykloje šiuo metu įgyvendinamos priešmokyklinio ir pradinio ugdymo programos. Mokykla savo praktikoje remiasi gerąja skandinaviskų mokyklų patirtimi. Licėjuje, remiantis suomišku mokyklos pavyzdžiu, orientuojamasi į teminį mokymąsi, dalykų integraciją, patirtinį mokymąsi (Šiaurės licėjus, b. d.). Savo taikomą modelį mokykla apibrėžia kaip integruotą visos dienos mokymą, vykstantį nuo 7.30 val. iki 18.30 val. (žr. 2 pav.).

2 pav. Šiaurės licėjaus savaitės tvarkaraščio modelis

Mokykloje integruojamas formalusis, neformalusis ir savaiminis mokymas(is). Šiaurės licėjuje diena pradedama mokantis atvirose erdvėse, asmeniškai konsultuojantis su mokytojais. Vėliau dirbama nedidelėse klasėse, kur vaikams pagal poreikį padeda du mokytojai. Mokykloje nėra skambučių, veiklų pabaigą lanksčiai numato mokytojas. Antrojoje – neformaliojoje – ugdymo dalyje kiekvieną dieną mokiniai turi neformaliojo ugdymo užsiėmimus, kurių veikla susieta su pirmąja dalimi, t. y. mokiniai toliau plėtoja dienos, savaitės temas. Kiekvieną dieną mokiniams būna skaitytojų klubas, kitos veiklos vyksta priklausomai nuo savaitės dienos. Trečioji – informali – dienos dalis skiriama saviugdai. Priklausomai nuo savaitės dienos vyksta veiklos, skirtos loginio ir kritinio mąstymo, kūrybiškumo ugdymui, sveikos gyvensenos įgūdžių formavimui, judriesiems žaidimams, Penktadieniais daugiau dėmesio skiriama projektinei, tiriamajai kūrybinei veiklai. Mokiniai per savaitę išmokus dalykus įtvirtina praktiškai veikdami, remdamiesi patirtimi, kad suvoktų, kodėl mokosi vienų ar kitų dalykų, kur įgytos žinios ir įgūdžiai yra pritaikomi. Privalomoji ugdymo dalis mokykloje trunka iki 17.00 val.

Mokymasis mokykloje mokamas. Į mokestį įskaičiuota: visos dienos ugdymas nuo 7.30 val. iki 18.30 val.; užsienio (pirmosios) kalbos mokymas; papildomi neformaliojo ugdymo

užsiėmimai; visos reikalingos mokymosi priemonės; išvykos Vilniaus mieste; stovyklos mokinių atostogų metu; psichologo, logopedo konsultacija. Mokykloje teikiamos maitinimo paslaugos (už atskirą mokestį).

Saulės gojaus ir Forvardo mokyklos

VšĮ „Saulės gojus“ įgyvendina priešmokyklinio, pradinio ir pagrindinio ugdymo programas. Pagrindinio ugdymo programą įgyvendinanti ir Saulės gojaus mokyklos veiklos tęstinumą užtikrinanti mokykla vadinama Forvardo mokykla. Mokyklos interneto svetainėje nurodoma, kad mokyklos ugdymo modelis buvo kuriamas derinant Max Brauerio mokyklos modelį su suomiškos mokymo sistemos principais bei Howardo Gardnerio intelektų įvairovės teorija (Saulės gojus, b. d., Forvardas, b. d.). Mokykloje siekiama integruoto ugdymo. Pristatant ugdymo proceso ypatumus mokyklos interneto svetainėje nurodoma, kad visus mokomuosius dalykus jungia 8 temos, kurios per metus keičia viena kitą. Teminį mokymąsi papildoma projektais. Projektinio mokymosi metu tarpusavyje jungiami keli mokomieji dalykai. Čia itin svarbi praktinė mokymosi pusė, eksperimentavimas, t. y. galimybė vaikams teorines žinias įsisavinti pritaikant jas tikrovėje.

Pradinėje mokykloje vaikų priežiūros ir ugdymo veikla vyksta visą dieną nuo 7.30 val. iki 18.30 val. Pagrindinis ugdymosi laikas – nuo 8.30 val. iki 16.00 val. Mokykloje įgyvendinamas ankstyvasis užsienio kalbų mokymasis taikant pasinėrimo į kalbą ir integruoto dalyko ir kalbos mokymo metodus. Užsienio kalboms mokytis mokyklos ugdymo plane skiriama žymiai daugiau valandų nei įprastiniame valstybinių mokyklų ugdymo plane. Mokykloje į ugdymo planą yra įtraukti ir į mokestį už mokslą įskaičiuoti privalomi dalykai, kurie vyksta kartu su kitomis pamokomis tarp 8.30 val. ir 16.00 val. Šie užsiėmimai praturtina ugdymo planą vadovaujantis H. Gardnerio intelektų įvairovės teorija, skatinant skleisti ir stiprėti skirtingus vaikų intelektus bei stiprybes. Privalomieji mokyklos dalykai yra šie:

- Robotikos užsiėmimai. Jie vyksta specialiai įrengtoje klasėje. Užsiėmimų metu vaikai mokosi kurti įvairiausių konstrukcijų robotus ir įgyja robotų programavimo įgūdžių.
- Aikido. Su šiuo rytų kovos menu ir sportu vaikus supažindina aikido meistras. Aikido užsiėmimai mokykloje pakeičia tradicines kūno kultūros pamokas. Mokslo metų pabaigoje vaikai kviečiami į aikido stovyklą, kurioje turi galimybę įgyti meistrystės lygį patvirtinantį „diržą“.
- Daržininkystės pamokos. Jų metu vaikai susipažįsta su daržininkystės pagrindais, mokyklos darže sėja ir augina įvairius prieskoninius augalus, daržoves. Vaikai stebi gamtos procesus, mokosi suprasti jos ritmą bei įtaką daržo „gyventojams“ ir derliui.

- Šachmatų pamokos. Vaikai ne tik išmoka žaisti šį žaidimą, bet ir lavina skaitymo įgūdžius bei emocinį intelektą.
- Teatro užsiėmimai. Padedami profesionalios teatro režisierės vaikai lavina savo gebėjimus viešai kalbėti, vaidinti, improvizuoti. Užsiėmimų rezultatas – vaidinimas tikro teatro scenoje.
- Futbolo klubas (šiltuoju metų laiku).

Taip pat mokykla siūlo ir laivai pasirenkamųjų užsiėmimų. Šie užsiėmimai vyksta prieš (iki 8.30 val.) arba po pamokų (nuo 16.00 val.). Jie skirti padėti vaikams atrasti savo susidomėjimo sritis bei polinkius ir lavinti šiose srityse savo meistriškumą. Už papildomą mokestį (tariamasi su mokytoju individualiai) vaikams mokykloje siūlomi šie užsiėmimai:

- Smuiko bei fortepijono pamokos pagal Š. Suzuki metodą.
- Šachmatų klubas.
- Ankstyvojo kompiuterinio raštingumo pamokos (informatika).
- Sportinių šokių studija vaikams – papildomi užsiėmimai norintiems ne tik intensyviau praktikuotis šokant sportinius šokius, bet ir dalyvauti įvairaus lygio varžybose.
- Rankdarbių klasė – vaikams, mėgstantiems daryti papuošalus, atvirukus, minkštus žaisliukus ir mielas buitį puošiančias detales.
- Dailės ir keramikos studija: čia profesionalios dailininkės padedami vaikai tobulina lipdybos ir *ebru* – tapybos ant vandens – įgūdžius.
- Individualios sistemingos vaikų psichologo konsultacijos emocinių ar / ir psichologinių sunkumų patiriantiems vaikams.
- Individualūs užsiėmimai su logopedu: mokymosi sunkumų patiriantys vaikai (įvairios disleksijos formos, rašybos, skaitymo, tarimo problemos ir pan.) gali papildomai lankytis individualiuose užsiėmimuose su profesionalia logopede.

Pristatant pagrindinio ugdymo programos ypatumus ypač akcentuojamas ugdymo turinio individualizavimas. Remiantis Max Brauer mokyklos modeliu mokykloje Forvardas nėra frontinio mokymosi (mentorius nedėsto prieš klasę dalyko medžiagos visiems tuo pačiu metu ir tuo pačiu būdu), mokymas vyksta nuo 8.45 val. iki 16.00 val. neskirstant laiko pamokomis, mokykloje neužduodami namų darbai. Iki pietų vyksta dvi mokymosi sesijos po 1,5 valandos. Pietų pertraukai skiriama 1 val. 20 min. Po pietų vyksta dar viena 1,5 val. mokymosi sesija ir vienas 45 min. užsiėmimas. Mokinio mokymąsi sudaro trys moduliai: individualus mokymasis, tarpdalykinis (projektinis) mokymasis ir papildomi užsiėmimai, apimantys privalomus ir laisvai pasirenkamus papildomus užsiėmimus. Individualus

mokymasis apima matematikos, lietuvių k. ir anglų k. mokymąsi pagal asmeninį ugdymosi planą. Mokinys pats renkasi, kada kokią temą mokysis, savarankiškai ją studijuoja, prireikus kreipiasi pagalbos į kitus mokinius ar mentorių. Įsivertinęs mokomuoju testu, mokinys informuoja mentorių apie pasirengimą atsiskaityti. Mentorius parenka tinkamą atsiskaitymo būdą ir sėkmingai atsiskaičius fiksuoja rezultatą asmeniniame mokinio mokymosi plane. Tarpdalykinio mokymosi dalis realizuojama per įgyvendinamus 6 projektus, į kuriuos integruojama istorija, gamtos mokslai ir kt. Projektinėje veikloje orientuojamasi į praktiką, pritaikomumą, mokymąsi už mokyklos ribų. Mokomasi individualiai ir kartu su kitais. Galutiniai projektų rezultatai pristatomi mentoriui, bendraklasiams, bendruomenei. Kaip privalomi papildomi užsiėmimai nurodomi muzika, dailė, orientavimosi sportas (vietoj kūno kultūros), informatika, teatras, robotika ir kt. Kaip laisvai pasirenkami papildomi dalykai nurodomi šachmatai, stalo tenisas, užsiėmimai smuiku ir pianinu pagal Suzuki metodą ir kt.

Mokykloje didelę dalį dienos vaikai praleidžia lauke – čia ne tik leidžiamos pertraukos, bet ir vyksta dalis pamokų. Mokyklos 10000 kv. m. teritorijoje sukurta turtinga infrastruktūra: futbolo aikštė, lauko klasė, mokyklinis daržas, pavėsinė, laipynės, sūpynės, takeliai važinėti dviračiais, riedučiais, paspirtukais, supiltas kalnelis, nuo kurio žiemos metu vaikai gali čiuožinėti rogutėmis, čiuožinėmis ir pan. Miškelis priešais mokyklą – dar viena mokyklos „klasė gamtoje“. Mokykloje gausu erdvių bei priemonių įvairiai veiklai ir žaidimams, pvz., staliaus dirbtuvės medžio drožybos užsiėmimams, „Legoteka“, kostiumai improvizuotoms inscenizacijoms rengti, šviesos stalai.

Mokslas mokykloje mokamas. Į ugdymo mokestį įskaičiuota:

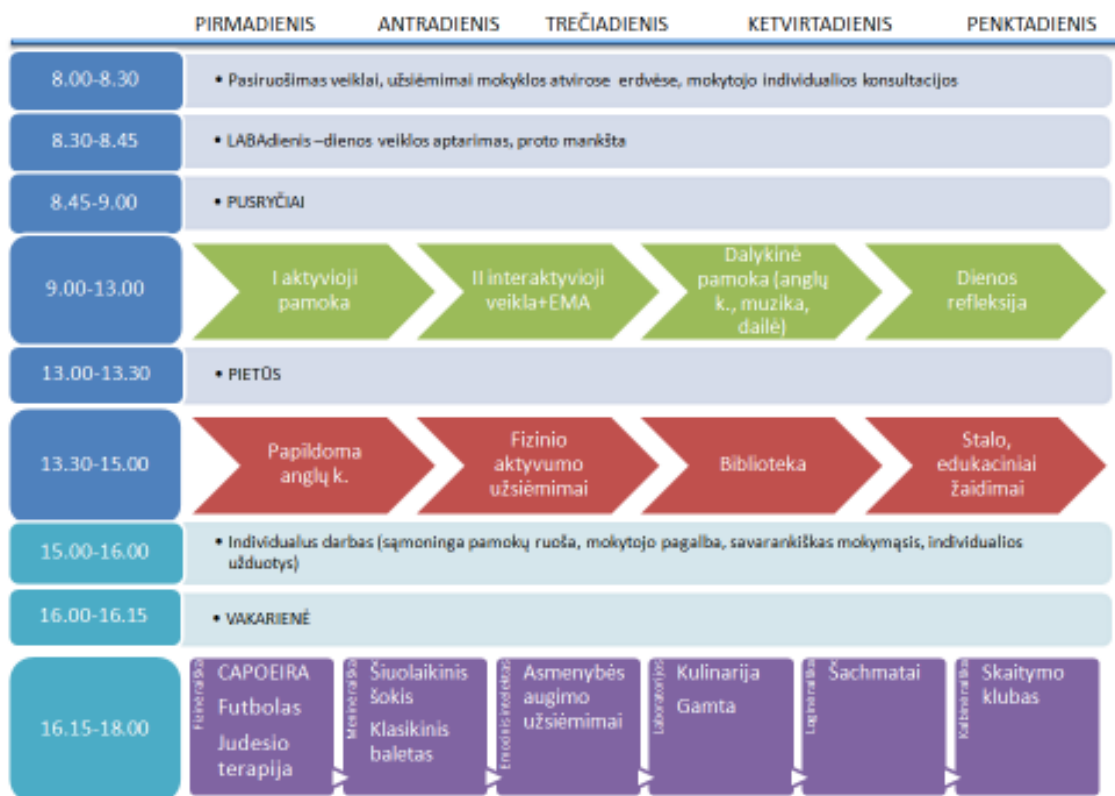
- ugdymas pagal Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerijos patvirtintas Bendrąsias pradinio ir pagrindinio ugdymo programas;
- vaiko priežiūra darbo dienomis nuo 7.30 val. iki 18.30 val. (nuo rugsėjo 1 d. iki birželio 30 d.), pagrindinės mokyklos pakopoje vaiko priežiūra darbo dienomis nuo 8.00 val. iki 16.30 val.;
- anglų kalba kasdien (pagal CLIL ir „pasinėrimo į kalbą“ metodus);
- papildoma užsienio kalba;
- ugdymo planą papildantys mokomieji užsiėmimai: robotika, daržininkystė, kulinarija, šachmatai, orientavimosi sportas, teatras, futbolo klubas;
- ekskursijos ir edukacinės programos Vilniuje (išvykų po Lietuvą ir į užsienį mokesčiai derinami atskirai);
- kas savaitiniai asmeniniai pokalbiai su pasirinktu kuratoriumi, psichologo monitoringas;
- vaikų psichologo pagalba;

- tradicinės metinės mokyklos šventės: Saulės gojaus gimtadienis – bendruomenės diena, Kalėdų šventė, Užgavėnės, Vasario 16-oji, Kovo 11-oji, metų pabaigos šventė ir kt.

Už papildomus mokesčius mokiniai aprūpinami mokymo priemonėmis, gali eiti į papildomus pasirenkamuosius užsiėmimus, mokykloje teikiamos maitinimo (pusryčiai, pietūs, antrieji pietūs ir pavakariai), pavėžėjimo paslaugos.

Obuolio pradinė mokykla

Obuolio pradinė mokykla (b. d.) yra Kaune veikianti ugdymo įstaiga, įgyvendinanti turiningą ir visapusišką *visos dienos mokyklos* modelį. Mokykloje įgyvendinamos priešmokyklinio ir pradinio ugdymo programos. Ugdymo procesas sudarytas iš dviejų dalių: formalaus ugdymo (8.00–15.00 val.) ir neformalaus ugdymo (15.00–18.00 val.) (žr. 3 pav.).

3 pav. Obuolio pradinės mokyklos ugdymo proceso struktūros schema

Formaliojo ugdymo procesas apima pasiruošimą pamokoms ir mokytojo individualių konsultacijų laiką; „Ryto ratą“ kuriame aptariama dienos veikla, išsikeliama tikslai ir atliekama proto mankšta; I aktyviąją – akademinę – pamoką, skirtą integruotų dalykų (pasaulio pažinimo, matematikos ir lietuvių kalbos) pažintinei bei teorinei veiklai; II interaktyviosios veiklos dalį, skirtą praktikai, taikant IT technologijas, interaktyvias pamokas

bei elektronines pratybas; III dalykinę pamoką (anglų k., muzika, dailė ir technologijos, etika); dienos refleksijos dalį, kurią sudaro veiklos aptarimas bei naujų tikslų formavimas; IV patyriminę pamoką (papildoma anglų k., fizinio aktyvumo užsiėmimai lauke ir viduje, laikas bibliotekoje, stalo ir edukaciniai žaidimai). Mokykloje anglų k. mokomasi nuo priešmokyklinės klasės (dvi pamokos pagrindinės, dvi papildomos popietinėje veikloje). Antra kalba įvedama nuo antros klasės.

Neformalioji ugdymo dalis (nuo 15.00 val. iki 18.00 val.) apima individualų darbą ir laisvalaikio užsiėmimus. Individualus darbas skirtas pašalinti mokymosi spragas, tobulėti, ugdyti savarankiško mokymosi gebėjimus. Laisvalaikio užsiėmimais siekiama skatinti vaikus pasirinkti tai, kas juos domina ir skirti laiką savęs tobulinimui. Mokykloje vyksta capoeiros, futbolo, judesio terapijos, šiuolaikinio šokio, baleto, asmeninio augimo, šachmatų užsiėmimai, laboratorijos (gamtos, kulinarijos), skaitymo klubas. Iš anksto sudaromas savaitės veiklų tvarkaraštis, pagal kurį vaikai pasirenka ir dalyvauja vykstančiose užsiėmimuose.

Mokslas mokykloje mokamas. Atskirai mokama už formaliojo ir neformaliojo ugdymo dalį. Į formaliojo ugdymo dalies mokestį įskaičiuota: ugdymas pagal mokyklos programą; anglų k. mokymas (2 pagrindinės ir 2 papildomos pamokos), fizinio aktyvumo užsiėmimai; muzikos užsiėmimai; pirminės psichologo, logopedo ir kineziterapeuto konsultacijos; individualios mokytojo konsultacijos; meninės raiškos priemonės, išvykos Kauno mieste. Į popietinės veiklos (nuo 15.00 val. iki 18.00 val.) mokestį įskaičiuota individualus darbas su vaiku; capoeira; judesio terapija; futbolo treniruotės; šokių pamokos (šiuolaikinis, klasikinis baletas); šachmatų užsiėmimai; asmenybės augimo užsiėmimai; laboratorijos; skaitymo klubas. Atsižvelgiant į mėnesio projekto turinį, 2 kartus per mėnesį organizuojamos išvykos ir edukacinės patyriminės veiklos.

Mokinių atostogų metu pagal poreikį organizuojamos stovyklos, vasaros mėnesiais (birželį, liepą) organizuojamos teminės dienos stovyklos.

Mokykloje už papildomą mokestį teikiama maitinimo paslauga: pagal poreikį vaikai maitinami 3 kartus per dieną (pusryčiai, pietūs, vakarienė) ir pateikiami užkandžiai: vaisiai / daržovės (atsižvelgiant į sezoniskumą). Mokykloje taip pat teikiama pailgintos dienos grupės paslauga (nuo 13.30 val. iki 18.00 val.) vaikams, lankantiems kitas mokyklas, teikiamos muzikos, šokio, dailės terapijos paslaugos, pedagogo, kineziterapeuto, psichologo, logopedo, socialinio pedagogo konsultacijos, organizuojamos paskaitos / seminarai tėvams.

Vilniaus humanistinė mokykla

Viešoji įstaiga „Vilniaus humanistinė mokykla“, įsteigta 2015 m., savo veiklą grindžia Geros mokyklos koncepcija ir humanistinio ugdymo idėjomis ir principais (Vilniaus humanistinė mokykla, b. d.). Ugdymo procesas apima visą dieną (žr. 6 lent.).

6 lentelė. Vilniaus humanistinės mokyklos dienotvarkė

7.30–8.00	Atvykimas, mankšta
8.00–8.30	Pusryčiaujame drauge su visais, savaitės temos ir dienos plano aptarimas
8.30–12.00	Integruota ugdymo veikla (lietuvių k., matematika, pasaulio pažinimas, anglų kalba, rusų kalba). Skirtingomis dienomis: muzika, tylos ir susikaupimo užsiėmimai. Kiekvieną ketvirtadienį – baseinas.
12.00–13.00	Bendrystės pietūs
13.00–14.00	Laukas. Individualios konsultacijos – logopedas ir kt. Ugdymo veikla
14.00–16.00	Ugdymo veikla: vaikų jogos, teatro, gamtos laboratorijos, šokio, narsos ir ištvermės, meno terapijos užsiėmimai.
16.00–18.00	Bendrystės pavakariai, dienos aptarimas, laisvas žaidimas

Mokykla vadovaujasi priešmokyklinio ir pradinio ugdymo bendrosiomis programomis, mokyklos pedagogai ugdymo turinį papildo, pagilina ir praplečia žiniomis ir veiklomis, kurios atitinka humanistinio ugdymo idėjas. Pasaulio pažinimo kursas mokykloje vadinamas Pasaulio harmonijos pamokų kursu ir realizuojamas per tris savaitines pamokas – Mažąją ekspediciją, Pamoką apie gamtą ir Mokslo laboratoriją. Mažosios ekspedicijos metu tyrinėjamos uolienos, mineralai, Žemės ir gyvybės istorija, važiuojama mokytis į Gamtos tyrimų centro Mineralų muziejų. Pamokose apie gamtą mokomasi pažinti augalus, gyvūnus, kraštovaizdį, visatą. Mokslo laboratorijoje susipažįstama su mokslo pasauliu, atradimais, sąmoningą tarnystę žmonijos gerovei. Vaikai skatinami eksperimentuoti, rengti pranešimus, organizuoti konferencijas. Mokykloje mokomasi dviejų užsienio kalbų. Meninis ugdymas apima muzikos, dailės, šokio ir teatro pamokas. Dorinio ugdymo atitikmuo yra narsos ir ištvermės pamokos, kurios apima fizinį ir psichologinį pasirengimą, skirtą ugdytis tokioms savybėms kaip drąsa, vikrumas, ištvermė, atjauta. Kūno kultūros pamokos organizuojamos netradiciškai. Kiekviena diena pradedama ryto mankšta (penkiais Tibeto pratimais), kartą per savaitę vaikai mankština su profesionalia kineziterapeute, kartą per savaitę pamokos vyksta baseine. Mokykloje du kartus per savaitę vyksta 20–30 min. tylos ir susikaupimo pamokos,

kurio metu mokomasi dėmesingo įsisąmoninimo (angl. *mindfulness*). Kartą per savaitę vyksta mokytis į Vilniuje prieinamas edukacines erdves. Organizuojant išvyką siekiama, kad mokiniai giliau pažintų savaitės temą ir ugdytųsi pasaulio integralumo supratimą.

Mokslas mokykloje mokamas. Mokestis mokamas už ugdymą visą dieną. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo mėnesiniam mokesčiui taikoma 100 Eur. kompensacija pagal Vilniaus miesto savivaldybės tarybos sprendimą. Mokykloje už papildomą mokestį teikiama maitinimo paslauga. Valgymas mokykloje suprantamas kaip yra bendrystės išgyvenimas, todėl valgo kartu visa mokykloje esanti bendruomenės dalis. Valgoma tris kartus: pusryčiai, pietūs ir pavakariai. Mokykloje tiekiamas vegetariškas maistas.

Šv. Juozapo mokykla

Viešoji įstaiga „Šv. Juozapo mokykla“ yra privati mokykla, kurios steigėjai yra Eucharistinio Jėzaus seserų kongregacija (religinė bendruomenė) bei asociacija „Šv. Juozapo šeimos“ (Šv. Juozapo mokykla, b. d.). Mokyklos veikla grindžiama katalikiško ugdymo sistemos samprata. Pristatydama veiklos modelio inovatyvumą mokykla akcentuoja siekį kurti modelį mokyklos, turinčios pakankamai laiko žmogui, t. y. „neskubančios mokyklos“ modelį. Ugdymo procesas organizuojamas visą darbo dieną, siekiant sudaryti tinkamas sąlygas mokymuisi, bendravimui, poilsiui, žaidimams ir kūrybinei veiklai. Mokykloje siekiama formalųjį ir neformalųjį ugdymą integruoti į visuminį ugdymo procesą, žadinantį vaiko protą, brandinantį poreikį ieškoti tiesos, domėtis mokslu, atrasti jo prasmę, kurti.

Mokykla pradėjo veiklą 2011 m. kaip pradinė mokykla. Šiuo metu joje mokosi 1–6 kl. mokiniai. *Visos dienos mokykla* (ilgoji) apima pradinės klases. *Visos dienos mokyklos* principai pradedami taikyti ir pagrindinės mokyklos klasėse, tačiau šiuo metu *visos dienos mokykla* 5–6 kl. mokiniams neprivaloma.

Visos dienos mokyklos koncepcija pradėta taikyti nuo pat mokyklos įkūrimo 2011 m. Ryte prieš pamokas vyksta bendras susitikimas „Ryto ratas“, malda, pokalbiai, ryto arbata. Po to vyksta pagrindinės pamokos, jų laiką individualiai bei atidžiai reguliuoja kiekvienos klasės mokytojas. Apie 12.00 val. ilgoji pietų pertrauka, žaidimai lauke. Vėliau laikas skirtas integruotai projektinei veiklai, neformaliajam ugdymui, savarankiškam mokymuisi. 16.00 val. po pavakarių mokiniai gali išvykti į namus, tačiau apie 80 proc. jų lieka mokykloje iki 17.30 val.

Mokykloje be privalomų bendrojo ugdymo dalykų mokiniams yra privalomi teatras, choras, papildomos anglų k., dailės, muzikos valandos. Aktyviai veikia vertybių ugdymo programos, organizuojamos privalomos stovyklos, rekolekcijos, refleksijos dienos (kartą per

mėnesį). Mokiniam siūloma ir pasirenkamųjų dalykų: muzikavimo įvairiais instrumentais, sporto šakų, šachmatų, fotografijos užsiėmimai.

Mokyklos integralią ugdymo aplinką aktyviai bendradarbiaudami kuria klasių mokytojai, popietinės veiklos auklėtojai, įvairių dalykų specialistai: muzikantai, dailininkai, keramikai, sportininkai, užsienio kalbų specialistai. Padeda spec. pedagogas, psichologas.

Mokyklos veikla finansuojama iš trijų šaltinių: valstybės biudžeto (mokinio krepšelis, aplinkos lėšos, projektinė veikla), tėvų įmokos, privačių rėmėjų parama.

2015 m. šv. Juozapo mokyklos 4 kl. mokiniai dalyvavo Nacionalinio egzaminų centro vykdomame Nacionaliniame mokinių pasiekimų tyrime. Mokyklos mokinių pasiekimai buvo aukštesni už šalies vidurkį, ypač aukšti buvo skaitymo rezultatai.

Mokykla sulaukia didelio šeimų susidomėjimo. Kiekvienais metais į pirmas klases mokykla gali priimti tik 1 iš 4–5 norinčių. Mokyklos veiklą riboja realus patalpų, skirtų ugdymui, trūkumas. Stinga mokyklos principus bei veiklos kryptį atitinkančių kvalifikacijos kėlimo seminarų, renginių. Siekdama išlaikyti finansinį mokyklos prieinamumą, t. y. nedidinti esamo mokesčio už mokslą, mokykla turi intensyviai rūpintis finansinių išteklių paieška.

Melkio pradinė mokykla

Mokykla yra privati bendruomenės įkurta mokykla, kurioje įgyvendinama pradinio ugdymo programa. Mokyklos filosofija grindžiama permakultūros idėjomis, akcentuojančiomis darnų gamtos ir žmogaus, apsirūpinančio maistu, energija bei patenkinančio kitus materialius ir nematerialius poreikius, santykį, praktikuojamas ekosistemų negriaunantis gyvenimo būdas mažose ekologinėse gyvenvietėse, kur viskas susidėlioja į beatliekį uždara ekosisteminių ciklą (Melkio mokykla, b. d.). Mokykloje siekiama šias idėjas perteikti augančiai kartai. Melkio mokykloje vaikams suteikiama galimybė pamatyti ir patiems išbandyti tokį gyvenimo būdą statant mokyklą, planuojant ir kuriant kraštovaizdį, auginant miško sodą, kraterinį daržą ir kt.

Melkio mokykloje ugdymo procesas pirmadieniais–ketvirtadieniais trunka nuo 9.00 val. iki 16.00 val., o penktadieniais – nuo 9.00 val. iki 14.00 val. (žr. 7 lent.). Pamokų vietą (viduje ar lauke) bei trukmę lemia mokytojas atsižvelgdamas į tos dienos temą bei bendrą nusiteikimą.

7 lentelė. Melkio pradinės mokyklos dienotvarkė

9.00	Ryto mankšta. Mokiniai kartu su mokytojais bėga krosą ir maudosi tvenkinyje.
9.40–9.50	Arbata, lengvi užkandžiai.
9.50–10.10	Dienos planavimas, išpūdžių pasidalinimas, komandiniai, koncentracijos žaidimai.
10.15–11.00	Matematikos ar lietuvių, anglų, rusų kalbų užsiėmimas.
11.00–11.45	Meninės veiklos užsiėmimas – dailė, muzika, darbeliai ar teatras.
12.00–12.45	Matematikos ar lietuvių, anglų, rusų kalbų užsiėmimas.
12.45–13.00	Skaitymai (mokytojas skaito vaikams pasakas ar kitus literatūros kūrinius).
13.00–13.30	Pietūs.
13.30–14.30	Užsiėmimai lauke: gamtos pažinimas, etika / tikyba, projektinė veikla, „gerasis darbelis“ (savanoriška veikla bendruomenės narių namuose ar kitur).
14.30–15.00	Savarankiškos užduotys. Savaitės pradžioje vaikai gauna individualias mokytojų sudarytas užduotis atsižvelgiant į kiekvieno vaiko asmeninį poreikį bei augimą. Šis laikas skirtas savarankiškomis užduotims atlikti. Jo metu vaikai gali patys pasirinkti, kurias užduotis nori atlikti pirmiausia, gali konsultuotis tarpusavyje ar su mokytoju. Savaitės pabaigoje vaikai šias užduotis aptaria su mokytoju bei kartu planuoja, ko norėtų mokytis, ką tobulinti toliau.
15.15–16.00	Neformalusis ugdymas – Šaolino Ušu treniruotės, folkloro ansamblis, šokiai.
16.00–16.30	Laukiama tėvelių, važiuojama namo.

Mokinių tėvai moka tam tikrą mokestį, kuris yra žymiai mažesnis nei kitose privačiose mokyklose. Tėvai daug prisideda tvarkant fizinę aplinką ir organizuojant ugdymo procesą. Mokykloje planuojama teikti pavėžėjimo paslaugą iš Vilniaus į mokyklą ir atgal.

Valstybinėse mokyklose *visos dienos mokyklos* praktikos labai retos. Tokiomis mokyklomis galbūt galima laikyti kryptingo meninio ugdymo programas įgyvendinančias mokyklas. Tokių mokyklų ugdymo planuose daugiau laiko skiriama meninio ugdymo dalykams, ugdymo tikslai realizuojami siekiant sistemingos formaliojo ir neformaliojo švietimo užsiėmimų dermės. Vienose mokyklose programoms įgyvendinti naudojamos ugdymo planuose numatytos neformaliojo švietimo valandos ir valandos, skirtos mokinio ugdymo poreikiams tenkinti. Kitose mokyklose už ugdymo įstaigų teikiamas paslaugas mokinių tėvai moka savivaldybės nustatytą mokestį.

Klaipėdos Vydūno gimnazija (b. d.) bene vienintelė iš tokio tipo mokyklų save pristato kaip visos dienos estetinės pakraipos mokyklos modelį įgyvendinančią ugdymo įstaigą. Mokykla savo veiklą grindžia netradicinio ugdymo koncepcija ir įgyvendina Humanistinės kultūros ugdymo menine veikla sampratos (2012) elementus. Humanistinės kultūros ugdymo menine veikla paskirtis – padėti mokiniams kartu su pradiniu, pagrindiniu ir

viduriniu išsilavinimu įgyti kultūrinių ir meninių kompetencijų, perimti humanistines vertybes ir jomis grįsti savo gyvenimą. Humanistinės kultūros ugdymo menine veikla sampratos elementai įgyvendinami integruojant meninio ugdymo ir kultūrinio ugdymo programas. Siekiama, kad mokiniai galėtų užsiimti prasminga veikla visą darbo dieną. Gimnazijos ugdymo planuose, priklausomai nuo krypties ir ugdymo programos, daugiau valandų skiriama menų dalykams (pvz., antroje muzikinio ugdymo pakraipos klasėje viena valanda skiriama šokiui, dvi valandos dailei ir technologijoms, dvi valandos muzikai, viena valanda teatrui. Į tvarkaraštį įtraukiami ir neformaliojo švietimo užsiėmimai, integruoti į kryptingo meninio ugdymo programas (pvz., antroje muzikinio ugdymo pakraipos klasėje į tvarkaraštį ir ugdymo planą įraukti choro, ir liaudies kūrybos užsiėmimai).

Pradinių klasių mokiniams ugdymo procesas gimnazijoje įprastai trunka iki 16.30 val. Vyresniųjų klasių mokiniams privalomų valandų skaičius yra daug mažesnis, jie turi daugiau galimybių rinktis, tačiau neformaliojo švietimo užsiėmimų pasiūla ir jiems sudaro galimybę likti veiklose iki 16.30 val. Meninio ugdymo ir kultūrinio ugdymo programoms įgyvendinti naudojamos valandos, skirtos mokinio poreikiams tenkinti, neformaliojo švietimo valandos. Taip pat šioms programoms įgyvendinti naudojamas ir savivaldybės nustatyto tėvų mokesčio lėšos.

Lietuvoje esama bandymų kurti *visos dienos mokyklos* praktiką ir gimnazijoje siekiant gerinti mokinių pasiekimus. Tokios patirties turi **Kauno Stepono Dariaus ir Stasio Girėno gimnazija** (b. d.), kuri yra susipažinusi su *visos dienos mokyklos* praktikomis Vokietijoje. Taip pat vystydami projekto veiklas projekto įgyvendintojai rėmėsi H. Gardnerio daugialypio intelekto teorija. Gimnazijoje 2014–2015 ir 2015–2016 m. m. įgyvendintas projektas „Visos dienos mokykla“. Projekte dalyvavo dvi pirmosios gimnazijos klasės. Į Kauno Stepono Dariaus ir Stasio Girėno gimnaziją priimami mokiniai iš įvairių Kauno mokyklų, netaikant griežtos mokinių atrankos. Jų gebėjimai bei lūkesčiai yra įvairūs, jie atvyksta iš įvairių socialinių aplinkų. Projektu „Visos dienos mokykla“ siekta sudaryti galimybę pirmųjų gimnazijos klasių mokiniams per formalųjį ugdymą ir neformalųjį švietimą lavinti įvairius gebėjimus, teikti jiems pagalbą mokymosi pasiekimams gerinti.

Už „Visos dienos mokyklos“ projekto veiklą organizavimą buvo atsakingos klasių auklėtojos. Viena iš jų buvo paskirta projekto koordinatoriumi. Auklėtojos tyrė mokinių ir jų tėvų poreikius, kartu su gimnazijos vadovais sudarė popamokinės dalies užsiėmimų planą, tvarkaraštį, būrė mokytojų, kurie teikė dalykines konsultacijas ir vedė neformalaus švietimo užsiėmimus, komandą ir koordinavo jos veiklą, atliko apklausas apie įgyvendintų veiklų veiksmingumą. Veiklų įgyvendinimo priežiūrą atlikti padėjo direktoriaus pavaduotojas ugdymui.

„Visos dienos mokyklos“ projektą sudarė du etapai, kiekviename etape buvo įgyvendinami skirtingi uždaviniai. Pirmojo etapo pagrindinis uždavinys – mokymosi spragų šalinimas, 3-iosios užsienio kalbos mokymasis ir socialinių įgūdžių formavimas. Mokymosi pasiekimams gerinti ir mokymosi spragoms šalinti per savaitę buvo skiriama viena matematikos pamoka, po vieną lietuvių k. ir anglų k. konsultaciją, viena vokiečių, kaip trečiosios užsienio kalbos, pamoka. Vieną kartą per savaitę vyko socialinių įgūdžių formavimo užsiėmimai. Mokiniai mokykloje realiai būdavo iki 16.00 val.

Visą laikotarpį buvo fiksuojamas mokinių lankomumas ir stebima pažanga (žr. 8 lent.).

8 lentelė. Kauno Stepono Dariaus ir Stasio Girėno gimnazijos „Visos dienos mokyklos“ projekto veiklų lankomumo ir mokinių pažangos stebėjimo forma

Mokinio (ės) individualus konsultacijų lankomumo ir pažangos lapas													
Vardas, pavardė	Matematika		Lietuvių kalba		Anglų kalba		Vokiečių kalba		Socialiniai įgūdžiai		Iš viso		
	vyko	praleido	vyko	praleido	vyko	praleido	vyko	praleido	vyko	praleido	vyko	praleido	
Sausis													
Vasaris													
Kovas													
Balandis													
Gegužė													
Lūkesčiai dalyko (ką noriu pasiekti?)													
Problemos (mokinys)													
Problemos (mokinys)													
Išvados po pusmečio (mokinys)													
Išvados po pusmečio (mokytoja)													

Etapui pasibaigus buvo analizuojami rezultatai, daromos išvados, planuojamas ir įgyvendinamas antrasis etapas, kurio tikslas – daugiau dėmesio skirti visų intelekto formų ugdymui, tam pasitelkiant neformalųjį ugdymą. Mokiniai turėjo pasirinkti ne mažiau kaip du neformaliojo švietimo užsiėmimus. Atlikus antrojo etapo apibendrinimą ir išryškėjus poreikiui, dešimtoje klasėje mokiniams buvo papildomai paskirta viena fizikos pamoka.

Gimnazijos vykdyto projekto „Visos dienos mokykla“ veiklos buvo finansuojamos iš mokinio krepšelio lėšų. Visus užsiėmimus vedė gimnazijos mokytojai, specialiai projekto veikloms specialistai nebuvo samdomi. Mokiniams buvo sudaryta galimybė maitintis

mokyklos valgykloje. Dažniausiai projekto veiklos vykdavo nuo 15.00 val. Mokiniai pagal poreikį turėjo galimybę pavalgyti gimnazijos valgykloje po šešių ar / ir po septynių pamokų (14.35 val.) šilto maisto arba atsigerti arbatos, sulčių ir užkąsti. Švietimo pagalbos specialistai – socialinis pedagogas, psichologas – projekto veiklos dienomis (3 kartus per savaitę) gimnazijoje dirbdavo iki 15.30 val. ar 16.00 val., taip buvo sudaryta galimybė konsultuotis tiek mokiniams, tiek mokytojams.

Aptardami projekto rezultatus projekto įgyvendintojai nurodo, kad pagerėjo projekte dalyvavusių mokinių lietuvių kalbos ir matematikos pasiekimai. Taip pat atkreipiamas dėmesys į tai, kad mokiniai noriai mokėsi vokiečių kalbos, dešimt mokinių dalyvavo ir dar dalyvaus tarptautiniuose projektuose Vokietijoje. Projekto įgyvendintojai atkreipė dėmesį, kad projekto metu mokiniai aktyviau naudojos gimnazijos biblioteka-informaciniu centru. Kaip tobulintinos sritys nurodomos lankomumo rodiklių gerinimas (apibendrinus teiktų konsultacijų lankomumo rezultatus, išryškėjo, kad jomis naudojosi apie 60 proc. mokinių). Antrojo pusmečio neformalių ugdymo veiklų pasirinkimai buvo gana įvairūs, apimantys muzikos, dailės, šokio ir sporto sritis, tačiau mokiniai ne itin aktyviai dalyvavo pasiūlytose neformaliojo švietimo veiklose.

Šį projektą mokyklos bendruomenė laiko gimnazijos pagalbos mokiniui ir šeimai sėkmės istorijos gera pradžia. Dėl mokykloje vykusių pokyčių „Visos dienos mokyklos“ projekto veiklos 2016–2017 mokslo metais nebuvo įgyvendinamos, nuo 2017–2018 mokslo metų jas planuojama atnaujinti. Jos bus finansuojamos iš mokinio krepšelio lėšų. Mokiniam numatoma sudaryti galimybę pavalgyti iki 15.00 val. dirbančioje mokyklos valgykloje.

Apibendrinant peržvelgtas esamas *visos dienos mokyklos* praktikas galima daryti išvadą, kad Lietuvoje yra skirtingų modelių, kurie iš esmės susiję su poreikiu, siejamu su *visos dienos mokyklos* idėja, tenkinimu.

Kai kurios praktikos (pailginta dienos grupė, mokinių užimtumo klubai, vaikų dienos centrai), nors ir nelaikytinos *visos dienos mokykla*, turi tam tikrų *visos dienos mokyklos* bruožų: juose vaikai prižiūrimi ir ugdomi ilgesnę dienos dalį, iki darbo dienos pabaigos, prireikus teikiama švietimo pagalba, teikiamos mokamos (pailgintos dienos grupės atveju) ar nemokamos (vaikų dienos centrų atveju) maitinimo paslaugos. Vaikų dienos centrų veikla skirta socialinei atskirčiai mažinti, mokinių užimtumo klubai orientuoti į formaliojo ir neformaliojo švietimo dermės užtikrinimą, pasiekimų gerinimą. Tačiau ir pailgintos dienos grupės, ir užimtumo klubų, ir vaikų dienos centrų lankymas nėra privalomas, todėl šių praktikų atveju sunku įgyvendinti nuoseklias ugdymo programas, jų poveikį patiria tik dalis mokinių.

Kai kuriose ugdymo įstaigose, dažniausiai nevalstybinėse, įgyvendinamas *visos dienos mokyklos* modelis. Tokio modelio pasirinkimas susijęs su tam tikros ugdymo idėjos įgyvendinimu. Tokiose mokyklose ugdymo planai plečiami priklausomai nuo pasirinktos ugdymo idėjos daugiau laiko skiriant tipiškiems dalykams ir kaip privalomus įtraukiant savitus dalykus ir veiklas. *Visos dienos mokyklose* siekiama ugdymo proceso integralumo apgalvojant formaliojo ir neformaliojo švietimo, dalykinio mokymosi ir projektinės, pažintinės, kūrybinės veiklos sąsajas, ugdymo procesą organizuojant teminiu principu. Organizuojant ugdymosi procesą mokymasis intensyvinamas, ilginamos mokymosi sesijos, skiriama daugiau laiko poilsiui, fiziniam aktyvumui, buvimui lauke. Privalomoji dalis dažnai tunka iki 16.00 val., vėliau teikiamos priežiūros paslaugos ir siūlomi neformaliojo švietimo užsiėmimai (panašiai kaip ir pailgintos dienos grupės atveju). Ugdymo įstaigose teikiamos mokamos maitinimo paslaugos. Mokslas tokiose ugdymo įstaigose mokamas. Tokių įstaigų Lietuvoje nėra daug.

3. ŠVIETIMO, SVEIKATOS, SOCIALINIŲ IR KULTŪROS PASLAUGŲ VISOS DIENOS MOKYKLOJE POREIKIS BEI PRIEINAMUMAS

Pailginus bendrojo ugdymo mokyklos darbo valandas iki visos dienos, mokyklai atsiranda galimybės teikti papildomas švietimo, sveikatos, socialines ir kultūros paslaugas. Siekiant nustatyti, koks yra švietimo, sveikatos, socialinių ir kultūros paslaugų *visos dienos mokykloje* poreikis, atlikta tėvų apklausa. Apklausoje taip pat norėta išsiaiškinti, ar, tėvų nuomone, *visos dienos mokykla* yra reikalinga ir, jei reikalinga, kaip galėtų būti organizuojamas jos darbas.

3.1. Tėvų apklausos metodologinis pagrindimas

Duomenų rinkimo instrumentas. Tėvų apklausai atlikti pasirinktas klausimynas raštu. Klausimynu norėta išsiaiškinti *visos dienos mokyklos* sampratą, paskirtį, tikslinę grupę, organizavimo modelius, trukmę, finansavimą, paslaugų poreikį. Klausimyno struktūra pateikta 9 lentelėje.

9 lentelė. Klausimyno tėvams struktūra

Struktūrinės dalys	Klausimų temos	Klausimuose liečiami aspektai
Demografiniai klausimai (D1-D11)	Klausimai, padedantys surinkti įvairių socialinių ir ekonominių sluoksnių tėvus, atstovaujančius įvairioms Lietuvos teritorijoms	Gyvenamoji apskritis, gyvenamosios vietovės tipas, lytis, amžius, išsilavinimas, pajamos
	Klausimai, padedantys surinkti įvairių mokyklų patirtis turinčius tėvus	Kuriose klasėse mokosi vaikai, mokyklos vietovės tipas, privati ar valstybinė mokykla, mokyklos trukmė, ar vaikai lanko neformaliojo švietimo užsiėmimus
Visos dienos mokyklos poreikis ir jos organizacinis modelis (M1-M8)	Klausimai apie visos dienos poreikį	Kokioms tikslinėms grupėms <i>visos dienos mokykla</i> būtų reikalinga, ar ji turėtų būti privaloma, ar pasirinktama
	Klausimai apie <i>visos dienos mokyklos</i> organizacinį modelį	<i>Visos dienos mokyklos</i> darbo pradžia ir pabaiga, mokyklos darbo modelis, finansavimas, sąlygos mokiniams
Visos dienos mokyklos	Klausimai apie švietimo paslaugas	Papildomos pamokos,

paslaugos (Š1-Š3, SV1, K1, SO1, SP1, T1)		neformaliojo švietimo būreliai, įvairios švietimo galimybės, ugdymo proceso išdėliojimas
	Klausimai apie sveikos gyvensenos paslaugas	Sąlygos sveikai gyventi ir ugdytis sveiką gyvenimo būdą
	Klausimai apie kultūros paslaugas	Sąlygos lankytis ir dalyvauti kultūros renginiuose
	Klausimai apie socialines paslaugas	Užimtumas, maitinimas, prevencijos veikla, sąlygos žaisti
	Klausimai apie paslaugas specifinių grupių mokiniams	Paslaugos specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams, gabiems mokiniams
	Klausimai apie paslaugas mokinių tėvams	Tėvystės ir socialinių įgūdžių ugdymas, konsultavimas, specialistų konsultacijos, savipagalbos grupės, tėvų dalyvavimas mokymo procese
Atviras klausimas (P1)	Pastabos ir pasiūlymai <i>visos dienos mokyklos</i> idėjai	

Demografiniai klausimai ir *visos dienos mokyklos* poreikio bei jos organizacinio modelio klausimai yra pasirenkamojo atsakymo tipo su vienu ar keliai pasirinkimais arba trumpo atsakymo tipo. *Visos dienos mokyklos* paslaugų klausimai yra Likert'o skalės tipo su penkiais pasirenkamaisiais pritarimo-nepritario atsakymais. Atvirojo klausimo atsakymo ilgis nebuvo ribojamas.

Klausimynas pateiktas elektroniniu formatu internete.

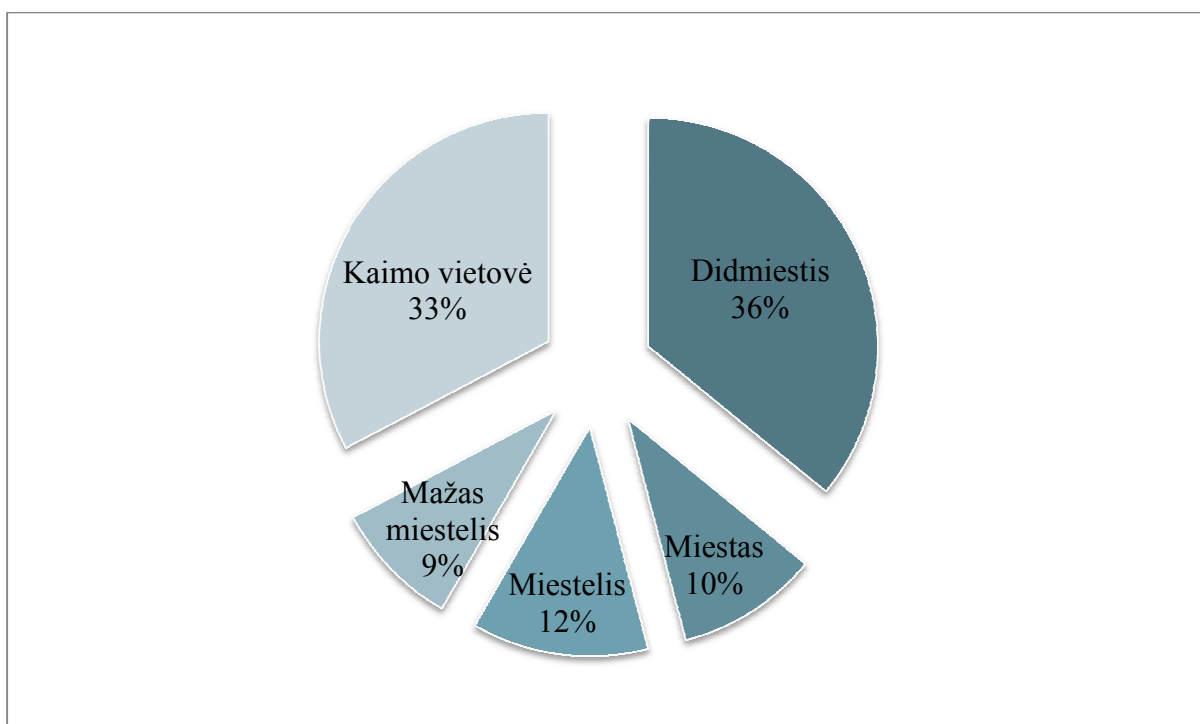
Tyrimo imtis. Tyrimo populiaciją sudarė tėvai, turintys mokyklinio amžiaus vaikus. Tyrime iš viso dalyvavo 1615 respondentų iš visų 10-ies Lietuvos regionų. Populiacijai atspindėti imtis sudaryta dviem sluoksniais: pagal regionus ir vietovės tipus (miestas-kaimas). Siekiant imties reprezentatyvumo apskaičiuoti svoriai, kuriais atsižvelgiama į gyventojų skaičiaus proporcijas miestuose ir kaimuose kiekvienoje apskrityje atskirai (žr. 10 lentelę). Gyventojų skaičius atitinka 2016 m. Lietuvos gyventojų skaičių.

10 lentelė. Gyventojų skaičius, imties svoriai ir imties dydžiai

Apskritis	Vietovės tipas	Gyventojų skaičius	Gyventojų skaičiaus proporcija	Imties svoris	Imties dydis
Alytaus	Miestuose	84362	0,03	0,129579684	47
Alytaus	Kaimuose	60747	0,02	0,424547495	34
Kauno	Miestuose	403092	0,14	1,001643311	225

Kauno	Kaimuose	174266	0,06	1,173886221	97
Klaipėdos	Miestuose	231111	0,08	3,151578974	129
Klaipėdos	Kaimuose	93507	0,03	10,4559995	52
Marijampolės	Miestuose	73342	0,03	0,872461608	41
Marijampolės	Kaimuose	75735	0,03	2,490801639	42
Panevėžio	Miestuose	137800	0,05	1,751007376	77
Panevėžio	Kaimuose	93201	0,03	4,342409344	52
Šiaulių	Miestuose	173729	0,06	1,079247981	97
Šiaulių	Kaimuose	102600	0,04	6,373768503	57
Tauragės	Miestuose	43158	0,01	0,171132948	24
Tauragės	Kaimuose	58042	0,02	0,901428537	32
Telšių	Miestuose	84574	0,03	0,775172703	47
Telšių	Kaimuose	56719	0,02	5,285289119	32
Utenos	Miestuose	76886	0,03	1,131240917	43
Utenos	Kaimuose	60307	0,02	1,605609261	34
Vilniaus	Miestuose	635174	0,22	1,355447983	355
Vilniaus	Kaimuose	170206	0,06	2,883715156	95
IŠ VISO:		2888558	1		1615

Pritaikius imties svorius respondentų pasiskirstymas pagal gyvenamosios vietovės tipą išsidėsto taip, kaip pavaizduota 4 paveiksle. Didmiesčių, miestų-miestelių ir kaimo vietovių gyventojai sudaro maždaug po trečdalį visos imties.

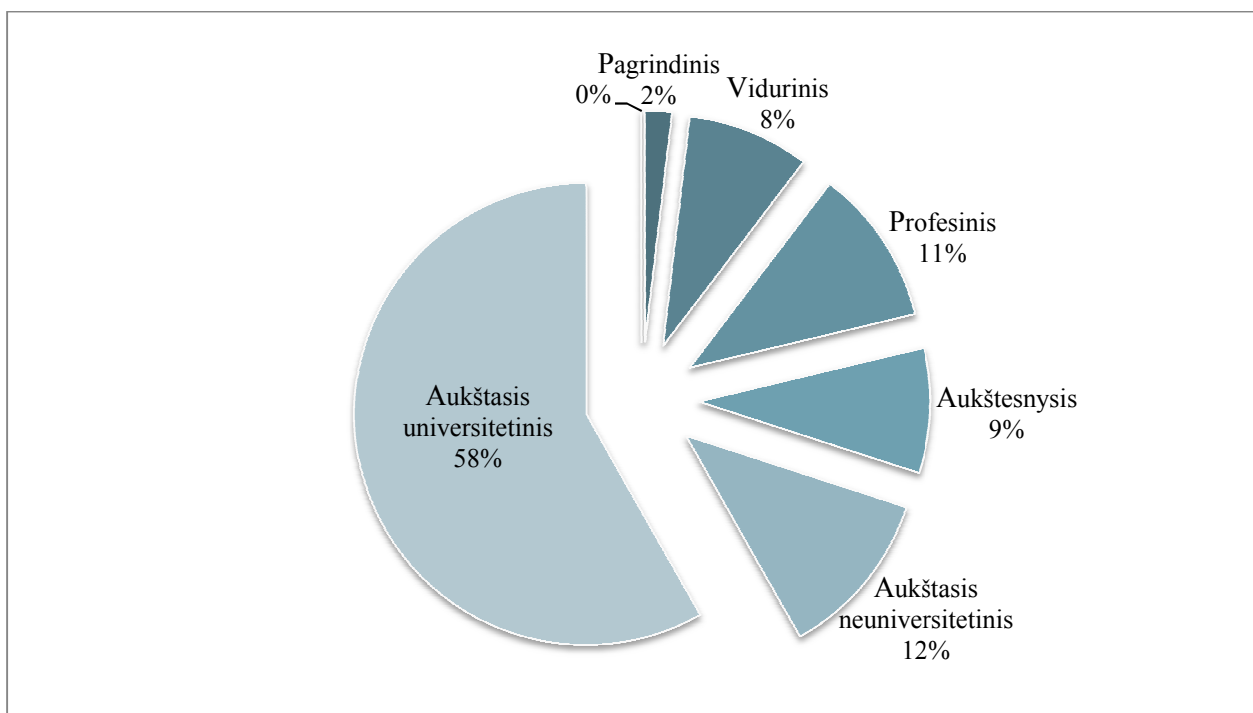
4 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal gyvenamosios vietovės tipą

Duomenų analizės metodai. Tyrimo duomenys analizuoti aprašomosios statistikos būdu, rezultatai pateikti grafiškai. Statistiniam reikšmingumui apskaičiuoti naudotas χ^2 požymių homogeniškumo kriterijus ir neparametriniai testai: Mann-Whitney kriterijus, skirtas dviejų nepriklausomų imčių skirstinių palyginimui, ir Kruskal-Wallis kriterijus, skirtas trijų ir daugiau nepriklausomų imčių skirstinių palyginimui, kai kintamieji yra ranginiai. Duomenų analizė atlikta IBM SPSS24 programiniu paketu, grafikai braižyti Excel programiniu paketu.

3.2. Tyrimo dalyvių charakteristikos

Didžioji dauguma tyrimo dalyvių buvo mamos arba globėjos (91,3 proc.). Respondentų amžiaus vidurkis – 38,5 metai (standartinis nuokrypis – 6,1).

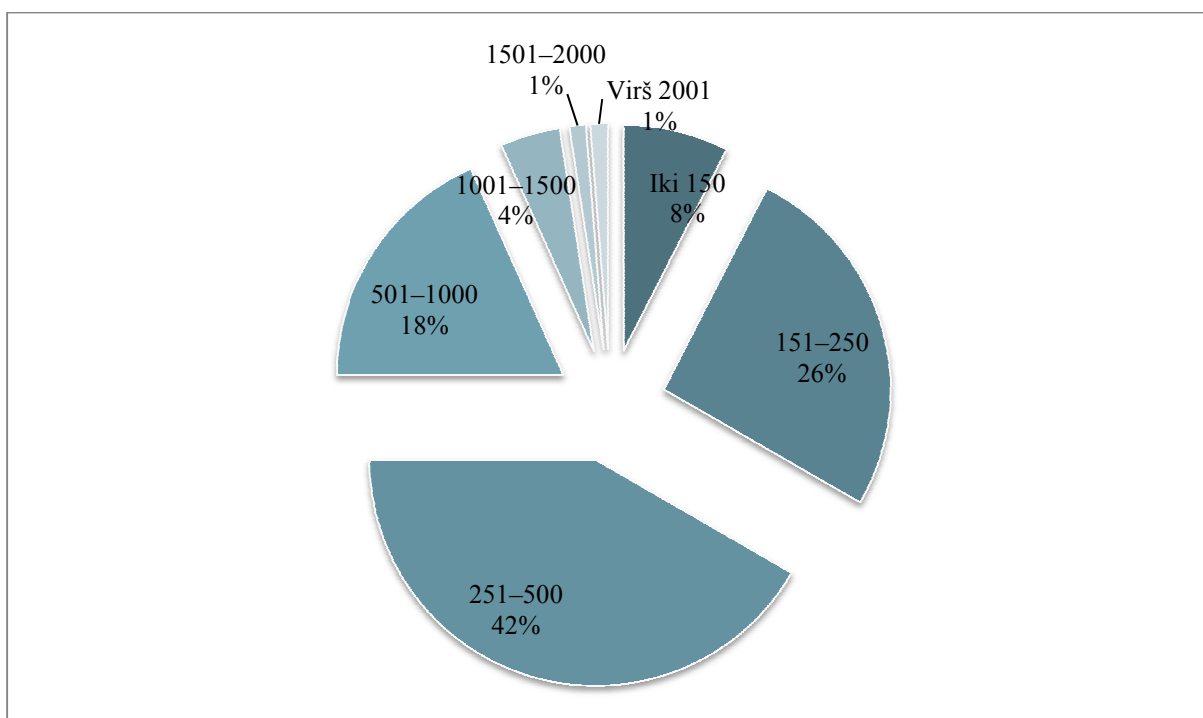
Respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą pavaizduotas 5 paveiksle. Kaip matyti, tyrime dalyvavo įvairaus išsilavinimo atstovai, nors vyravo aukštąjį universitetinį išsilavinimą turintys asmenys. Kadangi tyrime dalyvavo jaunesni suaugusieji bei daugiausia moterys, tuo galima būtų paaiškinti, kad didesnė dalis turi universitetinį išsilavinimą.

5 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą

Analizuojant respondentų pasiskirstymą pagal pajamas matyti, kad tyrime dalyvavo įvairias pajamas uždirbantys tėvai, tačiau beveik pusė dalyvių atstovavo ekonominei grupei, kurioje vienam šeimos nariui tenka nuo 251 iki 500 Eur per mėnesį (41,7 proc.) (žr. 6 pav.).

Apie ketvirtadalis dalyvių atstovavo ekonominei grupei, kurioje vienam šeimos nariui tenka nuo 150 iki 250 Eur per mėnesį (25,8 proc.), ir beveik penktadalis – nuo 501 iki 1000 Eur per mėnesį (18,3 proc.). Kitų ekonominių grupių atstovų tyrime dalyvavo mažiau.

6 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal pajamas vienam šeimos nariui per mėnesį (proc.)

Dalyvauti tyrime norėta pakviesti tėvus, turinčius įvairių mokyklų patirtis. 5 lentelėje pateikti duomenys apie tyrimo dalyvių vaikų lankomų mokyklų tipus. Iš lentelės matyti, kad dauguma respondentų vaikų lanko 1–4 ir / arba 5–8 kl. (atitinkamai 57,8 ir 40,3 proc.), tačiau tyrime dalyvavo ir nemažas skaičius tėvų, turinčių vyresnius arba jaunesnius vaikus. 7,9 proc. respondentų savo vaikus leidžia į privačias mokyklas, dauguma jų yra iš didmiesčių (net 85,8 proc. iš visų, leidžiančiųjų į privačias mokyklas). Dalyviai, kurių vaikai mokosi privačiose mokyklose, šiam tyrimui yra svarbūs, nes atstovauja patirčiai, kuri gali glaudžiau sietis su kuriamos *visos dienos mokyklos* idėja. Taip pat šiam tyrimui svarbūs dalyviai, kurių vaikai lanko įvairios trukmės mokyklas. Daugiausiai respondentų atsakė, kad jų vaikai lanko įprastos trukmės mokyklą (67,7 proc.), nemažai respondentų vaikų lanko įprastinės dienos mokyklą su pailgintos dienos grupe (27,9 proc.). Pavyko rasti tyrimo dalyvių, kurių vaikai jau dabar turi *visos dienos mokyklos* patirtį (8,4 proc.) arba labai panašią į *visos dienos mokyklos* patirtį – specialiosios sporto, muzikos ar pan. mokyklos ir specialiosios mokyklos, skirtos specialiųjų ugdymosi poreikių mokiniams (iš viso 6,7 proc.). Be skirtingų mokyklų tipų, buvo svarbu tyrimui rasti tėvų, kurių vaikai lanko arba nelanko neformaliojo švietimo užsiėmimus / būrelius, ir jei lanko, lanko juos mokykloje ar už mokyklos ribų. Remiantis

respondentų atsakymais matyti, kad tyrime dalyvavo įvairios patirties tėvai: dauguma tokių, kurių vaikai lanko arba lankė neformaliojo švietimo užsiėmimus / būrelius mokykloje arba už mokyklos ribų (atitinkamai 57,2 ir 59,8 proc.). Be to, dalyvavo ir tokių tėvų, kurių vaikai, nors dabar būrelių ir nelanko, bet jei susidarytų sąlygos, norėtų lankyti mokykloje (8,3 proc.). Pažiūrėjus į tėvų atsakymus pagal gyvenamąsias vietas matyti, kad didmiesčių tėvai žymiai dažniau nei kaimo vietovių tėvai vaikus į būrelius leidžia ne mokykloje (atitinkamai 67,7 ir 39,7 proc.). Tarp tų, kurie šiuo metu būrelių nelanko, bet norėtų lankyti mokykloje, yra daugiau kaimo vietovių gyventojų – 14,0 proc. (tuo tarpu didmiesčiuose – 7,5 proc. miestuose ir miesteliuose – 10,1 proc.) (žr. 11 lent.).

11 lentelė. Respondentų vaikų lankomų mokyklų tipai

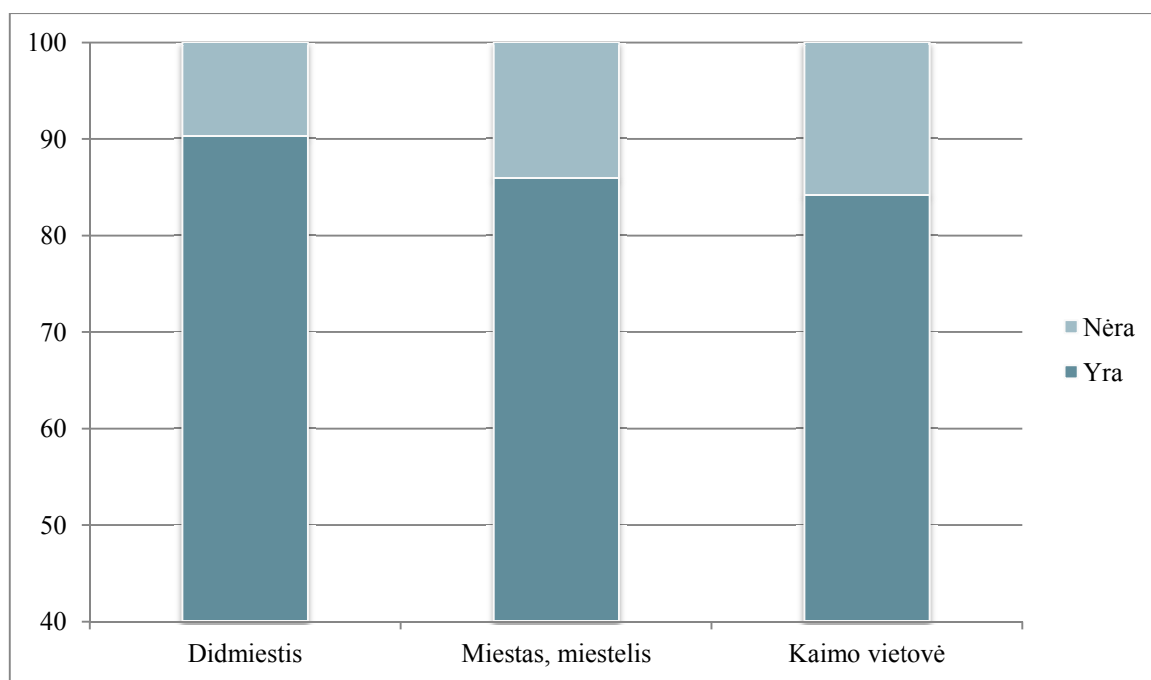
Respondentų vaikų mokyklų tipai	Atsakymų tipai	Procentai
Klasės, kuriose mokosi respondentų vaikai	Priešmokyklinėje grupėje	13,4
	1–4 klasėse	57,8
	5–8 klasėse	40,3
	9–12 klasėse	14,2
	Kita	1,7
Mokyklų, kuriose mokosi respondentų vaikai, trukmė	Įprastinės trukmės mokykla	67,7
	Įprastinės trukmės mokykla su prailginta grupe	27,9
	Visos dienos mokykla	8,4
	Specialioji (pvz., sporto, muzikos) mokykla	5,2
	Specialioji (vaikams su specialiaisiais ugdymosi poreikiais) mokykla	1,5
Neformalaus švietimo užsiėmimų / būrelių lankymas	Lanko mokykloje	57,2
	Lanko ne mokykloje	59,8
	Nelanko, bet norėtų lankyti mokykloje	8,3
	Nelanko, bet norėtų lankyti ne mokykloje	4,3
	Nelanko ir nenori lankyti	3,5
Mokyklų, kuriose mokosi respondentų vaikai, tipai pagal priklausomybę	Valstybinė	93,1
	Privati	7,9

3.3. Visos dienos mokyklos samprata

Tėvų apklausa siekta išsiaiškinti, kaip tėvai įsivaizduotų *visos dienos mokyklą*, jei tokia atsirastų. Jiems buvo pateikti klausimai apie tai, ar tokia mokykla yra reikalinga, o jei reikalinga, tai kokiems mokiniams ir kaip ji turėtų būti organizuojama.

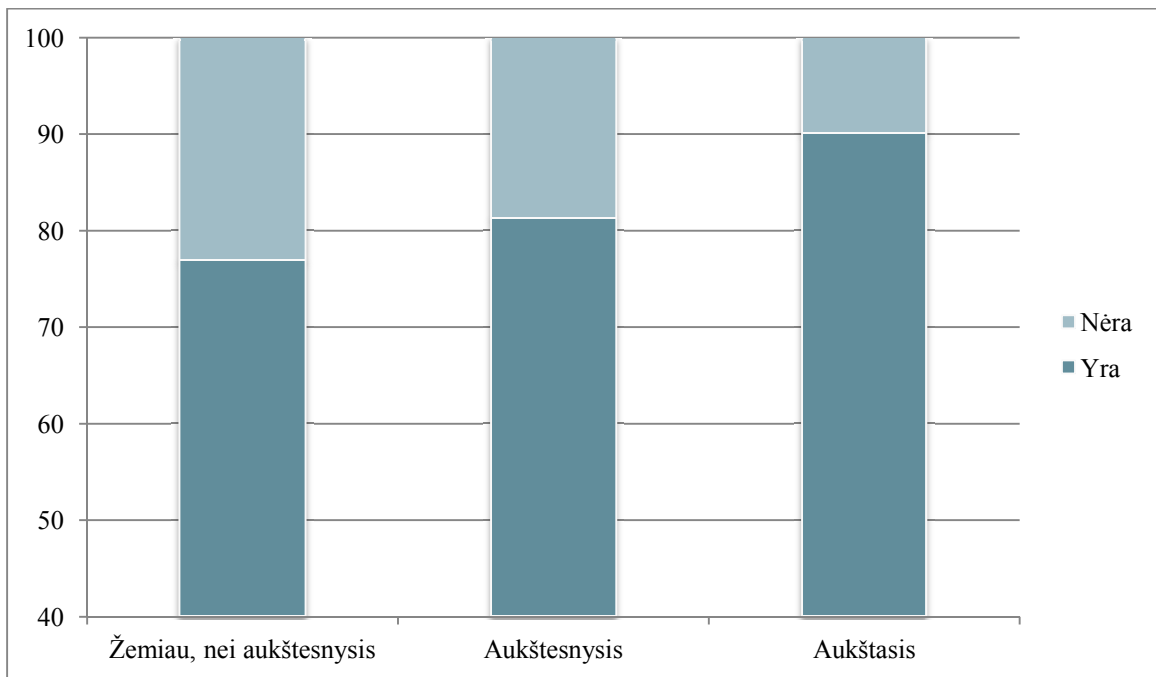
3.3.1. Visos dienos mokyklos modelis

Prieš nagrinėjant, kokius *visos dienos mokyklos* modelius tėvai mato kaip tinkamiausius, verta atkreipti dėmesį į tai, kad 13,1 proc. tėvų mano, kad tokia mokykla apskritai nėra reikalinga. Kad tokios mokyklos nereikia, labiausiai pasisako kaimo vietovių gyventojai – 15,8 proc. (didmiesčių gyventojai atitinkamai – 9,7 proc.) (žr. 7 pav.). Šis skirtumas statistiškai reikšmingas (χ^2 $p < 0,01$).

7 pav. Visos dienos mokyklos poreikis pagal gyvenamąją vietovę (proc.)

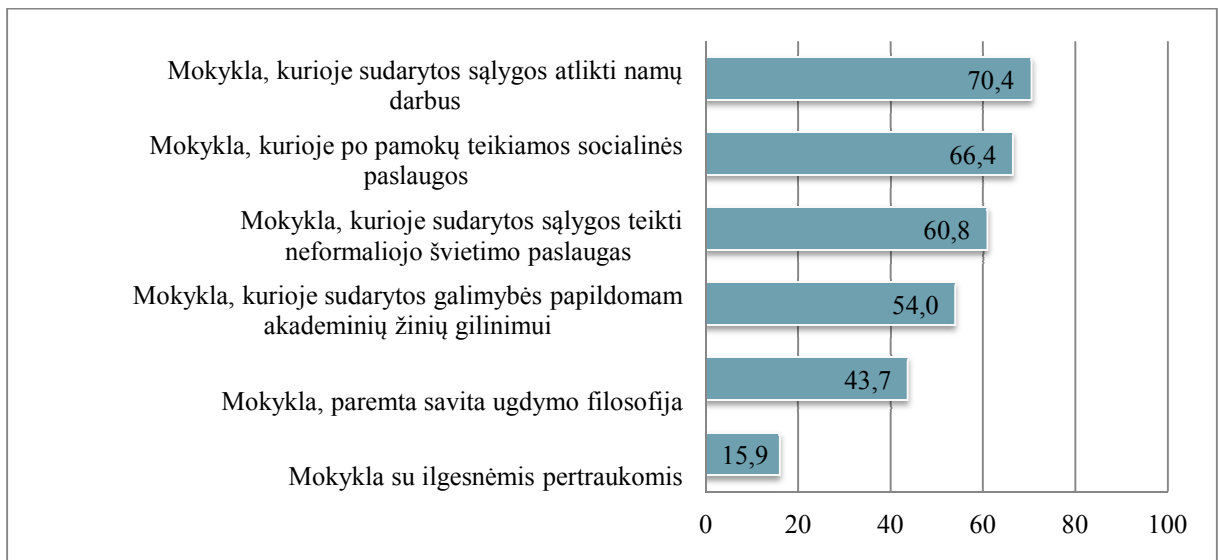
Išskaidžius respondentų atsakymus pagal išsilavinimą matyti, kad labiausiai prieš *visos dienos mokyklos* poreikį pasisako žemesnio nei aukštesnysis išsilavinimo asmenys (pradinio, pagrindinio, vidurinio ir profesinio) – 23,1 proc. (kai, pvz., aukštojo išsilavinimo atstovų, nematančių *visos dienos mokyklos* poreikio, yra tik 9,9 proc.) (žr. 8 pav.). Skirtumas statistiškai reikšmingas (χ^2 $p < 0,001$).

8 pav. Visos dienos mokyklos poreikis pagal išsilavinimą (proc.)

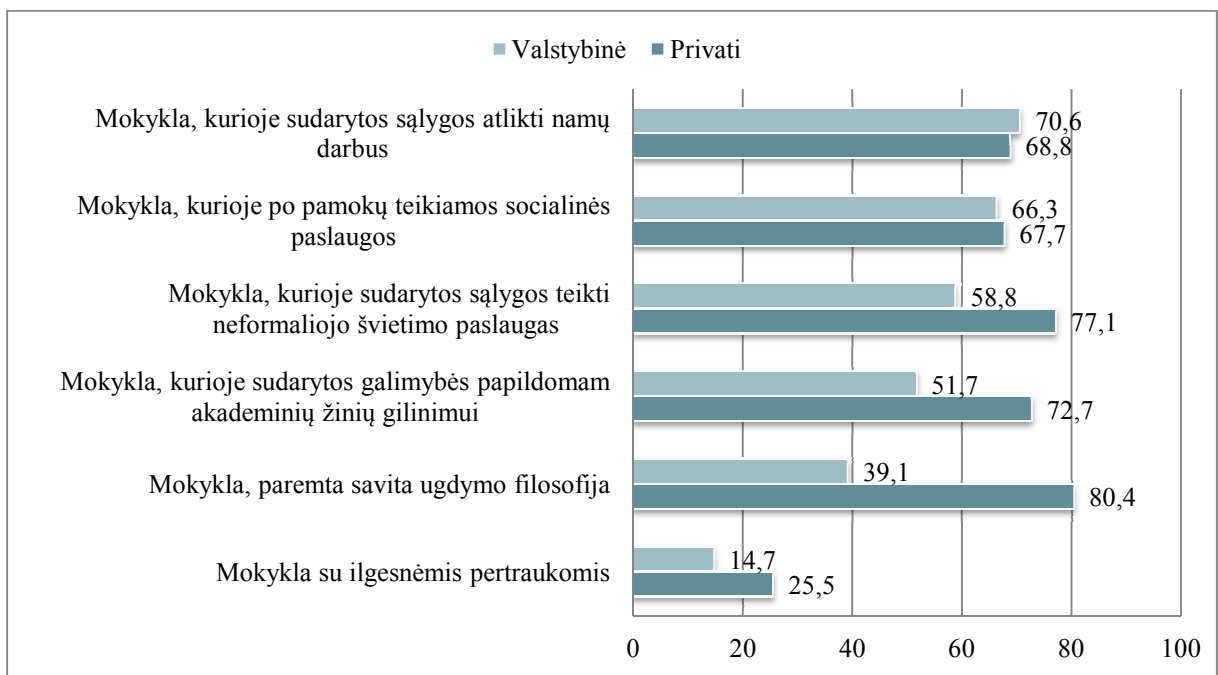
Taigi, didmiesčių ir aukštojo išsilavinimo respondentai labiau sutinka, kad *visos dienos mokykla* yra reikalinga, nei kaimo vietovių ir žemesnio nei aukštesnysis išsilavinimo respondentai.

Norint sužinoti, kokiam *visos dienos mokyklos* modeliui respondentai teikia prioritetą, klausimyne buvo pateikti 6 skirtingi galimi modeliai, iš kurių respondentai turėjo pasirinkti vieną ar kelis, kurie, jų manymu, labiausiai atlieptų mokinių ir jų tėvų poreikius. Nustatyta, kad daugiausiai tėvų *visos dienos mokyklą* įsivaizduoja kaip vietą, kurioje būtų sudarytos sąlygos atlikti namų darbus (70,4 proc.), du trečdaliai tėvų *visos dienos mokyklą* įsivaizduoja kaip vietą, kurioje vaikai gaus socialines paslaugas (66,4 proc.), ir nemažai tėvų *visos dienos mokykloje* tikisi vaikams teikiamų neformaliojo švietimo paslaugų (60,8 proc.) (žr. 9 pav.). Apie pusę (54,0 proc.) apklaustųjų mano, kad *visos dienos mokykloje* turėtų būti sudarytos galimybės papildomam akademinių žinių gilinimui. Kad *visos dienos mokykla* būtų paremta kokia nors savita ugdymo filosofija, nurodė 43,7 proc. respondentų. Mažiausiai tėvų mano (15,9 proc.), kad *visos dienos mokykla* turėtų būti tiesiog mokykla su ilgesnėmis pertraukomis.

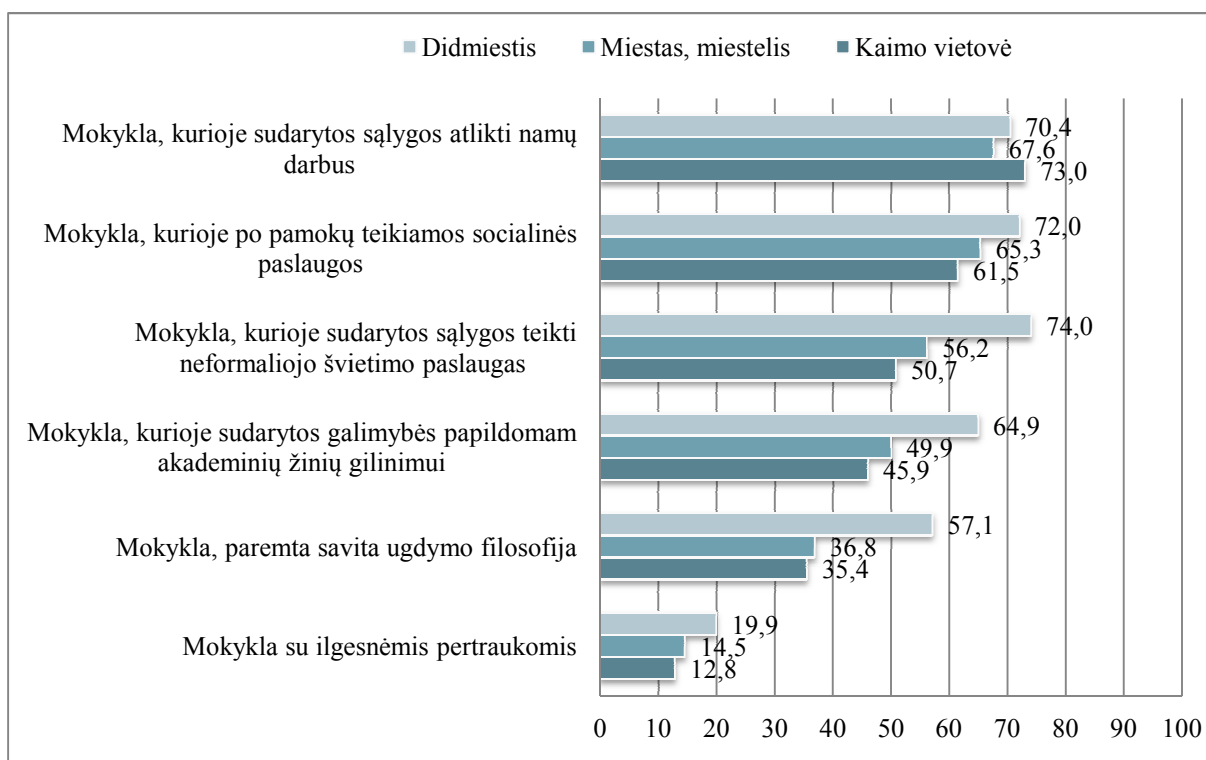
9 pav. Visos dienos mokyklos modelio prioritetai (proc.)

Tyrimo rezultatų analizė rodo (žr. 10 pav.), kad tėvai, kurių vaikai lanko privačią mokyklą, dažniau nei tėvai, kurių vaikai lanko valstybinę mokyklą, *visos dienos mokyklą* sieja su savita ugdymo filosofija (atitinkamai – 80,4 proc. ir 39,1 proc., skirtumas statistiškai reikšmingas, $\chi^2 p < 0,001$), sudarytomis galimybėmis papildomam akademinį žinių gilinimui (atitinkamai 72,7 proc. ir 51,7 proc.) ir sąlygomis gauti neformaliojo švietimo paslaugas (atitinkamai 77,1 proc. ir 58,8 proc.).

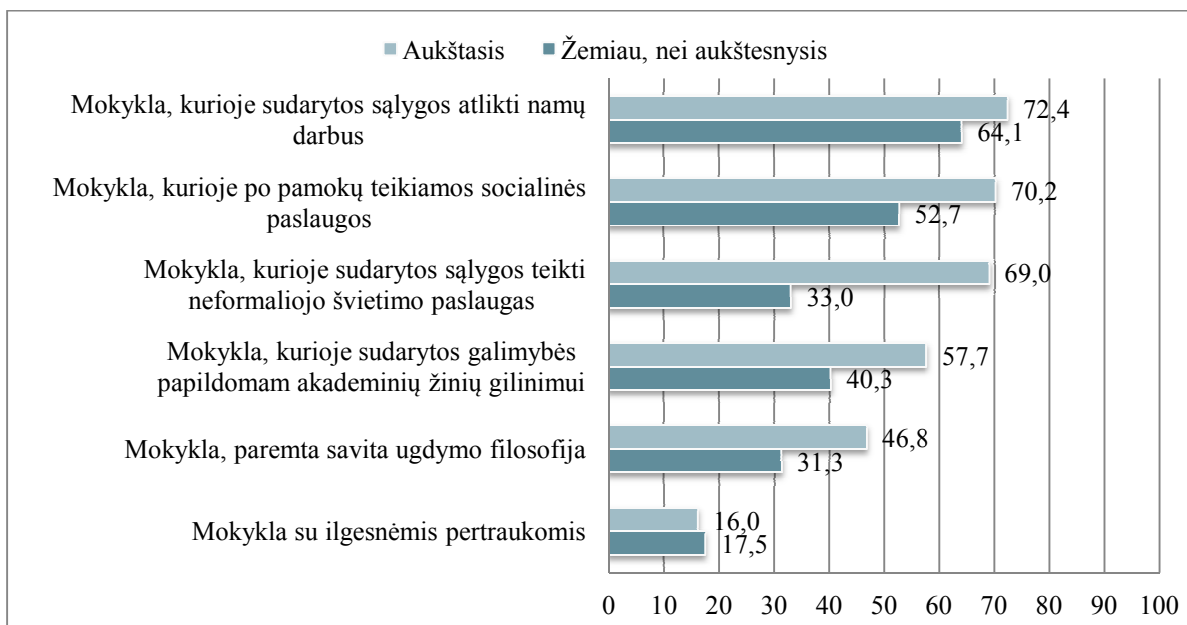
10 pav. Visos dienos mokyklos modelio prioritetai pagal tai, kokią mokyklą – valstybinę ar privačią – lanko respondentų vaikai (proc.)

Analizuojant tyrimo duomenis pagal gyvenamąją vietą pastebėta (žr.11 pav.), kad didmiesčių gyventojai (57, 1 proc.) dažniau nei miestų / miestelių (36,8 proc.) ir kaimo vietovių gyventojai (35,4 proc.) pažymi, kad *visos dienos mokykla* turi būti paremta savita ugdymo filosofija (χ^2 $p<0,001$). Taip pat didmiesčių gyventojai dažniau nei kitose vietovėse gyvenantieji nurodo, kad *visos dienos mokykloje* turėtų būti sudarytos sąlygos gauti neformaliojo švietimo paslaugas (χ^2 $p<0,05$) ir papildomai įgyti akademinę žinių (χ^2 $p<0,01$).

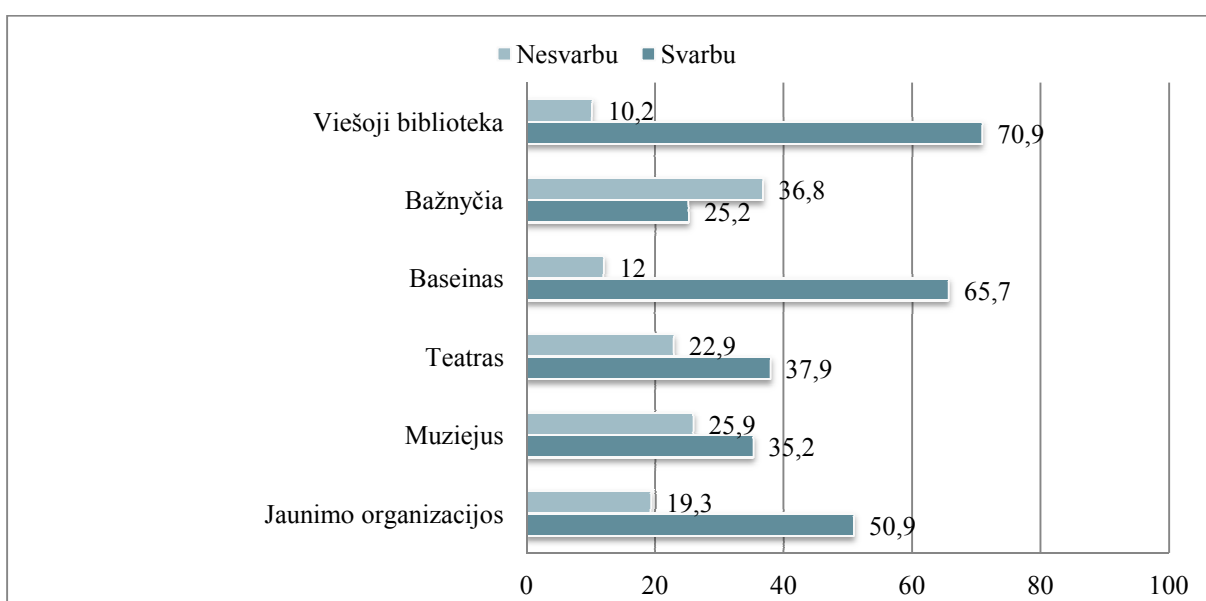
11 pav. Visos dienos mokyklos modelių prioritetai pagal gyvenamąją vietovę (proc.)

Nagrinėjant duomenis pagal respondentų išsilavinimą gauta, kad aukštąjį išsilavinimą turintys tėvai (69,0 proc.) dažniau nei žemesnį (pradinį, pagrindinį, vidurinį arba profesinį) išsilavinimą įgiję tėvai (33,0 proc.) nurodo, kad svarbiausia, jog *visos dienos mokykloje* būtų sudarytos sąlygos gauti neformaliojo švietimo paslaugas (χ^2 $p<0,05$) (žr. 12 pav.).

12 pav. Visos dienos mokyklos modelių prioritetai pagal išsilavinimą (proc.)

Manytina, kad *visos dienos mokyklos* modelis galėtų būti realizuojamas ne tik mokyklos erdvėje, bet ir kitose šalia mokyklos esančiose įstaigose ar organizacijose (žr. 13 pav.). Didžioji dauguma respondentų nurodė, kad svarbu (pakankamai svarbu ir labai svarbu), jog šalia mokyklos būtų viešoji biblioteka (70,9 proc.) ir baseinas (65,7 proc.). Apie pusę apklaustųjų (50,9 proc.) mano, kad *visos dienos mokyklos* realizavimui svarbu, kad prie mokyklos būtų įsikūrusios jaunimo organizacijos. Daugiau nei trečdalis tėvų mano, kad prie *visos dienos mokyklos* ugdymo proceso organizavimo prisidėtų tai, jog šalia mokyklos būtų teatras (37,9 proc.) ar muziejus (35,2 proc.).

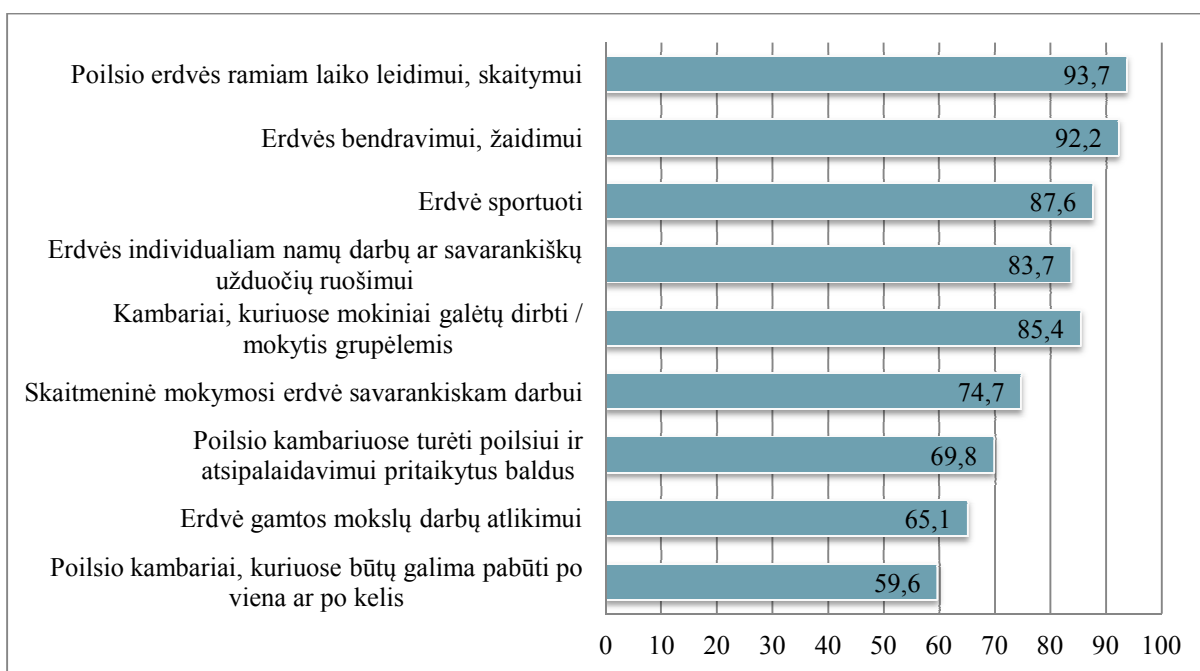

13 pav. Įstaigos ir organizacijos galinčios prisidėti realizuojant visos dienos mokyklą (proc.)

Mažiausiai reikšminga, tėvų požiūriu, tai, kad netoli mokyklos būtų kokios nors įmonės. Tėvai nurodė, kad nesvarbu (visai nesvarbu ar mažiau svarbu), jog prie mokyklos būtų fabrikas (65,5 proc.), žemės ūkio įmonė (63,3 proc.) ar verslo įmonė (59,1 proc.). Dera pažymėti, kad, daugiau nei ketvirtadalis apklaustųjų manymu, nurodytos įstaigos ar organizacijos nėra nei svarbios, nei nesvarbios *visos dienos mokyklos* realizavimui.

Taigi, kaip reikšmingas įstaigas ar organizacijas, galinčias prisidėti prie *visos dienos mokyklos* realizavimo, tėvai nurodo viešąją biblioteką, baseiną ir jaunimo organizacijas. Mažiausias galimybes prisidedant prie *visos dienos mokyklos* realizavimo tėvai sieja su įmonėmis, fabrikais ir bažnyčia.

Domėtasi, kokios, tėvų manymu, *visos dienos mokykloje* turėtų būti sudarytos vaikams sąlygos. Rezultatai apie sąlygas vaikams pateikti 14 paveiksle. Tyrimo rezultatai rodo, kad, absoliučios daugumos tėvų nuomone, svarbu, jog *visos dienos mokykloje* būtų erdvės, skirtos ramiam laiko leidimui, skaitymui (93,7 proc.) ir bendravimui bei žaidimui (92,2 proc.). Ne mažiau svarbu, kad būtų erdvė sportuoti (87,6 proc.), individualiai mokytis savarankiškai ir atlikti namų darbus (83,7 proc.) bei dirbti mažose grupelėse (85,4 proc.). Skaitmeninės mokymosi erdvės savarankiskam darbui svarbą pažymėjo beveik trys ketvirtadaliai apklausos dalyvių (74,7 proc.). Du trečdaliai respondentų pakankamai svarbiu ir labai svarbiu dalyku laiko tai, kad *visos dienos mokykloje* būtų poilsio ir atsipalaidavimui pritaikyti baldai (69,8 proc.). Daugiau nei pusė visų apklaustųjų mano, kad *visos dienos mokykloje* svarbūs poilsio kambariai, kuriuose vaikai galėtų pabūti po vieną ar po kelis (59,6 proc.), galėtų atlikti gamtos mokslų darbus (65,1 proc.).

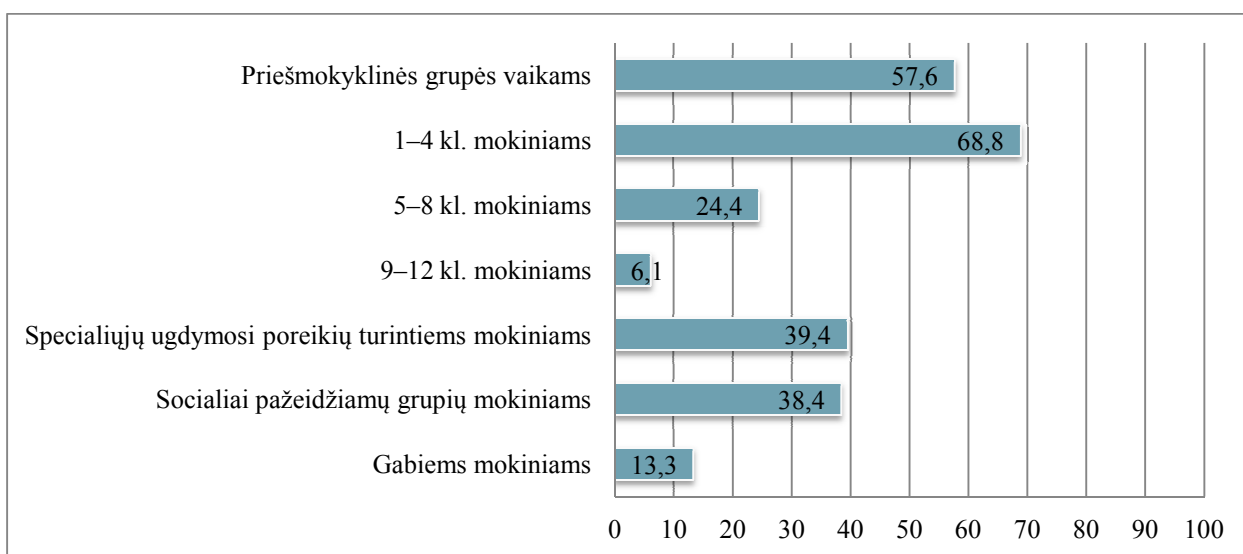

14 pav. *Visos dienos mokyklos poilsio erdvių svarba (proc.)*

Taigi, tėvų nuomone, svarbu, kad *visos dienos mokykloje* būtų sudarytos sąlygos vaikams ne tik savarankiškai dirbti ir mokytis, bet ir ilsėtis, sportuoti bei atsipalaiduoti.

3.3.2. *Visos dienos mokyklos* tikslinė grupė

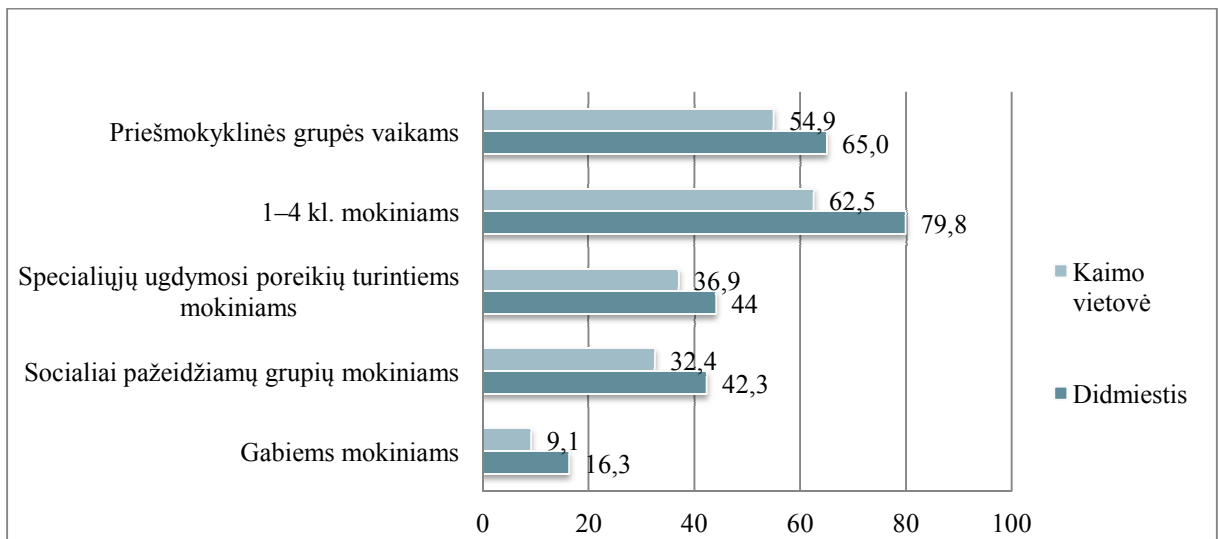
Tyrimu siekta išsiaiškinti tėvų nuomonę apie tai, kokiems vaikams *visos dienos mokykla* būtų aktualiausia. Nustatyta, kad daugiausiai tėvų mano, kad tokio tipo mokykla yra reikalinga pradinį klasių mokiniams (68,8 proc.) ir priešmokyklinės grupės vaikams (57,6 proc.) (žr. 15 pav.).

15 pav. *Visos dienos mokyklos* tikslinės grupės (proc.)

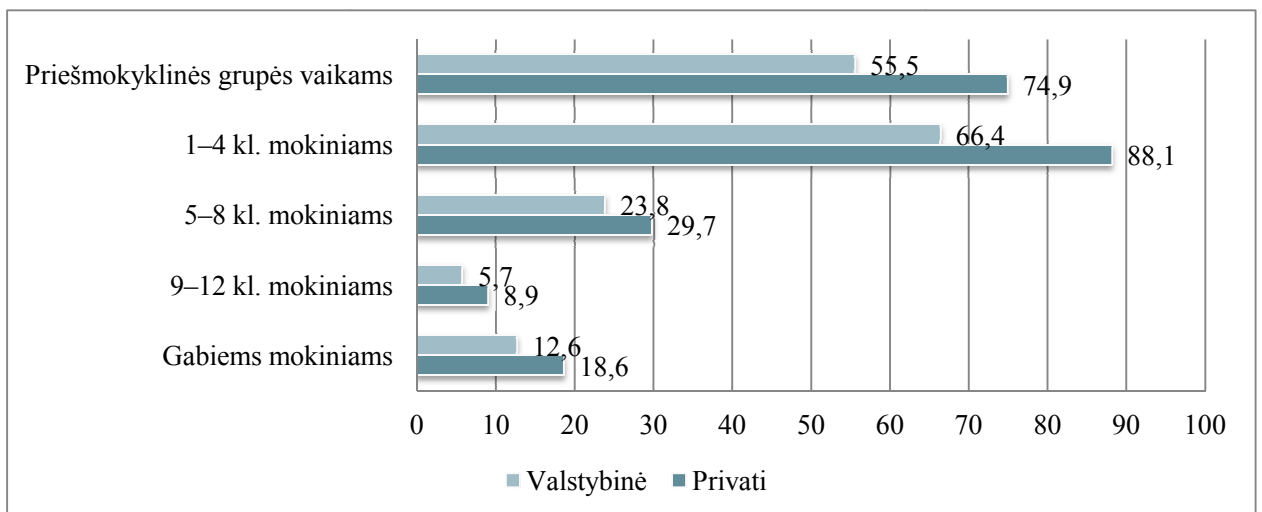
Daugiau nei trečdalis tėvų mano, kad *visos dienos mokykla* yra reikalinga specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems (39,4 proc.) ir socialiai pažeidžiamų grupių (38,4 proc.) mokiniams. Atkreiptinas dėmesys, kad mažiausiai *visos dienos mokyklos* poreikį tėvai sieja su vidurinio ugdymo pakopa: tai, kad *visos dienos mokykla* būtų reikalinga 9–12 klasių mokiniams, pažymėjo tik 6,1 proc. apklaustųjų. Daugiau nei dešimtadalio tėvų teigimu, *visos dienos mokykla* galėtų būti reikalinga ir gabiems vaikams (13,3 proc.).

Analizuojant tyrimo duomenis, nustatyta (16 pav.), kad *visos dienos mokyklos* poreikį visais atvejais, nepriklausomai nuo skirtingos vaikų grupės, dažniau išreiškė didmiesčiuose nei kaimo vietovėse gyvenantys tėvai (χ^2 $p < 0,05$). Galima daryti prielaidą, kad *visos dienos mokyklos* labiau nori didmiesčių gyventojai.

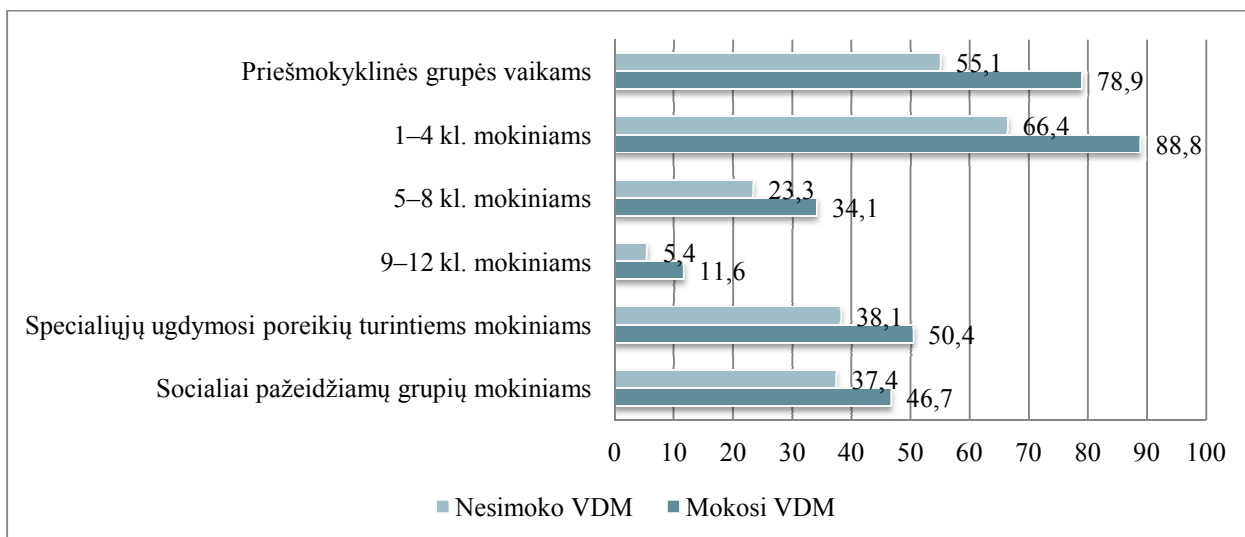

16 pav. Visos dienos mokyklos tikslinės grupės pagal gyvenamąją vietą (proc.)

Nustatyta, kad dažniau visos dienos mokyklos poreikį visoms tikslinėms grupėms išreiškė tėvai, kurių vaikai lanko privačią mokyklą, nei tėvai, kurių vaikai lanko valstybinę mokyklą, ir tėvai, kurių vaikai jau dabar lanko visos dienos mokyklą, nei tėvai, kurių vaikai lanko įprastos trukmės mokyklą (χ^2 $p < 0,05$) (žr. 17 ir 18 pav.).

17 pav. Visos dienos mokyklos tikslinės grupės pagal tai, kokią mokyklą – valstybinę ar privačią – lanko respondentų vaikai (proc.)

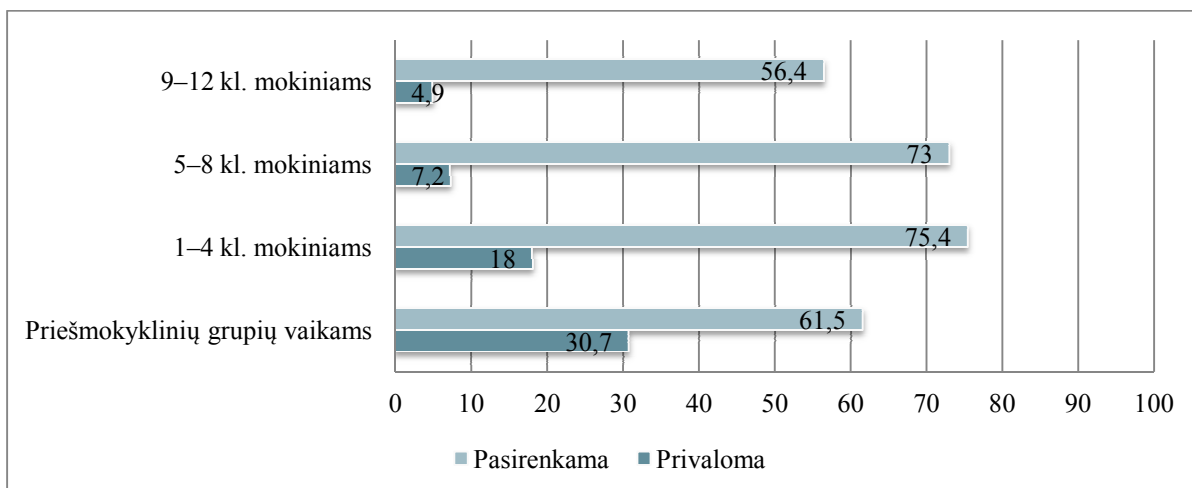

18 pav. Visos dienos mokyklos tikslinės grupės pagal tai, ar respondentų vaikai mokosi ar nesimoko visos dienos mokykloje (proc.)

Taigi, iš rezultatų matyti, kad tėvai, kurių vaikai mokosi privačioje mokykloje arba mokykloje, kurioje ugdymo procesas vyksta pagal *visos dienos mokyklos* modelį, dažniau išreiškia tokio tipo mokyklos poreikį, nei tie tėvai, kurių vaikai lanko įprastos trukmės valstybines mokyklas.

Analizuojant tyrimo duomenis nustatyta, kad, daugumos tėvų nuomone, lankyti *visos dienos mokyklą* ar jos nelankyti, turėtų būti laisvas apsisprendimas (žr. 19 pav.). Tačiau nemažai respondentų nurodė, kad *visos dienos mokykla* galėtų būti privaloma priešmokyklinių grupių vaikams (30,7 proc.) ir pradinių klasių mokiniams (18,0 proc.).

Dera pažymėti, kad, daugiau nei ketvirtadalis (23,1 proc.) tėvų nuomone, *visos dienos mokyklą* privalomai turėtų lankyti specialiųjų ugdymosi poreikių turintys vaikai. Dar didesnė tėvų dalis (31,6 proc.) mano, kad *visos dienos mokykla* turėtų būti privaloma socialiai pažeidžiamiems vaikams.

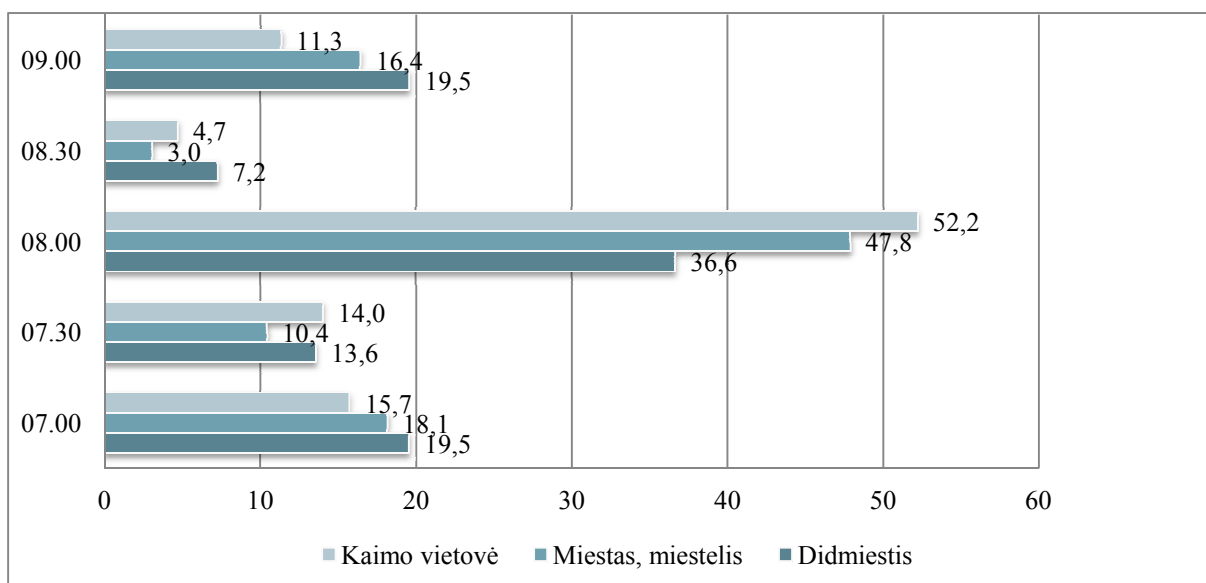

19 pav. Visos dienos mokyklos pasirinkimo pobūdis pagal ugdymo koncentrus (proc.)

Tyrimo duomenys leidžia daryti prielaidą, kad *visos dienos mokyklos* poreikis labiausiai išreikštas vaikams nuo 6 iki 11 metų, taip pat socialiai pažeidžiamiems ar turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių mokiniams. Pastebima tendencija, kad tėvai, kurių vaikai lanko mokyklą didmiestyje, privačią ar *visos dienos mokyklą*, labiau sutinka, kad *visos dienos mokykla* yra reikalinga įvairių grupių mokiniams.

3.3.3. *Visos dienos mokyklos trukmė*

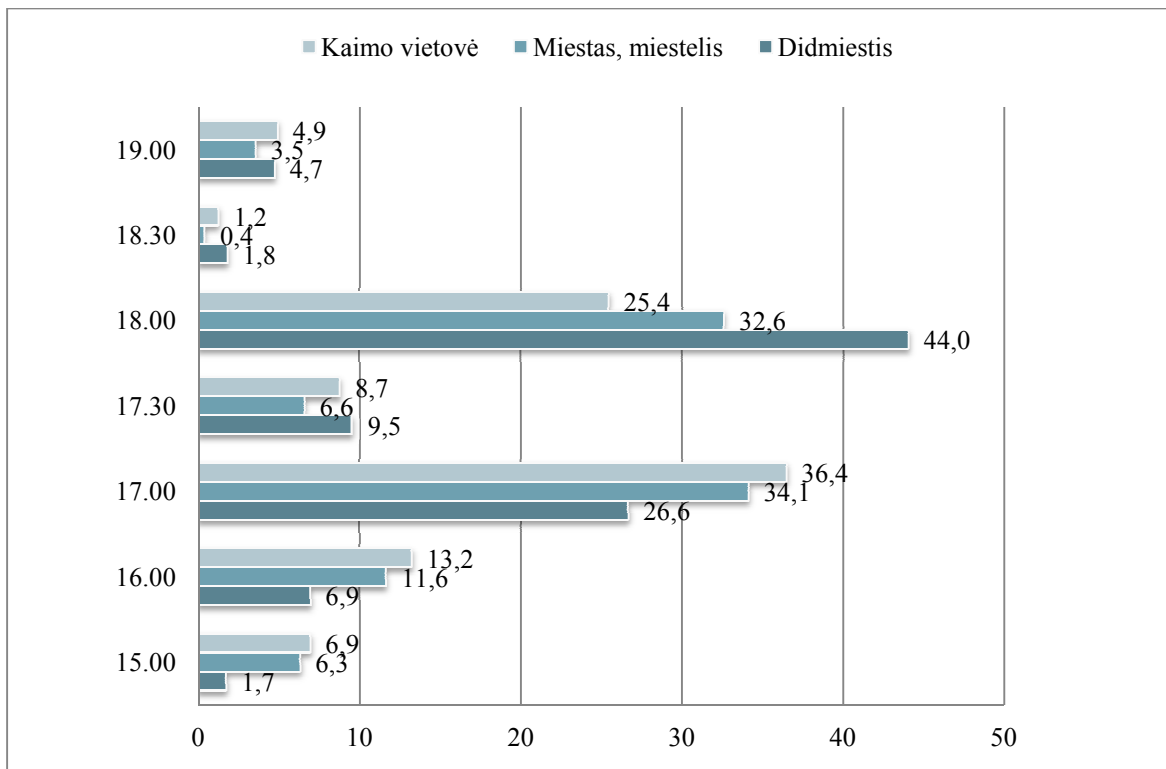
Tyrimu siekta išsiaiškinti, kiek laiko, tėvų nuomone, turėtų tęstis *visos dienos mokyklos* ugdymo procesas. Absoliuti dauguma (97,2 proc.) apklausoje dalyvavusių tėvų mano, kad *visos dienos mokykloje* ugdymo procesas turėtų prasidėti intervale nuo 7.00 val. iki 9.00 val. ryto, iš jų didžiausia dalis (45,3 proc.) pageidautų, kad *visos dienos mokykla* darbą pradėtų visiems įprastu laiku – 8.00 val. (įprasto laiko labiausiai pageidautų kaimo vietovių gyventojai) (žr. 20 pav.). Kai kurie tėvai norėtų, kad mokykla darbą pradėtų žymiai anksčiau – 6.00 val., 6.30 val. ar 6.45 val. Komentaruose prie atviro klausimo tokie tėvai nurodė, kad ankstesnė mokyklos darbo pradžia išspręstų anksti darbą pradedančių tėvų problemas. Taip pat atsirado tėvų, kurie įsivaizduoja mokyklos darbo pradžią žymiai vėliau – 9.30 val., 10.00 val. ar net 12.00, 13.00 val. Šie tėvai savo pasirinkimą argumentuoja vaiko gerove.

20 pav. *Visos dienos mokyklos darbo pradžia pagal tėvų gyvenamąją vietovę (proc.)*

Absoliučios daugumos apklaustųjų (86,0 proc.), *visos dienos mokykla* darbą turėtų baigti intervale nuo 16.00 val. iki 18.00 val. (žr. 21 pav.). Tačiau dalis tėvų mokyklos darbo pabaigą matytų žymiai ankstesnę: nuo 12.00 iki 15.30 val., o kita dalis – žymiai vėlesnę: iki

19.00 val., 20.00 val. ir net 21.00, 22.00 val. Pastarieji tėvai savo pasirinkimą argumentuoja tuo, kad ilgesnis mokyklos darbo laikas išspręstų pamainomis dirbančių tėvų problemas.

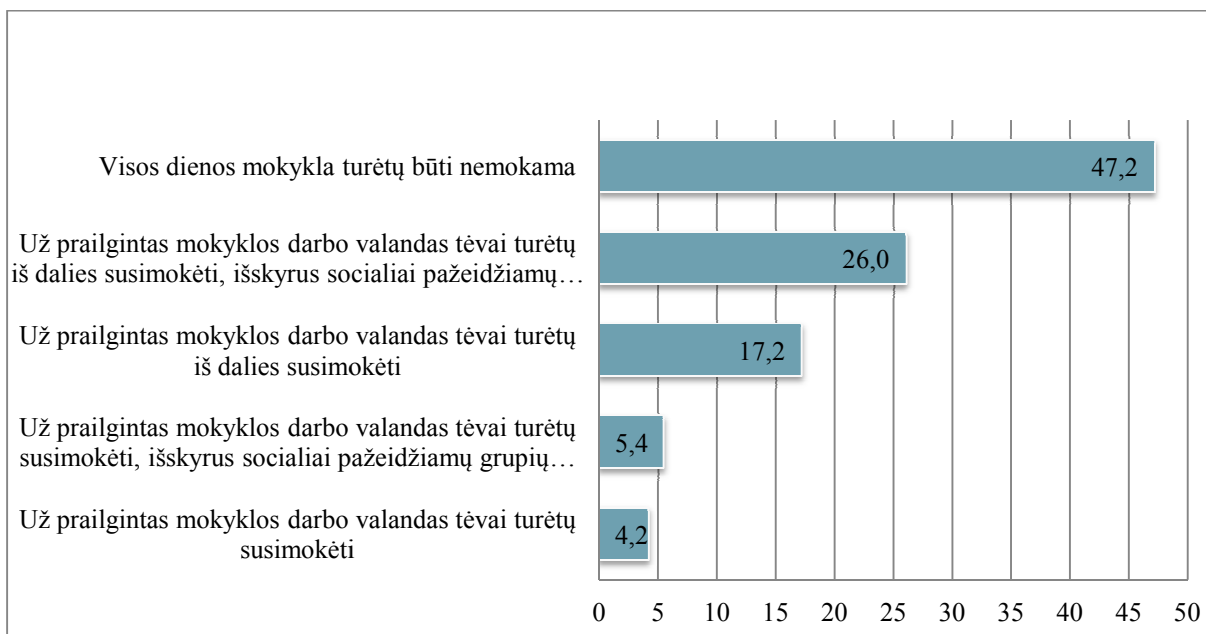

21 pav. Visos dienos mokyklos darbo pabaiga pagal tėvų gyvenamąją vietovę (proc.)

Analizuojant duomenis, pastebima tendencija, kad kaimo vietovėse gyvenantys tėvai dažniau išreiškė siūlymą *visos dienos mokyklai* darbą pradėti vėliau ir baigti anksčiau nei didmiesčiuose ar miestuose gyvenantys tėvai. Šie rezultatai galėtų būti sietini su pavėžėjimo ar kitokio susisieikimo su mokykla galimybėmis kaimo vietovėse gyvenantiems vaikams.

3.3.4. Visos dienos mokyklos finansavimas

Tyrimu siekta išsiaiškinti, ar, tėvų nuomone, jie turėtų prisidėti prie *visos dienos mokyklos* finansavimo. Rezultatų analizė rodo (žr. 22 pav.), kad, beveik pusės apklaustųjų manymu, *visos dienos mokykla* turėtų būti visiškai nemokama. Daugiau nei ketvirtadalis (26,0 proc.) mano, kad už pailgintas mokyklos darbo valandas iš dalies turėtų sumokėti tėvai, išskyrus socialiai pažeidžiamų grupių tėvus. 17,2 proc. tėvų teigimu, už pailgintas mokyklos darbo valandas iš dalies turėtų sumokėti patys tėvai. Tik maža dalis (4,2 proc.) tėvų nurodė, kad už pailgintas mokyklos darbo valandas turėtų susimokėti patys tėvai.

22 pav. Tėvų įsitraukimas į visos dienos mokyklos finansavimą (proc.)

Labiausiai už nemokamą mokyklą pasisakė kaimo vietovių gyventojai (53,5 proc.), kai tuo tarpu nemokamos mokyklos tikisi tik 39,1 proc. didmiesčių gyventojų. Lyginant pagal išsilavinimą, mažiausiai nemokamos mokyklos tikisi tėvai, įgiję aukštąjį išsilavinimą (42,7 proc.), kai tuo tarpu nemokamos mokyklos tikisi 61,3 proc. įgiję aukštesnįjį ir 59,6 proc. įgiję žemesnį nei aukštesnys išsilavinimą. Analizuojant atsakymus pagal tėvų pajamas matyti, kad didžiausias pajamas gaunantys asmenys (virš 2001 Eur per mėnesį vienam šeimos nariui) linkę manyti, kad už prailgintas mokyklos dienos valandas tėvai turi pilnai arba iš dalies susimokėti, išskyrus socialiai pažeidžiamų grupių asmenis.

3.4. Visos dienos mokyklos teikiamos paslaugos

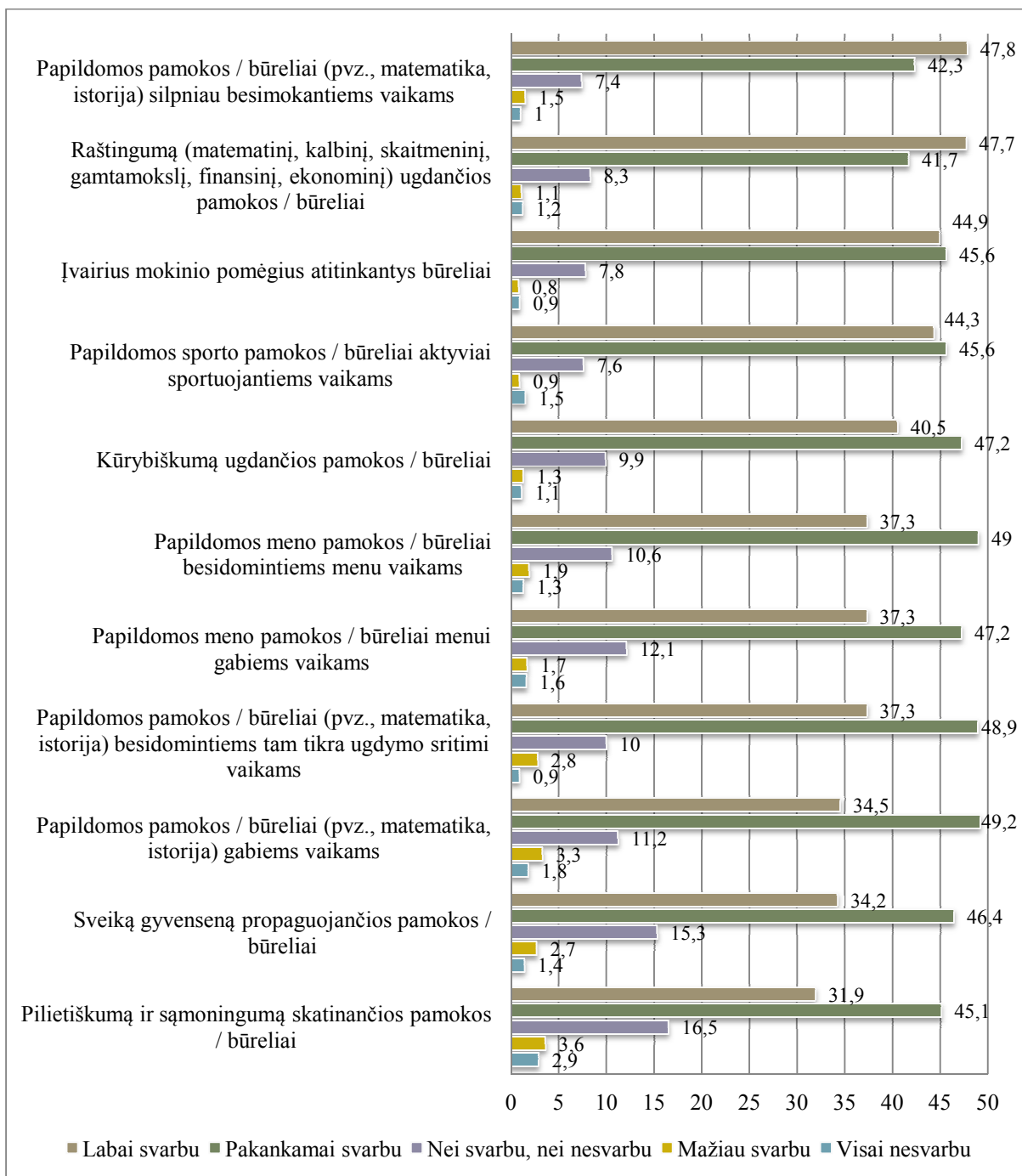
3.4.1. Švietimo paslaugos

Valstybinėje švietimo 2013–2022 m. strategijoje (2013) apibrėžta švietimo misija liudija esminį siekį suteikti kiekvienam asmeniui savarankiško ir aktyvaus gyvenimo pagrindus, padėti nuolat tobulinti savo gebėjimus tapti visaverčiu demokratinės visuomenės nariu, aktyviai dalyvaujančiu socialiniame, ekonominiame ir kultūriniame gyvenime. Apibendrinant **švietimas** daugumos įvardijamas kaip veikla, kuria siekiama suformuoti asmeniui visaverčio savarankiško gyvenimo pagrindus ir padėti jam visą gyvenimą tobulinti savo gebėjimus.

Tyrimo metu buvo siekiama atkreipti dėmesį į švietimo paslaugų, šveitimo pagalbos spektrą, galimai integruotą į visos dienos mokyklos viziją. Todėl neatsitiktai buvo orientuojamasi *į papildomų pamokų, neformalių veiklų / būrelių organizavimą, sveikatinimo, kultūros, socialinių, šveitimo pagalbos* ugdymosi proceso dalyviams paslaugų poreikio analizę bei jų pasiūlos poreikį visos dienos mokyklos vizijoje.

Papildomų pamokų / būrelių poreikis. Tiriant visos dienos mokyklos poreikį, buvo svarbu išsiaiškinti tėvų nuomonę, kiek būtų svarbios visos dienos mokykloje *papildomos pamokos / būreliai* (žr. 3.4.1.1. pav.). Analizuojant gautus tyrimo duomenis pastebėta, kad didžiausias tėvų dėmesys skiriamas būreliams, ugdantiems kognityvinius gebėjimus: tėvams *labai svarbu* (47,8 proc.), kad visos dienos mokykloje būtų organizuojamos *papildomos pamokos / būreliai* (pvz., matematika, istorija) *silpniau besimokantiems mokiniams* ($M^1 = 4,3$) ir *raštingumą* (matematinį, kalbinį, skaitmeninį, gamtamokslį, finansinį, ekonominį) *ugdančios pamokos / būreliai* ($M = 4,3$). Tuo tarpu 49,2 proc. tyrime dalyvavusių tėvų mano, kad *pakankamai svarbu*, kad visos dienos mokykloje vyktų papildomos pamokos / būreliai (pvz., matematika, istorija) gabiems vaikams; papildomos meno pamokos / būreliai besidominantiems menu vaikams – 49,0 proc. ir papildomos pamokos / būreliai (pvz., matematika, istorija) besidomintiems tam tikra ugdymo sritimi. Kiek rečiau tėvai pažymi, kad *pakankamai svarbu*, kad visos dienos mokykloje vyktų kūrybiškumą ugdančios pamokos (47,2 proc.); papildomos pamokos, būreliai gabiems vaikams (47,2 proc.); sveiką gyvenseną propaguojančios pamokos / būreliai (46,4 proc.); pilietiškumą ir sąmoningumą skatinančios pamokos / būreliai (45,1 proc.).

¹ M - vidurkis (skalė nuo 1 iki 5), kai: 1 – visai nesvarbu, 2 – mažai svarbu, 3 – nei svarbu, nei nesvarbu, 4 – pakankamai svarbu, 5 – labai svarbu

23 pav. Papildomų pamokų / būrelių poreikis, tėvų vertinimas (proc.)

Vadinasi, toks duomenų pasiskirstymas leidžia teigti, kad tyrime dalyvavusiems tėvams svarbu, kad visos dienos mokykloje vyktų papildomos pamokos ir būreliai būtų pačių įvairiausių krypčių ir turinio, tačiau tėvams ypatingai svarbu, kad visos dienos mokykloje vyktų papildomos pamokos / būreliai, kurie prisidėtų prie mokinių mokymosi pasiekimų gerinimo ($M = 4,3$).

Skirtumai pagal socialinius-demografinius kintamuosius. Siekiant įvertinti papildomų pamokų / būrelių poreikį pagal skirtingus socialinius-demografinius parametrus, lyginamas poreikio vertinimas respondentų grupėse pagal išsilavinimą, gyvenamąją vietą.

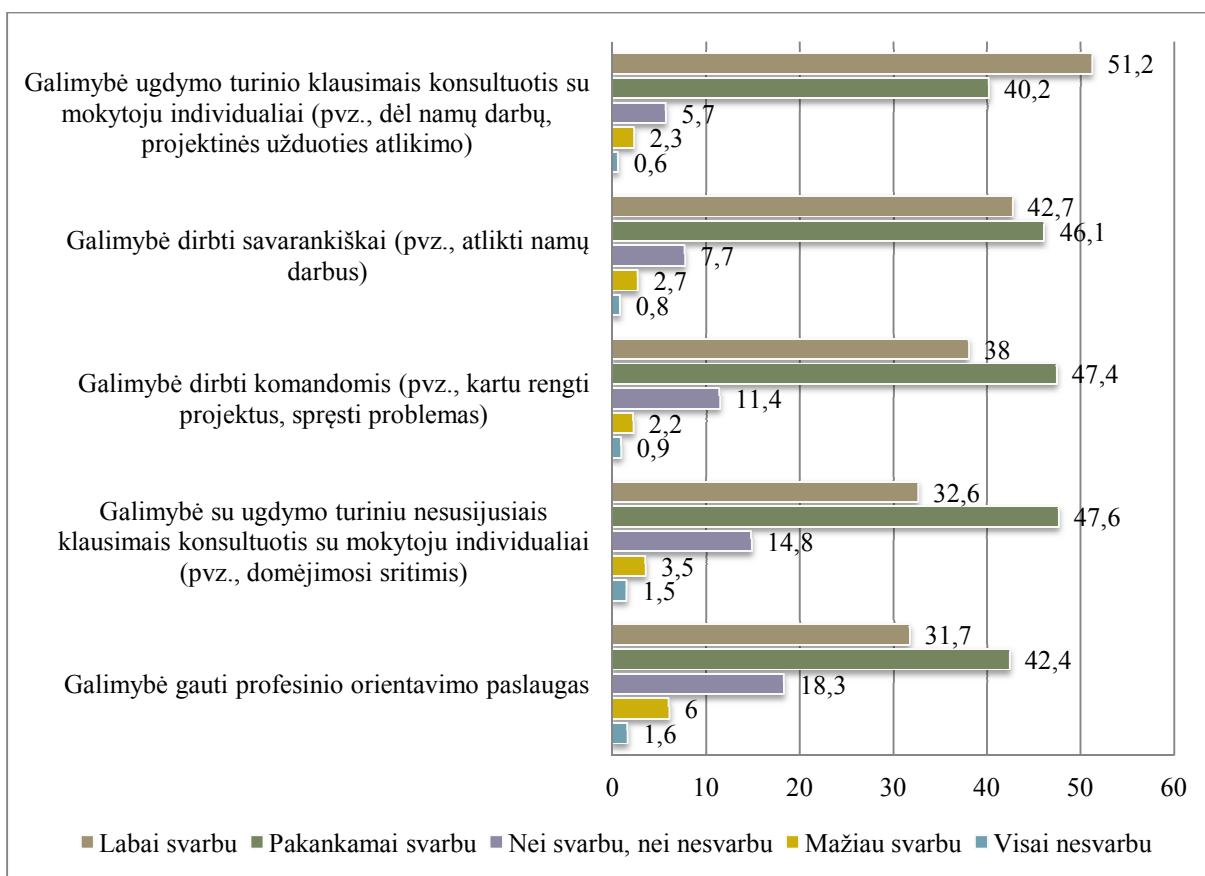
Pagal pateiktus vidutinius rangus ir gautą statistinį reikšmingumą ($p < 0,05$)² daroma išvada, kad papildomų pamokų / būrelių poreikio svarba reikšmingai skiriasi tėvų, turinčių aukštesnį išsilavinimą, ir tėvų, turinčių žemesnį išsilavinimą, grupėse. Aukštesnį išsilavinimą turintys tėvai akcentuoja *papildomų pamokų / būrelių* (pvz., *matematika, istorija*) *silpniau besimokantiems* ($p \leq 0,05$), besidomintiems tam tikra ugdymo sritimi ($p \leq 0,05$), menui gabiems ($p \leq 0,01$) vaikams ir raštingumą (matematinį, kalbinį, skaitmeninį, gamtamokslį, finansinį, ekonominį) ugdančių pamokų / būrelių ($p \leq 0,05$) poreikį.

Papildomų pamokų / būrelių poreikio vertinimas reikšmingai skiriasi tėvų grupėse ir pagal **gyvenamąją vietą**. Tėvai, kurie gyvena santykinai mažesniame teritoriniame vienetė (kaimo vietovė, mažas miestelis), lyginant su miestų, miestelių atstovais, labiau akcentuoja papildomų pamokų / būrelių (pvz., matematika, istorija) svarbą silpniau besimokantiems vaikams ($p \leq 0,001$) bei labiau pažymi pilietiškumą ir sąmoningumą skatinančių pamokų/būrelių svarbą visos dienos mokykloje, lyginant su didmiesčiuose gyvenančiais tėvais ($p \leq 0,05$).

Įdomu pastebėti tai, kad papildomų pamokų / būrelių poreikio svarba reikšmingai ($p < 0,05$) skiriasi respondentų grupėse **pagal mokyklos vietovę**. Galima teigti, kad tėvai, kurių vaikai lanko mokyklą santykinai didesniame teritoriniame vienetė (mažas miestelis, didmiestis, miestelis), labiau akcentuoja papildomų pamokų / būrelių svarbą (pvz., matematika, istorija) gabiems vaikams ($p \leq 0,01$). Tuo tarpu tėvai, kurių vaikai lanko mokyklą santykinai mažesniame teritoriniame vienetė (kaimo vietovė, mažas miestelis), labiau pažymi papildomų pamokų / būrelių (pvz., matematika, istorija) svarbą silpniau besimokantiems ($p \leq 0,01$), papildomų sporto pamokų / būrelių poreikį aktyviai sportuojantiems ($p \leq 0,05$) vaikams. Tėvai, kurių vaikai lanko mokyklą santykinai mažesniame teritoriniame vienetė (mažas miestelis, miestelis) labiau pažymi sveiką gyvenseną propaguojančios pamokų / būrelių ($p \leq 0,001$) svarbą visos dienos mokykloje.

² Taikomas *Kruskal-Wallis* kriterijus

Socialinio dalyvavimo galimybės užtikrinimas. Tyrimu siekta išsiaiškinti kokios galimybės, tėvų nuomone, yra svarbios konstruojant visos dienos mokyklos modelį (žr. 24 pav.).

24 pav. Tėvų nuomonė, kokias galimybes turi užtikrinti visos dienos mokykla (proc.)

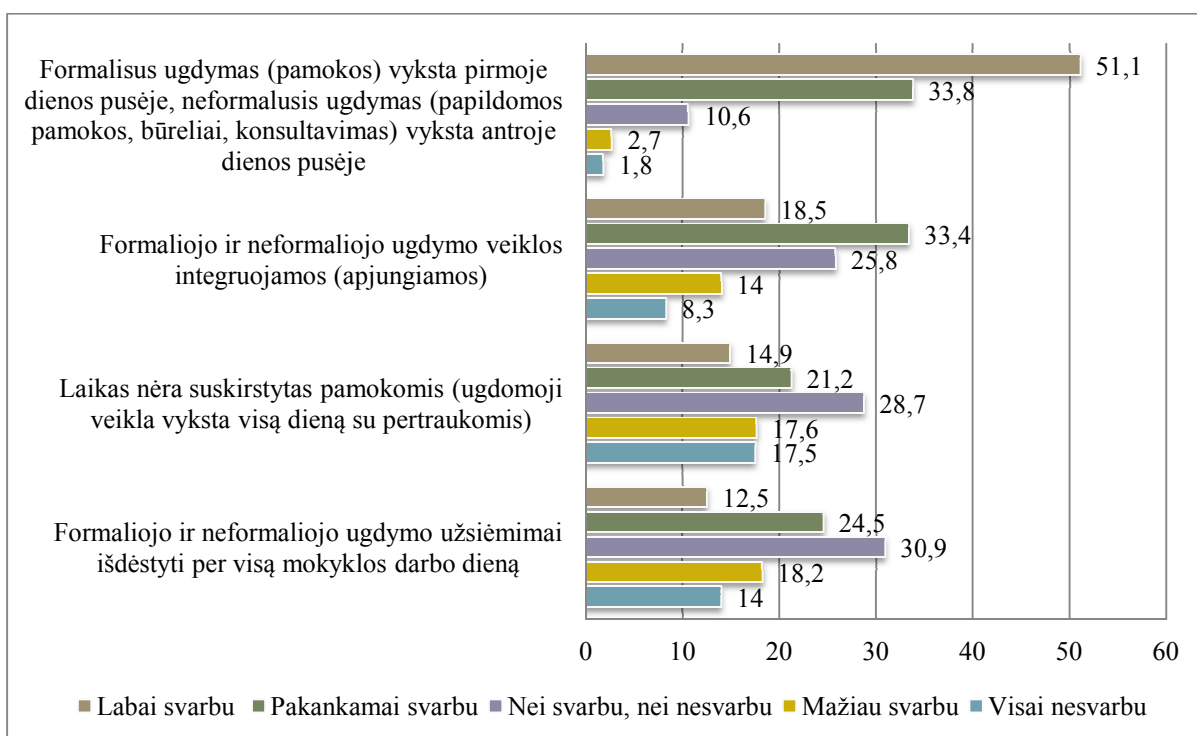
Vertinant gautus rezultatus paaiškėjo, kad pusei (51,2 proc.) tyrime dalyvavusių tėvų pažymėjo, kad konstruojant *visos dienos mokyklos* modelį, *labai svarbu*, kad mokykloje būtų *galimybė ugdymo turinio klausimais konsultuotis su mokytoju individualiai*. Kiek mažiau nei pusė (47,6 proc.) tėvų mano, kad *pakankamai svarbu sudaryti galimybę su ugdymo turiniu nesusijusiais klausimais konsultuotis su mokytoju individualiai*, 46,1 proc. tėvų pažymi, kad turi būti sudaryta *galimybė mokiniams dirbti savarankiškai* (pvz., atlikti namų darbus ir pan.), 42,4 proc. – *gauti profesinio orientavimo paslaugas*.

Galima teigti, kad tėvams yra **aktualus individualių konsultacijų poreikis**. Didžioji dauguma tėvų pažymi, kad konstruojant *visos dienos mokyklos* modelį būtina užtikrinti galimybę konsultuotis su mokytoju individualiai. Tai reiškia, kad, planuojant konsultacijas *visos dienos mokykloje*, ypatingas dėmesys turi būti skirtas konsultacijų laiko nustatymui atsižvelgiant į dirbančių tėvų užimtumą.

Skirtumai pagal socialinius-demografinius kintamuosius. Siekiant įvertinti, kokias galimybes turi užtikrinti visos dienos mokykla, lyginamas galimybių vertinimas respondentų grupėse pagal išsilavinimą. Vertinat pateiktų rangų vidurkius, galima teigti, kad aukštesnįjį išsilavinimą turintys tėvai lyginant su tėvų, turinčių aukštąjį išsilavinimą, nuomone, labiau akcentuoja galimybę ugdymo turinio klausimais konsultuotis su mokytoju individualiai (pvz., dėl namų darbų, projektinės užduoties atlikimo) ($p \leq 0,01$); galimybę gauti profesinio orientavimo paslaugas ($p \leq 0,01$).

Vertinant vidutinius rangus ir gautą statistinį reikšmingumą ($p < 0,05$) daroma išvada, kad papildomų pamokų / būrelių poreikio svarba reikšmingai skiriasi respondentų grupėse **pagal mokyklos vietovę**. Vertinat pateiktų rangų vidurkius, galima teigti, kad tėvai, kurių vaikai lanko mokyklą mažame miestelyje, labiau pažymi galimybę ugdymo turinio klausimais konsultuotis su mokytoju individualiai (pvz., dėl namų darbų, projektinės užduoties atlikimo) ($p \leq 0,01$). Tuo tarpu tėvai, kurių vaikai lanko mokyklą santykinai mažesniame teritoriniame vienetė (kaimo vietovė, mažas miestelis, miestelis), labiau akcentuoja galimybę gauti profesinio orientavimo paslaugas ($p \leq 0,05$).

Ugdymo proceso būdų vertinimas. Tyrimo metu tėvų buvo klausta, kiek būtų svarbu visos dienos mokykloje ugdymo procesą išdėlioti šiais būdais (žr. 25 pav.).

25 pav. Ugdymo proceso būdai, tėvų vertinimas (proc.)

Analizuojant tyrimo metu gautus duomenis, nustatyta, kad didžioji dauguma tyrime dalyvavusių tėvų pažymi, kad modeliuojant *visos dienos mokyklos* modelį *labai svarbu* (51,1 proc.) ir *pakankamai svarbu* (33,8 proc.), kad formalus ugdymas (pamokos) vyktų **pirmoje dienos pusėje, o neformalus ugdymas (papildomos pamokos, būreliai, konsultavimas) – antroje dienos pusėje**. Trečdalis tėvų (33,4 proc.) mano, kad *pakankamai svarbu*, formalaus ir neformalaus ugdymo veiklas integruoti (t. y. apjungti). Ugdomajai veiklai, kuri vyksta visą dieną su pertraukomis, pritaria tik 36,1 proc. tėvų (*atitinkamai: labai svarbu – 14,9 proc. ir pakankamai svarbu – 21,2 proc.*).

Tuo tarpu mažiausiai tėvų pritaria tam, kad formalaus ir neformalaus ugdymo užsiėmimai būtų išdėstyti per visą mokyklos darbo dieną, net trečdalis tėvų (30,9 proc.) šiuo klausimų neturėjo nuomonės. Atkreiptinas dėmesys, kad kuo aukštesnis tėvų išsilavinimas, tuo prasčiau jie vertina ugdymo proceso būdą *formalaus ir neformalaus ugdymo užsiėmimai išdėstyti per visą mokyklos darbo dieną* svarbą *visos dienos mokykloje* ($p \leq 0,001$). Tuo tarpu pastebimas ryškus skirtumas vertinant ugdymo proceso būdą, kai formalaus ir neformalaus ugdymo veiklos integruojamos (apjungiamos). Paašškėjo, kad nurodytą būdą palankiausiai vertina tėvai, turintys pradinį išsilavinimą ($p \leq 0,001$). Panaši tendencija pastebima vertinant ugdymo proceso būdą, kai laikas nėra suskirstytas pamokomis (ugdomoji veikla vyksta visą dieną su pertraukomis) ($p \leq 0,01$). Tos pačios tendencijos išlieka, kai lyginamas ugdymo būdo vertinimas tėvų grupėse pagal **vietovę, kurioje yra mokykla**. Vertinant pateiktus vidutinius rangus ir gautą statistinį reikšmingumą ($p < 0,05$) daroma išvada, kad ugdymo proceso būdų vertinimas reikšmingai skiriasi. Nustatyta, kad tėvai, kurių vaikai lanko mokyklas miesteliuose, miestuose ir didmiesčiuose, labiau akcentuoja integruotos ugdymo formos svarbą visos dienos mokykloje ($p \leq 0,001$).

Galima akcentuoti keletą tendencijų, analizuojant nuomonių skirtumus ugdymo proceso būdų paskirstymo aspektu. Nors didžioji dalis respondentų pasisako už formalaus ir neformalaus ugdymo turinio atskyrimo svarbą, tačiau žemesnį išsilavinimą turintys tėvai išreiškia didesnę poreikį skirtingų formų užsiėmimų išdėstymui per visą dieną, be aiškaus jų suskirstymo dienos režime, o kaimiškose vietovėse lankančių mokyklas vaikų tėvų nuomone svarbi ir šių formų integracija.

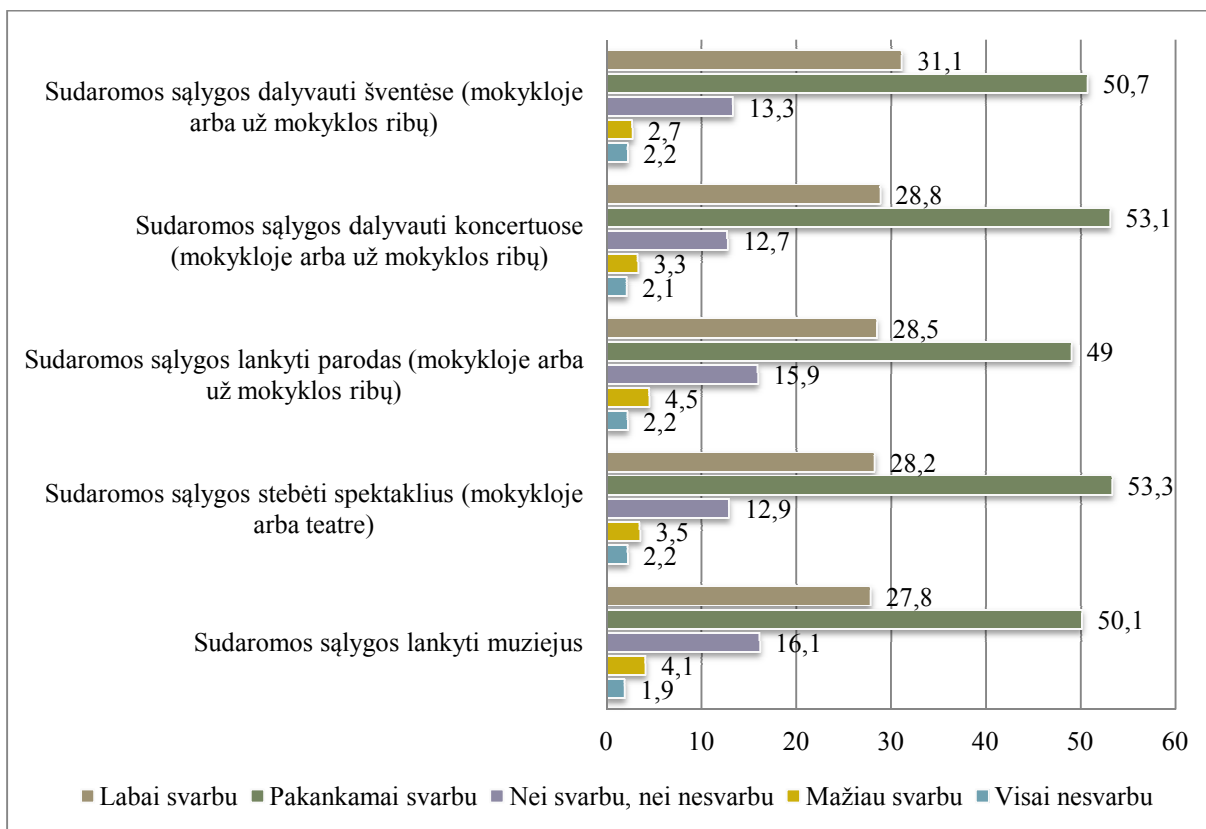
Tuo tarpu papildomų būrelių, įvairaus spektro veiklų pasiūlos poreikio analizė atkleidė veiklų, siejamų su individualios pagalbos ar papildomų pamokų pasiūlos poreikiu, orientuojantis į pagalbą su ugdomąja / mokymo programa, jos turiniu, nors aktualus yra ir profesinio orientavimo segmentas visos dienos mokykloje, kuri labiau akcentuoja kaimiškąsias mokyklas lankančių vaikų bei aukštesnįjį išsilavinimą turintys tėvai.

3.4.2. Kultūros paslaugos

Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatyme (1994) viena iš nurodytų savivaldybių funkcijų (6 straipsnis) yra *gyventojų bendrosios kultūros ugdymas ir etnokultūros puoselėjimas (dalyvavimas kultūros plėtros projektuose, muziejų, teatrų, kultūros centrų ir kitų kultūros įstaigų steigimas, reorganizavimas, pertvarkymas, likvidavimas ir jų veiklos priežiūra, savivaldybių viešųjų bibliotekų steigimas, reorganizavimas, pertvarkymas ir jų veiklos priežiūra).*

Vienas iš švietimo įstatyme (2011) numatytų tikslų *perteikti asmeniui tautinės ir etninės kultūros pagrindus, Europos ir pasaulio humanistinės kultūros tradicijas ir vertybes, laiduoti sąlygas asmens brandžiai tautinei savimonei, dorovinei, estetinei, mokslinei kultūrai, pasaulėžiūrai formuotis, taip pat garantuoti tautos, krašto kultūros tęstinumą, jos tapatybės išsaugojimą, nuolatinį jos vertybių kūrimą, puoselėti krašto atvirumą ir dialogiškumą.* Tame pačiame įstatyme numatyta, kad švietimo paskirtis skirtinguose ugdymo etapuose sietina ir su kultūros poreikių tenkinimu. Kaip pastebima tyrimo ataskaitoje (Kultūros ir kūrybinių paslaugų savivaldybių kultūros įstaigose tyrimas, 2012), švietimo įstaigose yra teikiamos paslaugos bendruomenei, tačiau nėra išnaudotas resursų potencialas kultūrinių paslaugų plėtrai: *Švietimo įstaigos turimą infrastruktūrą ir kūrybinių dalykų mokytojus / dėstytojus gali panaudoti ne tik moksleivių ir studentų formaliajam ir neformaliajam švietimui per kultūrines veiklas, bet ir suaugusiųjų kultūriniam ugdymui ir bendruomeninėms veikloms.*

Tad tyrimo metu buvo siekiama atskleisti, koks galimas poreikis kultūrinėms paslaugoms *visos dienos mokyklos vizijoje.* Tėvų buvo klausama, kiek būtų svarbios *visos dienos mokykloje* šios kultūrinio ugdymo paslaugos: *nuo dalyvavimo šventėse iki lankymosi koncertuose, muziejuose (žr. 26 pav.).*

26 pav. Visos dienos mokykloje teikiamos kultūrinio ugdymo paslaugos, tėvų vertinimas (proc.)

Vertinant kultūrinio ugdymo paslaugas pastebima tendencija, kad **kultūrinio ugdymo paslaugų įgyvendinimas visos dienos mokykloje, tėvų nuomone, nėra prioritetinga paslauga**, tik apie trečdalis tėvų teigia, kad šių paslaugų įgyvendinimas yra *labai svarbus*. Tuo tarpu daugumos tėvų nuomone, *visos dienos mokykloje pakankamai svarbu* mokiniams sudaryti sąlygas stebėti spektaklius (mokykloje arba teatre) (53,3 proc.); dalyvauti koncertuose (mokykloje arba už mokyklos ribų) (53,1 proc.); dalyvauti šventėse (50,7 proc.); lankyti muziejus (50,1 proc.) ir parodas (49 proc.).

Skirtumai pagal socialinius-demografinius kintamuosius. Siekiant įvertinti kultūrinio ugdymo paslaugų poreikį pagal tėvų išsilavinimą, gyvenamąją vietovę, stebimos tam tikros nuomonių skirtumų tendencijos sąlygų sudarymo stebėti spektaklius, lankymosi muziejuose aspektais. Turintys aukštąjį išsilavinimą tėvai labiau nei žemesnį išsilavinimą turintys tėvai ($p \leq 0,01$), didmiesčio gyventojai lyginant su kaimiškųjų gyvenamųjų vietų atstovais ($p \leq 0,05$); išreiškia poreikį, kad jų vaikams būtų sudaromos sąlygos stebėti spektaklius (mokykloje, teatre). Didmiesčių gyventojai akcentuoja ir lankymosi muziejuose svarbą ($p \leq 0,01$).

Tėvai, kurių vaikai lanko mažo miestelio ir kaimo vietovės mokyklas, labiau nei kiti tėvai akcentuoja, kad visos dienos mokykloje turi būti su darytos sąlygos dalyvauti koncertuose (mokykloje arba už mokyklos ribų) ($p \leq 0,05$), lankyti muziejus ($p \leq 0,001$).

Apibendrinant kultūrinių paslaugų (t. y. lankymasis muziejuose, sąlygų sudarymas stebėti spektaklius, klausytis koncertų ir pan.) inkorporavimo poreikį į visos dienos mokyklos viziją, galima teigti, kad nors ir stebima tendencija, jog šios rūšies paslaugos nėra prioritetinės lyginant su kitų paslaugų, labiau orientuotų į kognityvinių gebėjimų ugdymą, poreikiu, tačiau kultūrinių paslaugų pasiūlos poreikis vis tik išlieka aktualus skirtingose vietovėse gyvenantiems tėvams: tiek didmiesčiuose gyvenantys tėvai, tiek tėvai, kurių vaikai lanko kaimiškas mokyklas, akcentuoja muziejų lankymo svarbą, o aukštąjį išsilavinimą ir didmiesčiams atstovaujantys tėvai pageidautų, kad vaikams būtų sudaromos sąlygos stebėti spektaklius.

3.4.3. Socialinės ir socioedukacinės paslaugos

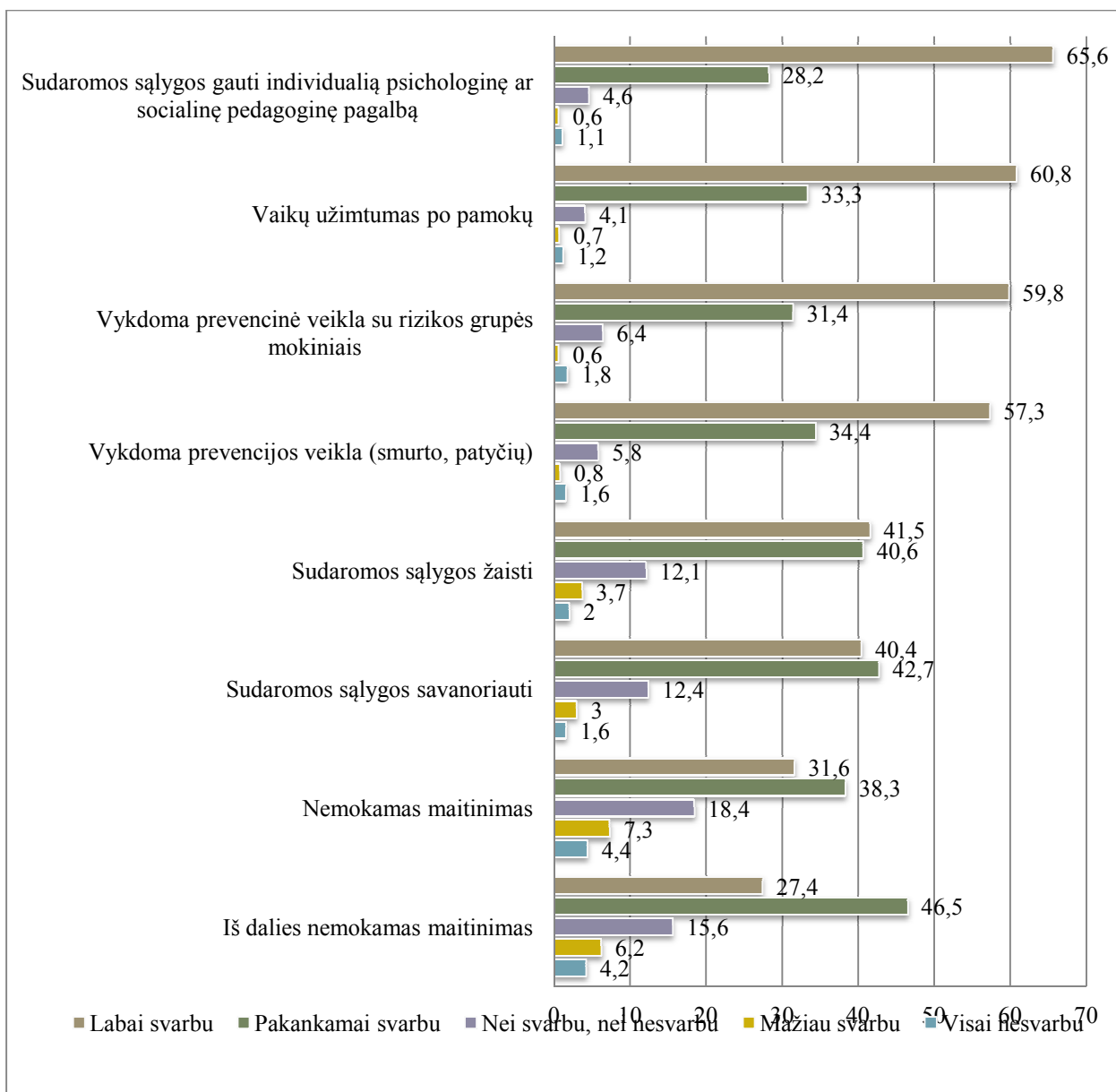
Kaip nurodoma Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatyme (2006), socialinės paslaugos – tai paslaugos, kuriomis suteikiama pagalba asmeniui (šeimai) savarankiškai rūpintis asmeniniu (šėimos) gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime. Kaip pažymima, paslaugų paskirtis – sudaryti sąlygas asmeniui (šeimai) ugdyti ar stiprinti gebėjimus ir galimybes spręsti savo socialines problemas, palaikyti socialinius ryšius su visuomene, taip pat padėti įveikti socialinę atskirtį. Socialinės paslaugos teikiamos siekiant užkirsti kelią asmenims, šėimos, bendruomenės socialinėms problemoms kilti, taip pat visuomenės saugumui užtikrinti. Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme (2011) socialinės edukacinės paslaugos traktuojamos kaip pagalba tėvams (globėjams, rūpintojams), kad būtų įgyvendinta vaiko teisė į mokslą, užtikrinti jo saugumą mokykloje, šalinant priežastis, dėl kurių vaikas negali lankyti mokyklos ar vengia tai daryti, sugrąžinti į mokyklą ją palikusius vaikus.

Analizuojant *visos dienos mokyklos* poreikį ir paslaugų pasiūlos kryptingumą, tyrimo metu buvo siekiama atskleisti, į kokias socialines, socialines edukacines paslaugas mokykla turėtų orientuotis, kokioms paslaugoms turėtų būti skiriamas prioritetas.

Empirinių duomenų analizė akivaizdžiai liudija šių paslaugų poreikį ir šių paslaugų paketo integravimo svarbą į *visos dienos mokyklos* modeliuojamą vaizdinį. Dauguma paslaugų, tėvų nuomone, traktuotinos kaip labai ar pakankamai svarbios *visos dienos mokykloje* (vidurkis M varijuoja nuo 3,8 iki 4,6)³. Pastebima, kad labiausiai tėvai pageidautų, jog būtų sudaromos sąlygos gauti individualią psichologinę ar socialinę pedagoginę pagalbą (65,5 proc. tėvų nurodė šią paslaugą kaip labai svarbią). Tėvams taip pat labai aktualus *vaikų užimtumas* (M = 4,5 arba 60,8 proc. akcentuoja kaip labai svarbi paslauga) bei *prevencinės*

³ M – vidurkis (skalė nuo 1 iki 5), kai: 1 – visai nesvarbu, 2 – mažai svarbu, 3 – nei svarbu, nei nesvarbu, 4 – pakankamai svarbu, 5 – labai svarbu

veiklos organizavimas tiek smurto prevencijos aspektu ($M = 4,5$), tiek koncentruojantis į socialinei rizikai priskiriamiems vaikams skirtas prevencines veiklas ($M = 4,5$) (žr. 27 pav.).

27 pav. Visos dienos mokykloje teikiamos socialinės, socioedukacinės paslaugos, tėvų vertinimas (proc.)

Kaip pateikta 27 paveiksle, ambivalentiškiausia tėvų nuomonė nemokamo ar iš dalies nemokamo maitinimo klausimais.

Apibendrinant socialinių, socialinių paslaugų paketo turinį tėvų nuomonės aspektu, svarbu pastebėti tai, kad **didžiausias dėmesys akcentuojamas individualios psichologinės ir socialinės pedagoginės pagalbos teikimui bei prevencinės veiklos organizavimui.**

Skirtumai pagal socialinius-demografinius kintamuosius. Pagal pateiktus vidutinius rangus ir gautą statistinį reikšmingumą ($p < 0,05$) daroma išvada, kad socialinių paslaugų

vertinimas reikšmingai skiriasi tėvų grupėse **pagal išsilavinimą, gyvenamąją vietą**. Akivaizdu tai, kad tėvai, turintys aukštąjį išsilavinimą, akcentuoja, kad visos dienos mokykloje turi būti organizuojamos užimtumas po pamokų ($p \leq 0,001$) bei sudaromos sąlygos gauti individualią psichologinę ar socialinę pagalbą ($p \leq 0,001$). Tuo tarpu nemokamo maitinimo paslaugas labiau akcentavo tėvai, turintys aukštesnįjį išsilavinimą ($p \leq 0,001$) bei gyvenantys kaimiškiose vietovėse ($p \leq 0,001$). Tuo tarpu tėvai, gyvenantys didmiesčiuose, labiau nei kiti tėvai akcentuoja vaikų užimtumo po pamokų ($p \leq 0,001$), individualios psichologinės ar socialinės pedagoginės pagalbos ($p \leq 0,001$) bei prevencinių programų poreikį ($p \leq 0,001$). Pastebimas įdomus faktas, kad kuo didesniame teritoriniame vienetė gyvena tėvai, tuo labiau tėvai akcentuoja, kad turi būti sudarytos sąlygos žaisti ($p \leq 0,001$) visos dienos mokykloje.

Vertinant gautus rezultatus galima teigti, kad tėvai, kurių vaikai lanko didmiesčio mokyklas, labiau nei kiti tėvai akcentuoja, kad visos dienos mokykloje turi būti organizuojamas užimtumas po pamokų ($p \leq 0,001$), sudarytos sąlygos vaikams žaisti ($p \leq 0,001$). Paaiškėjo, kad tėvai, kurių vaikai lanko mokyklas, kurios yra mažuose miesteliuose, labiau pabrėžia, kad visos dienos mokykloje turi būti organizuojamas nemokamas maitinimas ($p \leq 0,001$). Tėvai, kurių vaikai lanko kaimo vietovės mokyklas, labiau nei kiti tėvai akcentuoja iš dalies nemokamo maitinimo ($p \leq 0,001$), individualios psichologinės ar socialinės pedagoginės pagalbos ($p \leq 0,001$) poreikį.

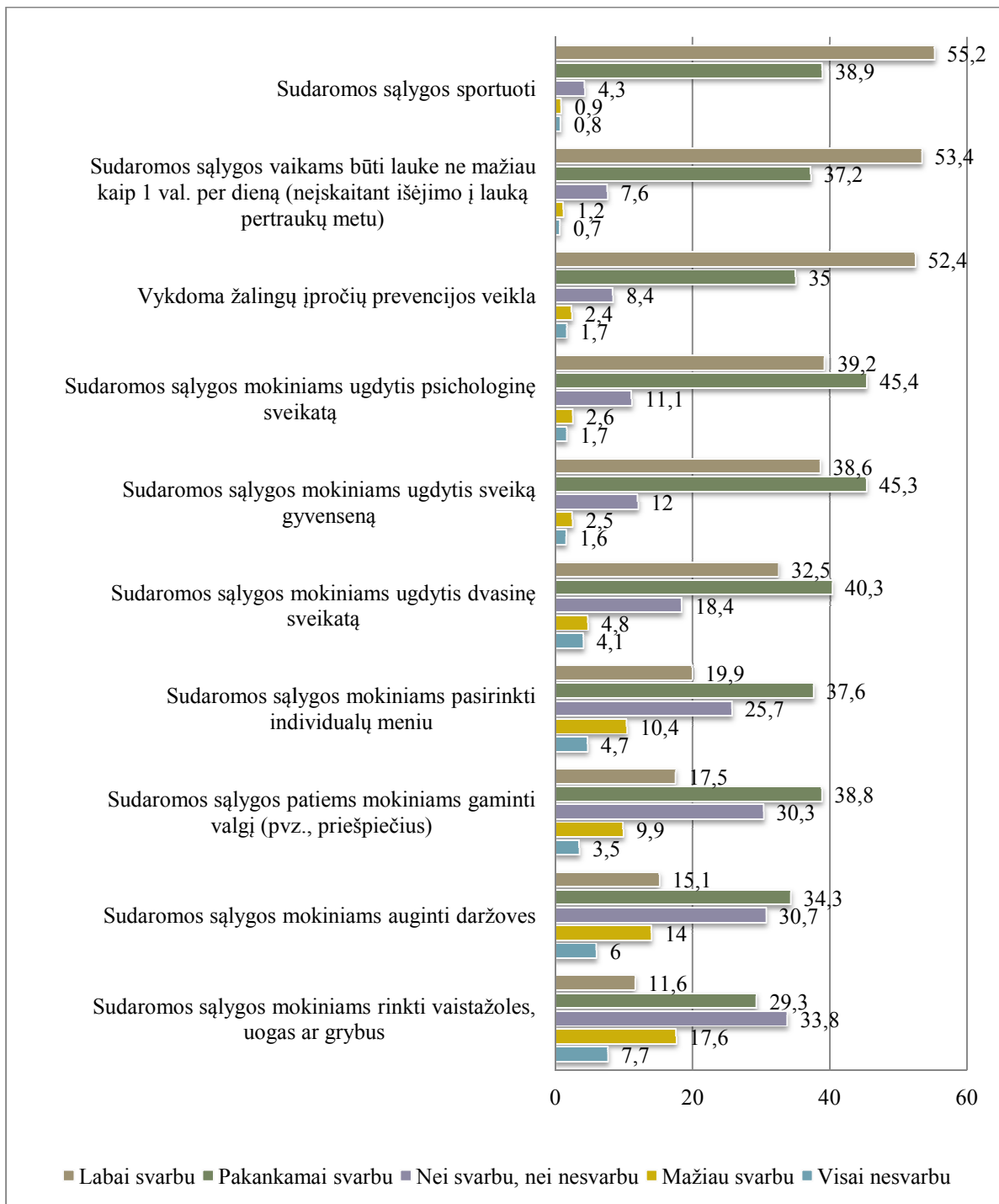
Socialinių, socialinių edukacinių paslaugų poreikis traktuojamas kaip vienas iš labiausiai aktualių paslaugų visos dienos mokyklos kontekste. Nors ir stebimos aiškos tendencijos individualios psichologinės, socialinės, socioedukacinės pagalbos, vaikų užimtumo ir prevencinių veiklų organizavimo paslaugų poreikio aspektais, kurios ypač aktualios didmiesčiuose gyvenantiems bei turintiems aukštąjį išsilavinimą tėvams, tačiau svarbus yra ir vaiko nemokamo maitinimo klausimas, kuris aktualus mažesniame teritoriniame vienetė esančių mokyklų mokinių tėvams.

3.4.4. Sveikos gyvensenos ugdymo paslaugos

Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo (2011) 22 straipsnyje numatyta sveikatos priežiūros mokykloje paskirtis, t. y. saugoti ir stiprinti mokinių sveikatą, aktyviai bendradarbiaujant su jų tėvais (globėjais, rūpintojais). Mokyklos šiuo tikslu rengia ir įgyvendina sveikatos stiprinimo programas, taip pat siekia užtikrinti vaikų sveikatos paslaugų poreikį.

Tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti, kiek tėvams būtų svarbios *visos dienos mokykloje* sveikos gyvensenos ugdymo paslaugos, susijusios su sportinės veiklos organizavimu, psichologinės sveikatos, sveikos gyvensenos ugdymu, žalingų įpročių prevencinių programų diegimu ir pan.

Nustatyta, kad tėvų nuomonės dėl *visos dienos mokykloje* sveikos gyvensenos ugdymo paslaugų pasiskirstė netolygiai (žr. 28 pav.). Dauguma tėvų pažymi, kad *labai svarbu*, kad *visos dienos mokykloje* būtų sudarytos sąlygos sportuoti (55,2 proc.), vaikams būti lauke ne mažiau kaip 1 val. per dieną (neįskaitant išėjimo į lauką pertraukų metu) (53,4 proc.), vykdyti žalingų įpročių prevencijos veiklą (52,4 proc.). Tėvai nurodo, kad *visos dienos mokykloje pakankamai svarbu* sudaryti sąlygas mokiniams ugdytis psichologinę sveikatą (45,4 proc.), sveiką gyvenseną (45,3 proc.), dvasinę sveikatą (40,3 proc.). Dalis tėvų atkreipia dėmesį į sveikos mitybos ugdymo įpročius *visos dienos mokykloje*. Todėl, tėvų nuomone, *pakankamai svarbu* mokiniams gaminti valgį (pvz., priešpiečius) (38,8 proc.); pasirinkti individualų menų (37,6 proc.); patiems auginti daržoves (34,3 proc.). Tuo tarpu tokias sveikos gyvensenos ugdymo paslaugas, kaip *visos dienos mokykloje* sudaryti sąlygas mokiniams rinkti vaistažoles, uogas ar grybus, tėvai linkę vertinti labiau neigiamai, tik dešimtadalis tėvų (11,6 proc.) mano, kad tai labai svarbu.

28 pav. Visos dienos mokykloje teikiamos sveikos gyvensenos ugdymo paslaugos, tėvų vertinimas (proc.)

Skirtumai pagal socialinius-demografinius kintamuosius. Siekiant įvertinti sveikos gyvensenos ugdymo paslaugų poreikį lyginamas poreikio vertinimas respondentų grupėse pagal išsilavinimą, gyvenamąją respondentų vietovę.

Vertinat pateiktų rangų vidurkius, galima teigti, kad aukštąjį išsilavinimą turintys tėvai labiau akcentuoja, kad visos dienos mokykloje turi būti sudarytos sąlygos sportuoti ($p \leq 0,001$); vaikams būti lauke ne mažiau kaip 1 val. per dieną (neįskaitant išėjimo į lauką pertraukų metu) ($p \leq 0,001$). Pastebima tendencija, kad kuo aukštesnis tėvų išsilavinimas, tuo

labiau tėvai pažymi psichologinės sveikatos ugdymo svarbą visos dienos mokykloje ($p \leq 0,001$). Panaši tendencija pastebima vertinant dvasinės sveikatos ugdymo svarbą: kuo aukštesnis tėvų išsilavinimas, tuo labiau tėvai akcentuoja dvasinės sveikatos ugdymo ($p \leq 0,01$), sveikos gyvensenos ($p \leq 0,01$) svarbą visos dienos mokykloje.

Analizuojant tyrimo rezultatus gyvenamosios vietos apsektu, pastebima, kad kuo mažesniame teritoriniame vienetuose gyvena tėvai, tuo labiau akcentuojamos sąlygos sportuoti ($p \leq 0,001$), sąlygos vaikams būti lauke ne mažiau kaip 1 val. per dieną (neįskaitant išėjimo į lauką pertraukų metu) ($p \leq 0,001$). Pastebimo tendencija, kad kuo didesniame teritoriniame vienetui priklauso tėvai, tuo labiau pabrėžia psichologinės sveikatos ugdymo svarbą ($p \leq 0,001$). Tėvai, gyvenantys didmiesčiuose ir miesteliuose, labiau pabrėžia sveikos gyvensenos ugdymo svarbą visos dienos mokykloje ($p \leq 0,001$). Nustatyta, kuo mažesniame teritoriniame vienetuose gyvena tėvai, tuo labiau įžvelgia žalingų įpročių prevencijos veiklos svarbą ($p \leq 0,001$) visos dienos mokykloje.

Vertinant gautus rezultatus galima teigti, kad tėvai, kurių vaikai lanko didmiesčio ir miesto mokyklas, labiau nei kiti tėvai akcentuoja, kad visos dienos mokykloje turi būti sudarytos sąlygos sportuoti ($p \leq 0,001$), vaikams būti lauke ne mažiau kaip 1 val. per dieną (neįskaitant išėjimo į lauką pertraukų metu) ($p \leq 0,001$), psichologinės sveikatos ugdymo svarbą ($p \leq 0,01$). Paaiškėjo, kad tėvai, kurių vaikai lanko mokyklas, kurios yra didmiesčiuose ir miesteliuose, labiau pabrėžia dvasinės sveikatos ugdymo ($p \leq 0,01$) ir sveikos gyvensenos ($p \leq 0,001$) svarbą visos dienos mokykloje.

Svarbu atkreipti dėmesį į sveikatinimo paslaugų poreikį visos dienos mokykloje. Stebimos tendencijos, kad kuo didesniame teritoriniame vienetui priklauso tėvai, tuo labiau pabrėžia psichologinės sveikatos ugdymo svarbą. Akcentuojamas ir sąlygų sudarymas sportuoti, būti lauke.

Apibendrinus visų respondentų nuomones, be minėtų paslaugų poreikio, svarbus ir prevencinės veiklos, nukreiptos prieš žalingus įpročius, organizavimas.

3.4.5. Paslaugų specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams prieinamumas ir poreikis

Paslaugų specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams bei tėvams prieinamumas itin aktualus ir daug iššūkių savyje talpinantis klausimas šiandieniniame švietimo kontekste.

Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijoje (1995) įtvirtinta, kad negalę turintis vaikas turi gyventi visavertį ir prideramą gyvenimą, kuris garantuotų jo orumą, ugdytų pasitikėjimą

savimi ir leistų aktyviai dalyvauti visuomenės veikloje, taip pat lygią su sveikais vaikais teisę aktyviai gyventi, vystytis, įgyti išsimokslinimą, atitinkantį jo fizines, protines galias ir pageidavimus. Lietuva, ratifikuodama šią konvenciją, įsipareigojo imtis reikiamų priemonių, kad būtų įgyvendintos šios ir kitos vaiko teisės.

Geros mokyklos koncepcijoje (2015), nusakančioje mokyklos veiklos tobulinimo kryptingumą, daug dėmesio skiriama asmenybės ūgčiai, kuri apibūdinama per asmenybės brandą, pasiekimus, pažangą (t. y. *per tam tikrą laiką pasiektas lygis, atsižvelgiant į mokymosi startą bei asmenines raidos galimybes, mokiniui optimalų tempą ir bendrosiose ugdymo programose numatytus reikalavimus*). Mokinių pasiekimai vertinami, atsižvelgiant ne vien į apibrėžtus, programinius ugdymo tikslus, bet ir į individualias kiekvieno mokinio išgales bei ypatybes, siekiant nuolatinės asmeninės pažangos mokiniui tinkamu būdu ir tempu, netrikdomos mokinio pasiekimų lygio klasėje ar mokinių grupėje įvertinimų (Geros mokyklos koncepcija, 2015). Vadinasi, šiandien jau kalbame apie tai, kad kiekvienam vaikui sudaromos galimybės ugdytis pagal jo gebėjimus, poreikius, sudaromos prielaidos jo individualiai pažangai stebėti, vertinti. Ši vertybinė nuostata traktuotina kaip pagrindas kompleksinių bei kompleksiskai teikiamų socialinių, švietimo ir sveikatos paslaugų prieinamumui užtikrinti bet kuriam vaikui, kartu ir ugdytiniui, turinčiam specialiųjų ugdymosi poreikių.

ŠVIS duomenimis šiais mokslo metais, t. y. 2017–2018 m. m., bendrojo lavinimo klasėse mokosi 36097 specialiųjų ugdymosi poreikių turintys mokiniai, iš kurių 19426 mokiniai turėjo nedidelius, 12 200 – vidutinius, 4368 – didelius, 2180 – labai didelius ugdymosi poreikius⁴ (Specialiųjų ugdymosi poreikių turintys mokiniai bendrojo ugdymo mokyklų bendrosiose klasėse 2017–2018 m., 2017). Specialiųjų ugdymosi poreikių turintys vaikai sudaro apie 10 proc. nuo visų besimokančiųjų vaikų bendrojo lavinimo klasėse (2017m. rugsėjo 1 d. ŠVIS duomenimis Lietuvoje mokėsi 335650 vaikai), daliai šių vaikų (2180-čiai vaikų) yra individualizuota ugdymo programa. Specialiosiose mokyklose ar specialiosiose klasėse ugdomi 2991, o lavinamosiose klasėse – 1972 mokiniai (Specialiųjų ugdymosi poreikių turintys mokiniai bendrojo ugdymo mokyklų bendrosiose klasėse 2017–2018 m., 2017).

Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme (1991) apibrėžiama specialiosios pedagoginės ir specialiosios pagalbos paskirtis, sietina su asmens, turinčio specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymosi veiksmingumo didinimu. To paties įstatymo 34 straipsnio 3 punktą numato tai, kad mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymo prieinamumu rūpinasi savivaldybė, kurios teritorijoje jie gyvena, o švietimo prieinamumas užtikrinamas *pritaikant*

⁴ Sumuojant visus ugdytinius pagal skirtingus specialiuosius ugdymosi poreikius, ugdymosi poreikių turinčių vaikų skaičius bendrojo lavinimo klasėse skiriasi nei pateikiamas lentelės pradžioje faktinis skaičius – 36097, tad duomenų analizei naudojama pastaroji reikšmė.

mokyklos aplinką, teikiant psichologinę, specialiąją pedagoginę, specialiąją ir socialinę pedagoginę pagalbą, aprūpinant ugdymui skirtomis techninės pagalbos priemonėmis mokykloje ir specialiosiomis mokymo priemonėmis, kitais įstatymų nustatytais būdais.

Analizuojant paslaugų specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams bei jų šeimoms prieinamumo aspektą, svarbiais analizės aspektais tampa ne tik kiekybiniai (sietini su paslaugų teikimo lygio įvertinimu) ir / ar fiziniai, bet ir kokybiniai ir / ar emociniai parametrai, kaip paslaugų teikimo kokybė ir / ar pasitenkinimas teikiamomis paslaugomis.

Kiekybiniai paslaugų prieinamumo aspektai. Kiekybiniai paslaugų parametrai neatsiejami nuo savivaldybės administracijos politinės valios, mokyklos direktorių bei kitų valstybininkų socialinio jautrumo, inkliuzinio ugdymo koncepcijos esmės suvokimo, ugdymo proceso dalyvių sąmoningumo bei aktyvumo.

Kaip nurodoma Lietuvos respublikos švietimo ir mokslo ministerijos oficialioje suvestinėje, Lietuvoje 2015–2016 m. m. dirbo 2348 pagalbos specialistai (Lietuvos švietimas skaičiais 2016. Bendrasis ugdymas, 2016): iš jų 458 logopedai, 463 specialieji pedagogai, 23 surdopedagogai, 5 tiflopedagogai. Psichologai (N=463) ir socialiniai pedagogai (N=936) suvokiami kaip švietimo pagalbos specialistai, kurių paslaugomis gali naudotis visi ugdymosi proceso dalyviai, tuo tarpu specialiąją pedagoginę pagalbą teikiantys specialistai pagalbą teikia įvertinus specialiuosius ugdymosi poreikius ir nustčius pagalbos lygį savivaldybės pedagoginėje psichologinėje tarnyboje.

Siekiant atskleisti paslaugų specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams prieinamumo lygį bei kaitos tendencijas, antrinei analizei pasitelkti du regionai: Šiaulių ir Vilniaus. 2007 m. Lietuvos respublikos švietimo ir mokslo ministerijos užsakymu atlikto tyrimo duomenimis (Ališauskienė ir kt., 2007), specialiosios pedagoginės pagalbos prieinamumas varijavo nuo 11 iki 28 proc. skirtinguose Lietuvos regionuose. Šiaulių regionas, atlikto tyrimo duomenimis, įvardijamas kaip vienas stipriausių specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams, besimokantiems bendrojo lavinimo mokyklose, paslaugų teikimo ir prieinamumo aspektu regionų (25 proc.), tuo tarp Vilniaus regionas kartu su Kauno ir Alytaus regionais susidūrė su iššūkiais didinant paslaugų prieinamumą.

12 ir 13 lentelėse pateikiamos Šiaulių ir Vilniaus regionų bei jose esančių savivaldybių pastangos didinat paslaugų prieinamumo lygį 10-ies metų laikotarpyje. Akivaizdu tai, kad 2016–2017 m. m. specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo lygis išaugo beveik 2 kartus, t. y. beveik pusei ugdytinių Šiaulių regione ir trečdaliui ugdytinių Vilniaus regione yra prieinama specialiojo pedagogo pagalba (Specialiųjų ugdymosi poreikių turintys mokiniai bendrojo ugdymo mokyklų bendrosiose klasėse 2016–2017 m., 2017).

12 lentelė. Specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo lygis / prieinamumas Šiaulių regione

Šiaulių regionas	2007 m. duomenys			2016–2017 m. m. duomenys		
	Specialiųjų ugdymosi poreikių mokinių skaičius, tenkantis 1 spec. pedagogui	Specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo lygis ⁵		Specialiųjų ugdymosi poreikių mokinių skaičius, tenkantis 1 spec. pedagogui	Specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo lygis ⁶	
		Lygis	%		Lygis	%
Akmenė	137	5,5	18	32,8	1,2	83,3
Joniškis	78	3	33	76,7	2,8	35,7
Kelmė	68	2,7	37	81,17	3	33,33
Pakruojis	64	2,6	38	41,5	1,5	66,6
Radviliskis	109	4	25	62	2,3	43,5
Šiauliai	140	6	17	49,4	1,8	55,6
Šiaulių r.	66	2,6	38	78,25	2,9	34,5
Iš viso:	96	4	25	57,3	2,1	47,6

13 lentelė. Specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo lygis / prieinamumas Vilniaus regione

Vilniaus regionas	2007 m. duomenys			2016–2017 m. m. duomenys		
	Specialiųjų ugdymosi poreikių mokinių skaičius, tenkantis 1 spec. pedagogui	Specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo lygis ⁷		Specialiųjų ugdymosi poreikių mokinių skaičius, tenkantis 1 spec. pedagogui	Specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo lygis ⁸	
		Lygis	%		Lygis	%
Elektrėnai	-	-	-	Nėra spec. pedagogų; 269 SUP turintys vaikai	-	-
Šalčininkai	262	10,5	10	55	2	50
Širvintos	149	6	17	32,75	1,2	83,3
Švenčionys	54	2	50	32,9	1,2	83,3
Trakai	187	7	14	32,2	1,2	83,3
Ukmergė	81	3	33	63	2,3	43,5
Vilniaus m.	193	8	13	98	3,6	27,8
Vilniaus r.	49	2	50	65,3	2,4	41,7
Iš viso:	155	6	17	77,4	2,9	34,5

⁵ Specialiųjų poreikių mokinių skaičiaus, tenkančio 1 specialiajam pedagogui, santykis su normatyvu (normatyvas 20–30 specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių – pagal 2007 galiojančių teisės aktų normatyvą), kuris parodo pagalbos prieinamumą specialiųjų ugdymosi poreikių vaikams, parodo formalųjį pagalbos teikimo lygį. Idealiu atveju šis santykis turėtų būti lygus 1. Tuo tarpu procentinė santykio su normatyvu išraiška parodo procentą moksleivių, kuriems teikiama pagalba (Ališauskienė ir kt., 2007, p. 76.).

⁶ Vienu etatu dirbantis specialusis pedagogas teikia pagalbą ne daugiau kaip 27 specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams, ugdomiems pagal priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir / ar vidurinio ugdymo bei profesinio mokymo programas, kuriems reikalinga specialiojo pedagogo pagalba (Specialiosios pedagoginės pagalbos asmeniui iki 21 metų teikimo ir kvalifikacinių reikalavimų nustatymo šios pagalbos teikėjams tvarkos aprašas, 2011).

⁷ žr. 6.

⁸ žr. 7.

Kokybiniai paslaugų prieinamumo aspektai. Remiantis atliktais 2007 ir 2011 m. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos užsakomaisiais tyrimais (Ališauskienė ir kt., 2007; Ališauskas ir kt., 2011), kokybinis paslaugų prieinamumo komponentas, t. y. specialiojo pedagogo ir logopedo pagalba specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams, vertinama nevienareikšmiškai:

- **Psichopedagoginis vertinimas ir tiesioginė pagalba vaikui.** Specialistų pagalbos pozityvumas sietinas su vertinimo funkcijos geru realizavimu – psichopedagoginis vertinimas traktuojamas kaip stiprioji specialiosios pedagoginės pagalbos pusė. Palankiai vertinama tiesioginė pagalba vaikui (*t. y. logopedo pagalba ugdytiniui įveikiant kalbos ir kitus komunikacijos sutrikimus; mokinių žinių, mokėjimų, įgūdžių lygio ir jų atitikimo ugdymo programai bei mokymosi sunkumų pobūdžio nustatymas, specialiojo pedagogo pagalba vaikui specialiojo pedagogo kabinete*).
- **Specialiosios pedagoginės pagalbos prieinamumo ir pasitenkinimo didinimas per ugdymosi proceso dalyvių / mokyklos bendruomenės įtrauktį ir švietimą.** Anot tyrėjų, silpniausiai išplėtotą logopedo pagalbą bendruomenės nariams, bendruomenės įtraukimas į ugdymo(si) procesą (logopedai linkę apsiriboti individualiu tėvų, pedagogų konsultavimu ir vengti tiesioginio visų ugdymo proceso dalyvių įtraukimo, bendradarbiavimo planuojant pagalbą ir siekiant numatytų tikslų); didžiausias logopedo pagalbos stiprinimo poreikis nustatytas mokyklos bendruomenės švietimo veikloje ir teikiant pagalbą mokytojams, individualizuojant ugdymą; tuo tarpu specialiojo pedagogo pagalbos pageidaujama padedant mokytojams individualizuoti ugdymą (pritaikant programas, mokomąją medžiagą, mokymo priemones specialiųjų poreikių mokiniams), mokiniams ugdantis klasėje bei ugdant vaikų neišlavėjusias funkcijas ir rengiant individualiąsias, grupines programas.

Taigi, specialiųjų ugdymosi poreikių turintys ugdytiniai, jų tėvai bei šiuos vaikus ugdantys pedagogai vis dar susiduria su paslaugų pereinamumo iššūkiais. Specialiojo pedagogo, logopedo pagalba yra prieinama tik daliai vaikų. Akivaizdu yra tai, kad šios paslaugos svarbios ne tik patiems ugdytiniams, tačiau ir jų tėvams, ugdantiems pedagogams, kuriems reikalingos konsultacijos, kaip padėti vaikui vystyti individualius gebėjimus, padėti ugdytis, padėti matyti bei stebėti vaiko individualią pažangą.

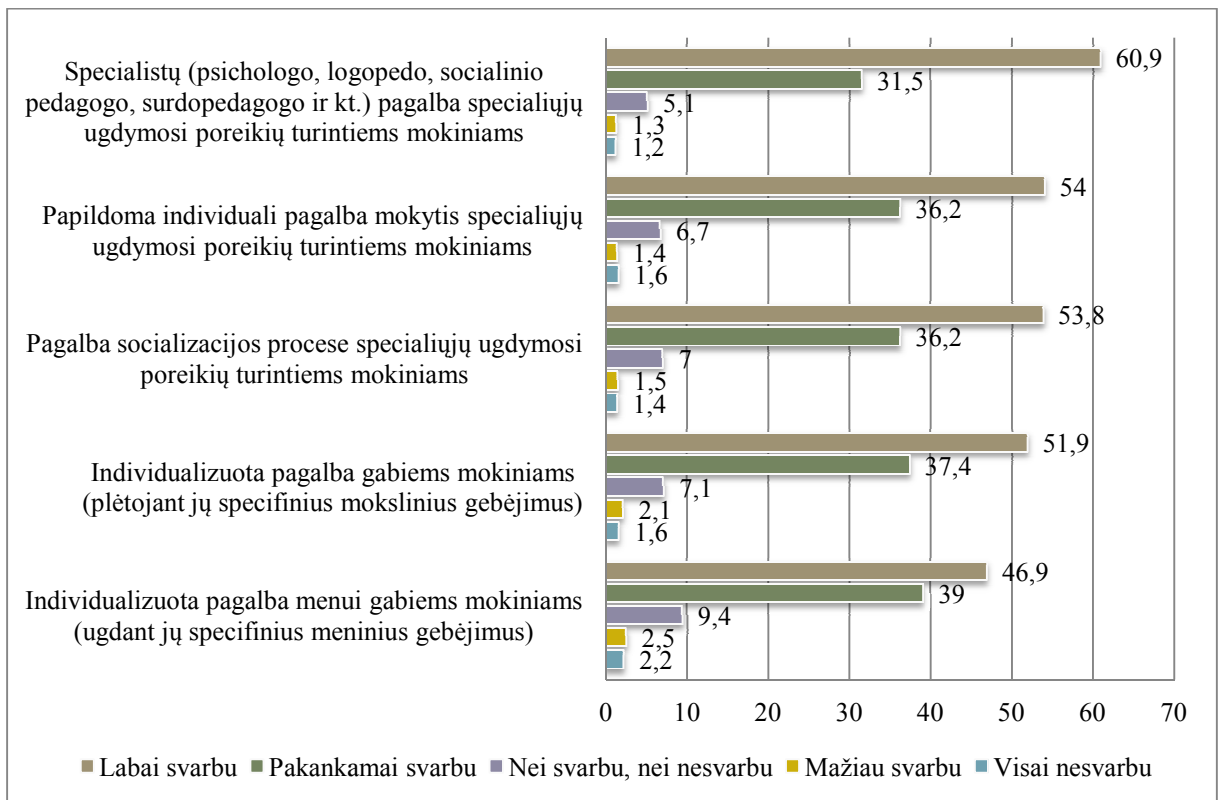
Atkreiptinas dėmesys ir psichologinės, socialinės pedagoginės pagalbos, sveikatinimo paslaugų spektro plėtrą, kadangi specialiųjų ugdymosi poreikių vaikai lygiai taip pat kaip ir kiti bendraamžiai susiduria ir su psichologinės, socioedukacinės pagalbos paslaugų poreikiu ne vien diagnostiniu, tačiau individualios pagalbos, smurto prevencijos bei kt. aspektais.

Tačiau šio poreikio analizei reikalingi papildomi tyrimai, kad būtų įvertintas šių paslaugų prieinamumo lygis bei kokybė. Akivaizdu yra tai, kad visų su vaiko ugdymusi susijusių asmenų jungtinės pastangos, kompleksiskai teikiamos socialinės, švietimo ir sveikatos paslaugos gali didinti pagalbos prieinamumo tiek kokybinius, tiek kiekybinius parametrus, sudarančius prielaidas švietimo pagalbos, kompleksiskai teikiamų paslaugų efektyvumo didinimui.

Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatyme (1994) numatyta viena iš savivaldybių funkcijų (6 straipsnis), susijusi su švietimo pagalbos teikimo mokiniui, mokytojui, šeimai, mokyklai, vaiko minimaliosios priežiūros priemonių vykdymo organizavimu ir koordinavimu. Švietimo pagalba Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme (1991) apibrėžiama kaip pagalba mokiniams, jų tėvams (globėjams, rūpintojams), mokytojams ir švietimo teikėjams specialistų teikiama pagalba, kurios tikslas – didinti švietimo veiksmingumą. Į švietimo pagalbos turinį įtraukiami profesinis orientavimas, švietimo informacinė, psichologinė, socialinė pedagoginė, specialioji pedagoginė ir specialioji pagalba, sveikatos priežiūra mokykloje, konsultacinė pagalba.

Kaip jau buvo minėta, paslaugų specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams bei tėvams prieinamumas itin aktualus ir daug iššūkių savyje talpinantis klausimas šiandieniniame švietimo kontekste. Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme (1991) apibrėžiama specialiosios pedagoginės ir specialiosios pagalbos paskirtis sietina su asmens, turinčio specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymosi veiksmingumo didinimu, o švietimo prieinamumas užtikrinamas *pritaikant mokyklos aplinką, teikiant psichologinę, specialiąją pedagoginę, specialiąją ir socialinę pedagoginę pagalbą, aprūpinant ugdymui skirtomis techninės pagalbos priemonėmis mokykloje ir specialiosiomis mokymo priemonėmis, kitais įstatymų nustatytais būdais*.

Šiuo konkrečiu tyrimu taip pat buvo aiškinamasi, kiek būtų svarbios *visos dienos mokykloje* paslaugos specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams (29 pav.).

29 pav. Visos dienos mokykloje teikiamos paslaugos specifinių grupių mokiniams, tėvų vertinimas (proc.)

Nustatyta, kad *visos dienos mokykloje* teikiamos paslaugos specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems ir gabiems mokiniams, tėvų nuomone – prioritetiškai svarbios. Duomenų analizė parodė, kad didžioji dauguma tėvų teigia, kad *labai svarbu, kad visos dienos mokykloje* būtų organizuojama specialistų (psichologo, logopedo, socialinio pedagogo, surdopedagogo ir kt.) pagalba specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams (60,9 proc.), papildoma individuali pagalba mokytis specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams (54 proc.), pagalba socializacijos procese specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams (53,8 proc.), individualizuota pagalba gabiems mokiniams (51,9 proc.) ir individualizuota pagalba menui gabiems mokiniams (46,9 proc.). Visų paslaugų poreikis, analizuojant vidurkių ir standartinę nuokrypį, yra ganėtinai aukštas (M nuo 4,4 iki 4,7), tai parodo paslaugų poreikio didelę svarbą.

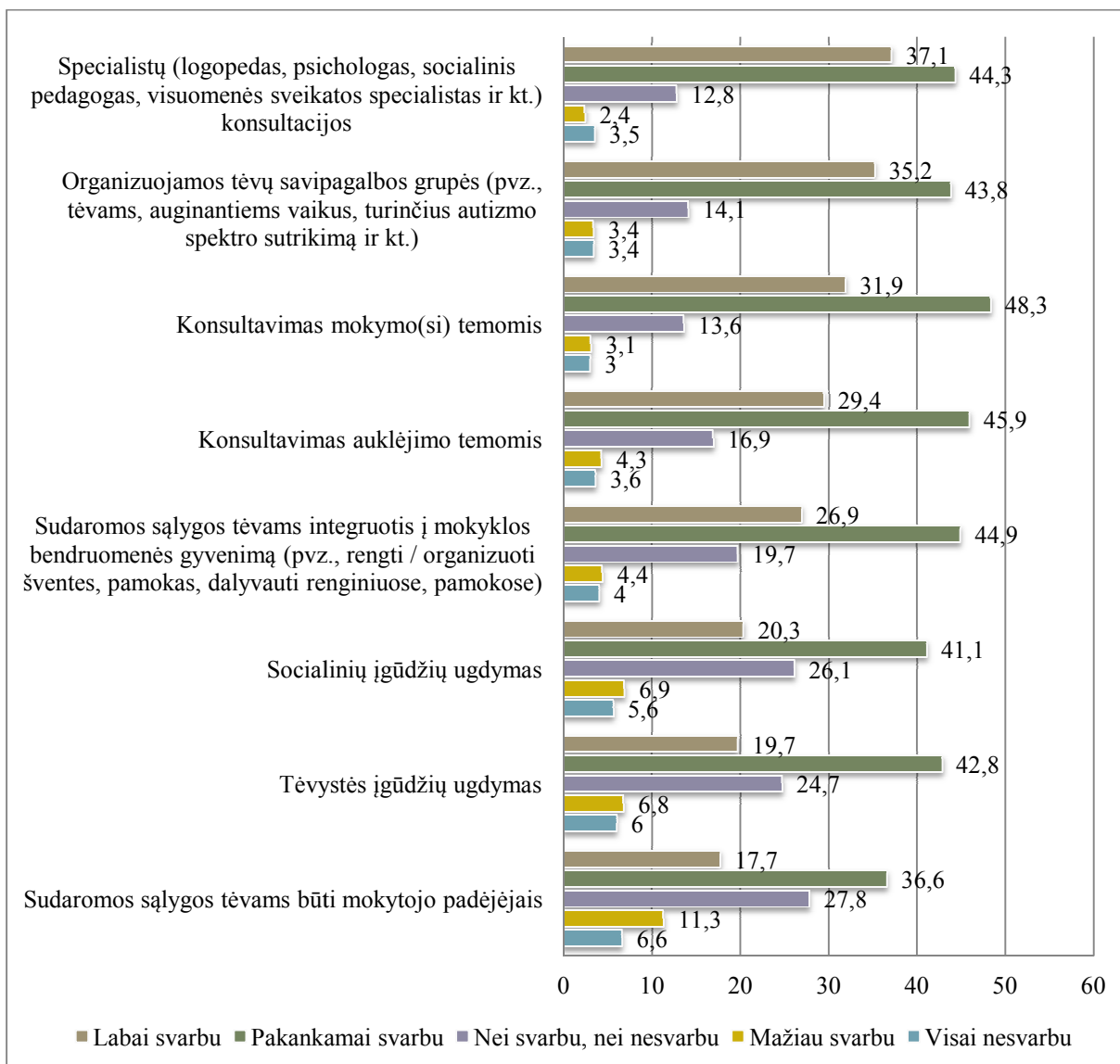
Skirtumai pagal socialinius-demografinius kintamuosius. Siekiant įvertinti teikiamų paslaugų poreikį specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems ir gabiems mokiniams lyginamas poreikio vertinimas respondentų grupėse pagal išsilavinimą, gyvenamąją vietovę. Beveik visais (išskyrus pirmąją paslaugų rūšį) paslaugų pasiūlos aspektais aukštesnįjį išsilavinimą turintys tėvai lyginant su žemiausią išsilavinimą turinčiais tėvais išreiškia didesnę poreikį dėl minėtų paslaugų organizavimo *visos dienos mokykloje* (p varijuoja nuo 0,001 iki 0,006).

Gyvenamosios vietovės analizės apsektu pastebima, kad tėvai, gyvenantys didmiesčiuose, labiau nei kiti tėvai akcentuoja pagalbą ugdant bei socializuojant specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių vaikus: papildoma individuali pagalba mokytis specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams ($p \leq 0,01$); specialistų (psichologo, logopedo, socialinio pedagogo, surdopedagogo ir kt.) pagalbos specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams ($p \leq 0,01$) poreikį. Tuo tarpu tėvai, kurių vaikai lanko kaimo vietovės mokyklas, labiau nei kiti tėvai akcentuoja, kad visos dienos mokykloje turi būti organizuojama papildoma individuali pagalba mokytis specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams ($p \leq 0,01$).

Apibendrinant svarbu akcentuoti tai, kad pagalba specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams, taip pat ir gabiems vaikams yra itin aktuali paslauga daugumai tėvų. Svarbi tiek švietimo pagalbos specialistų pagalba, tiek papildoma pagalba mokantis, tiek pagalba socializacijos procesuose. Šių paslaugų matymas visos dienos mokyklos kontekste grindžiamas vienais aukščiausių vertinimų (analizuojant paslaugų poreikio vertinimo vidurkius) ir traktuojama kaip neatsiejama paslauga visos dienos mokyklos koncepcijoje. Tai itin svarbu tėvams, gyvenantiems didmiesčiuose. Kiek mažiau akcentuota pagalba gabiems vaikams.

3.4.6. Paslaugos tėvams

Ugdymo institucija šiandieniniame geros mokyklos kontekste nėra suvokiama kaip institucija, kurioje dominuoja vienkryptis mokytojo ir mokinio santykis, ugdymas. Šiandien akcentuojamas ugdymasis ir mokymasis kartu, akcentuojamas subjektų santykis. Tėvai yra viso ugdymosi proceso neatsiejama dalis. Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme (1991), kad švietimo pagalba teikiama ne tik, bet ir jo tėvams. Tyrimu bandyta atskleisti, kiek būtų svarbu patiems tėvams gauti paslaugas *visos dienos mokykloje* (žr. 30 pav.).

30 pav. Visos dienos mokykloje teikiamos paslaugos mokinių tėvams, tėvų vertinimas (proc.)

Vertinant gautus rezultatus paaiškėjo, kad didžioji dauguma tėvų mano, kad paslaugos yra *pakankamai svarbios*. Išsiskiria šių paslaugų būtinybė: konsultavimas mokymo(si) temomis (48,3 proc.), konsultavimas auklėjimo temomis (45,9 proc.) bei sąlygų sudarymas tėvams integruotis į mokyklos bendruomenės gyvenimą (44,9 proc.). Kiek rečiau tėvai pažymėjo, kad *pakankamai svarbu*, kad *visos dienos mokykloje* būtų specialistų (logopedas, psichologas, socialinis pedagogas, visuomenės sveikatos specialistas ir kt.) konsultacijos (44,3 proc.). organizuojamos tėvų savipagalbos grupės (43,8 proc.), vykdomas tėvystės (42,8 proc.) ir socialinių (41,1 proc.) įgūdžių ugdymas.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad tėvai labiau tikisi gauti tokias paslaugas, kurios tiesiogiai susiję su vaiko ugdymo turiniu, vaiko auklėjimo tikslais. Tačiau tai, kas susiję su pačių tėvų mokymusi (*tėvystės įgūdžių ugdymas* ($M = 3,6$) ar tiesioginė pagalba mokytojui ($M = 3,5$)) nėra iškeliamą į paslaugų poreikio prioritetus.

Skirtumai pagal socialinius-demografinius kintamuosius.

Pagal pateiktus vidutinius rangus ir gautą statistinį reikšmingumą ($p < 0,05$) daroma išvadą, kad paslaugų mokinių tėvams vertinimas reikšmingai skiriasi tėvų grupėse tiek pagal išsilavinimą, tiek pagal gyvenamąją vietovę tik vienu aspektu. Pastebima, kad tėvai, kurių išsilavinimas yra aukštesnis, labiau nei žemesnį išsilavinimą turintys tėvai akcentuoja, kad visos dienos mokykloje turi būti sudaromos sąlygos tėvams integruotis į mokyklos bendruomenės gyvenimą (pvz., rengti / organizuoti šventes, pamokas, dalyvauti renginiuose, pamokose) ($p \leq 0,01$); tuo tarpu didmiesčiuose gyvenantys tėvai labiau akcentavo konsultavimo auklėjimo temomis poreikį ($p \leq 0,05$). Tuo tarpu tėvai, kurių vaikai lanko didmiesčio mokyklas, labiau nei kiti tėvai akcentuoja, kad visos dienos mokykloje turi būti organizuojamas tėvystės įgūdžių ugdymas ($p \leq 0,05$) ir konsultavimas mokymo(si) temomis ($p \leq 0,01$).

Apibendrinant tėvų nuomonę pagalbos tėvams organizavimu viso dienos mokykloje aspektu, pažymėtina tai, kad svarbiausios paslaugos, susijusios su konsultacijomis, kurių metu teikiama pagalba vaiko mokymo ir auklėjimo klausimais. Nors paslaugų rūšis, susijusi su pačių tėvų mokymusi, įsitraukimu, yra mažiau vertinama ir pageidaujama visos dienos mokyklos vizijoje, tačiau didmiesčiuose esančių mokyklų mokinių tėvų nuomone, svarbus yra ir tėvystės įgūdžių organizavimo klausimas. Galimybės integruotis į mokyklos bendruomenės gyvenimo svarba aktuali aukštesnį išsilavinimą turinčių tėvų grupėje.

3.5. Tyrimo dalyvių pastabos apie *Visos dienos mokyklos* idėją

Tyrimo metu tėvai, atsakinėdami į anketos klausimus apie *visos dienos mokyklos* poreikį, anketos pabaigoje buvo pakviesti pasidalyti savo asmeninėmis įžvalgomis ir pastebėjimais apie aptariamą *visos dienos mokyklos* poreikį. Anketos pildymo pradžioje visiems tėvams, turintiems mokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų, buvo paaiškinta, kad šio tyrimo tikslas – nubrėžti *visos dienos mokyklos* gaires.

Svarbu pažymėti, kad tik dalis tėvų išsakė savo nuomonės ir pastebėjimus aptariamu klausimu. Dalis tėvų į anketos pabaigoje pateiktą atvirą klausimą nieko neatsakė arba pažymėjo, kad pasiūlymų *visos dienos mokyklos* idėjai neturi. Taigi, apdorojant tyrimo duomenis šie atsakymai buvo atmesti ir tolesniam kokybinių duomenų apdorojimui nenaudojami. Likusių tėvų (11 proc.) pasisakymai šioje tyrimo ataskaitoje pateikiami originalūs (t. y. pasisakymų kalbos stilius, skyryba nekoreguota); vienintelis pasisakymų

redagavimas – diakritinių lietuvių kalbos ženklų sudėjimas citatose tam, kad jas galima būtų lengviau skaityti (dalis tėvų atsakinėdami į el. anketos paskutinį klausimą „Gal turite pasiūlymų *visos dienos mokyklos* idėjai“ savo atsakymus rašė nenaudodami kai kurių lietuvių kalbos abėcėlės raidžių – ų, ū, š, ž, č, ę, è, ą).

3.5.1. Pozityvūs atsiliepimai apie *visos dienos mokyklos* idėją

Analizuojant visą sukaupą kokybinio pobūdžio medžiagą pastebėta, kad dauguma tyrime dalyvavusių ir atsakymus į atvirą klausimą žymėjusių tėvų yra pozityviai nusiteikę *visos dienos mokyklos* idėjos atžvilgiu. Penktadalis (19,63 proc.) visų pasisakymų yra pritariantys. Neretai tėvai tiesiog trumpai, lakoniškai pažymėdavo, kad tai yra „*Puiki idėja!*“, arba vieno ar kito argumento viduje įterpdavo savo analogišką pritarimą (pvz., „... *puiki idėja* ...“ ir pan.). Kai kuriuose pasisakymuose galima buvo pastebėti labai tvirtą tėvų pritarimą nagrinėjamam klausimui „*GREIČIAU ☺ ir kuo daugiau tokių!*“; „... *vienareikšmiškai turi būti* ...“; „... *būtų tiesiog tobula*...“ „... *būtų nuostabu!*“; „*Tai būtų tobula mokykla.*“ ir pan.). Kai kurie tėvai buvo santūresni („*Tai tikrai reikalinga praktika.*“; „*Gražus sumanymas.*“ ir pan.), nors žvelgia į šio klausimo sprendimą su viltimi („... *kad tik tokios rastųsi* ...“), juolab, kad mato labai aiškų poreikį (pvz., „*Auginu vaiką su spec. poreikiais ir manau, kad tokia mokykla būtų labai šaunus dalykas.*“), kuris, tikėtina, tėvų vertinimu prisidėtų prie kokybinio mokyklos kaitos proceso (... *tėvai labiau prisijungtų prie mokyklos gyvenimo* ...).

Kai kuriuose tėvų pasisakymuose šalia pritarimo idėjai buvo paminėtos ir kai kurios, tiesa, remiantis anketos duomenimis, nedažnos jau egzistuojančios praktikos. Remiantis tėvų pasisakymais, galima teigti, kad visos mokyklos idėjos Lietuvos tėvams yra pažįstamos. Jas tėvai atpažįsta dažniausiai vertindami privačių mokyklų veiklą (pvz., „... *praktiškai veikia šv. Juozapo mokykloje.*“; „*Dairytis daug nebereikėtų, puikus pavyzdys – privatūs darželiai, mokyklos.*“; „*Geras pavyzdys yra Valdorfo sistemos mokyklos ir kitos privačios.*“ ir pan.).

3.5.2. Abejoniš ir kritinės pastabos *visos dienos mokyklos* idėjai

Šalia daugelio *visos dienos mokyklos* idėjai pritariantių pasisakymų dalis tėvų (8,59 proc.) išsakė kai kurias abejones. Kai kurie mano, kad tai nėra įmanoma šiandieninėje valstybinėje ugdymo institucijoje („*Tokia mokykla gali būti tik privati*“; „*Paklauskite po 15 metų, nes šiuo metu <...> sistema tikrai nepasirengusi visos dienos mokyklai*...“), nes tie, kurie nori, gali nesunkiai surasti, kaip užimti savo vaiką, be to, tokių idėjų kėlimas ir diskutavimas, kai kurių manymu, tuščias laiko švaistymas („*Negi neturite kuo užsiimti,*

kurdami tokias idėjas. Švietimo sistemoje yra daug rimtesnių problemų nei tokios visos dienos mokyklos kūrimas. Yra prailgintos grupės – kas nori tas lanko. Po pamokų būrelių kalnas – tik norėk ir eik.“), mat, tėvų manymu, neišsprendus esminių šiandieninės mokyklos problemų visos dienos mokyklos idėja greitai liks tik popierių krūva.

Kai kurie tėvai abejoja idėjos sėkme matydami grėsmę dėl finansavimo ir specialistų stokos (*„Idėja puiki, bet kas už tai mokės?“; „... atsirastų žmonių, kurie dirbtų šį darbą?“; „Jeigu norima <...> už tą patį atlygi, visi šie planai ir idėjos bus tik dokumentacijos puošmena.“; „Daugelyje mokyklų nėra tinkamų aikštynų, o sporto salės pradinėse mokyklose mažos, tai pirmiausia reikia pasirūpinti ...“* ir pan.). Taigi, tėvai šioje situacijoje matytų perspektyvą tik tuo atveju, jeigu būtų sutvarkyti techniniai, personalo, finansavimo klausimai.

Kiek didesnis būrys (17,79 proc.) tyrime dalyvavusių tėvų buvo kritiški aptariamoms idėjos atžvilgiu. Analogiškai, kaip ir pozityviai nusiteikusiųjų grupėje, tai ir čia – ne vienas kategoriškas pasisakymas (pvz., *„Kategoriškas NE.“; „Nereikalinga tokia!!!“; „Nepritariu šiai idėjai!“; „... vaikams reikia <...> ne REZERVATO!“* ir pan.). Kai kurie tėvai šiek tiek švelniau (pvz., *„Nereikalinga tokia mokykla...“; „... neįmanoma bus sukurti aukšto lygio neformalaus ugdymo ...“; „... Lietuvos ekonominiame fone yra neįmanoma.“; „Dabartinis mokyklos modelis yra puikus.“* ir pan.), tačiau taip pat negatyviai nagrinėjamos idėjos atžvilgiu išsakė savo nuomonę.

Kai kuriuose nepritariančiuose pasisakymuose buvo pastebimas abejojimas idėjos pagrįstumu (pvz., *„... tokia mokykla dvelkia totalitarizmu.“; „... mokykla taptų savotišku getu ...“; „Esu nusivylusi siekiu paversti mokyklą visišku vaiko nuo šeimos atskyrimo įrankiu.“* ir pan.) ir nusivylimas „nesibaigiančiomis“ pertvarkomis mokykloje (pvz., *„... neįmanoma vėl organizuojama švietimo pertvarka???“; „... eilinis „rašymas pirštu ant vandens“ ...“*).

Taigi, tėvų abejonės dėl būsimų reformų, lėšų, skiriamų švietimui, stokos, visos dienos mokyklos idėjos išdiskutavimo ir pan. verčia juos nerimauti ir abejoti tokios mokyklos poreikiu.

3.5.3. Pasiūlymai visos dienos mokyklos veiklos organizavimui

Šalia daugybės pritarimų ir nepritarimų nagrinėjamai idėjai, trečdalis pasisakiusiųjų tėvų (35,58 proc.) pateikė konkrečius pasiūlymus (žr. 14 lentelę). Tėvų išsakytų pasiūlymų minčių turinio analizės metu išryškėjo keturios pasiūlymų sąlyginės grupės (potemės). Pirmosios potemės teiginius sieja sąlyginiai filosofiniai ugdymo pagrindai. Analizuojant tėvų mintis, išryškėja konstruktyvios pedagoginės sąveikos, holistinio ugdymo bei humanistinio

ugdymo pedagoginių koncepcijų kontūrai. Tai aiškios, tėvų lūkesčius atliepiančios, būsimos *visos dienos mokyklos* teorinio modelio kūrimo teorinės prielaidos.

Analizuojant filosofinio turinio tėvų pasiūlymus *visos dienos mokyklos* idėjos įgyvendinimui, itin aktualus vienas tėvų pastebėjimas, susijęs su esama ir perspektyvoje grėsminga kaimiškose teritorijose gyvenančių vaikų galima atskirtimi. Akivaizdu, kad tai susiję ne tik su ekonominiais veiksniais. Remiantis tėvų abejonėmis ir kritiniais idėjos vertinimais, pastebima galima visapusiško kokybiško ugdymo prieinamumo problema.

14 lentelė. Tėvų pasiūlymai *visos dienos mokyklos* idėjos įgyvendinimui

Potemė	Teiginiai
Filosofiniai pasiūlymai	<i>Svarbiausia yra vaiko ir mokytojo ryšys.</i>
	<i>Sukurti saugią aplinką vaikui...</i>
	<i>... ugdymui humanistine dvasia.</i>
	<i>... būtų svarbi, jei jos veikloje dalyvautų ir tėvai...</i>
	<i>Idėja gali pasiteisinti tik tuo atveju, jei sistema būtų pakeista <...> ir filosofškai.</i>
	<i>Svarbiausia kompleksinis požiūris į harmoningos asmenybės ugdymą.</i>
	<i>Kaimo vaikams didelė atskirtis...</i>
Ugdymo, korekciniai pasiūlymai	<i>Vaikams padėti toje srityje kur labiausiai nesiseka.</i>
	<i>Ugdyti mokinius prisiimti atsakomybę.</i>
	<i>... integruoti ugdymą ...</i>
	<i>Svarbu organizuoti vieną ar kitą veiklą kokybiškai...</i>
	<i>... turėtų būti iš esmės peržiūrėtas visas ugdymo procesas...</i>
Socialiniai, sveikatinimo pasiūlymai	<i>... galėtų būti sudaromos sąlygos pamiegoti pietų miegą.</i>
	<i>Kad vaikams būtų geras maistas...</i>
	<i>... didesnės sąlygos vaikui sportuoti, judėjimui.</i>
	<i>... ir pasimokyti, ir pailsėti, ir užsiimti papildoma veikla...</i>
	<i>Būtinai turi veikti valgykla. Būtinai turi būti kuleriai su vandeniu. Turi būti visiška vaikų kontrolė.</i>
Organizaciniai, techniniai pasiūlymai	<i>... daugiau popamokinės veiklos būrelių...</i>
	<i>Paruošti namų darbus, paskui žaisti, bendrauti, sportuoti.</i>
	<i>Labiausiai reikalinga <...> asocialioms šeimoms, <...> priešmokyklinio ir pradinio ugdymo grupėms.</i>
	<i>... arti namų.</i>
	<i>Turėtų būti pasirenkamas variantas...</i>
	<i>... neturėtų visą dieną dirbti tie patys pedagogai...</i>
	<i>Vaikams iki 16 metų...</i>
	<i>Nepulti akiai taikyti naujovių.</i>
	<i>... kad būtų subalansuotas apkrovimas vaikui.</i>

Mąstant apie *visos dienos mokyklą* tėvams yra svarbus vaikų visuminis, integruotas ugdymas. Tėvai atkreipia dėmesį, kad bet koks pertvarkos procesas negali vykti be nuoseklaus, esmingo ugdymo proceso turinio peržiūrėjimo, kurio vienu iš pagrindinių siekinių turėtų tapti ugdymo kokybė. Žinoma, kai kurie tėvai į būsimas galimas pertvarkas žvelgia labai paprastai – jiems svarbiausia, kad *visos dienos mokykloje* būtų ugdomos kasdieniam gyvenimui aktualios vertybės bei padedama išspręsti kasdienes iššūkius, pavyzdžiui, įveikiant mokymosi spragas.

Kai kurie tėvai, dažniausiai tie, kurių vaikai ugdomi šiuo metu mokyklose pagal priešmokyklinio arba pradinio ugdymo programas, akcentuoja, kad jiems svarbiausi yra socialiniai, susiję su vaikų sveikos gyvensenos įgūdžių ugdymu klausimai. Neretai tėvai pirmiausia akcentuoja poreikį užtikrinti savo vaikams saugią, sveiką aplinką, kad *visos dienos mokykla*, jų manymu, yra ta vieta, kur vaikui tiekiamas „geras maistas“, „visiška vaikų kontrolė“ ir panašūs dalykai. Kai kurių tėvų siūlymu, tokioje mokykloje turėtų būti erdvės, kuriose vaikas galėtų ne tik mokytis, bet ir pailsėti, pabendrauti su draugais, pasportuoti ar net pamiegoti. Gana dažnai tėvai atkreipia dėmesį į tai, kad jiems svarbu, kad vaikai mokykloje galėtų judėti, sportuoti, t. y. būtų aktyvūs, būtų atitraukti nuo skaitmeninių technologijų.

Tyrimų duomenys rodo įdomią tėvų poziciją, kuomet atskirus tėvų pasisakymus analizuojame dviem aspektais – kam turėtų būti skirta *visos dienos mokykla* ir kur ji turėtų organizuoti savo veiklą. Apibendrinant tėvų pasisakymus, galima teigti, kad tokia mokykla aktuali turėtų būti vaikams iki 16 metų. Be to, tėvams itin svarbu, kad tokia mokykla būtų šalia namų. Tėvai pageidauja, kad tokioje mokykloje būtų pakankama neformalios veiklos įvairovė bei galimybė vaikams paruošti namų darbus, kartu su bendraamžiais žaisti, bendrauti, sportuoti. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad kai kurie tėvai mano, kad *visos dienos mokykla* labiausiai reikalinga yra „asocialioms šeimoms“ arba tiems, kurie yra patys jauniausi (t. y. ugdomi pagal priešmokyklinio arba pradinio ugdymo programas).

Apibendrinant derėtų atkreipti dėmesį į kai kuriuos tėvų pastebėjimus – „turėtų būti pasirenkamas variantas“ bei „nepulti aklai taikyti naujovių“. Be to, tėvai pastebi, kad mąstant ir modeliuojant *visos dienos mokyklos* modelį reikia apgalvoti personalo klausimą. Kai kurių tėvų manymu, tie patys pedagogai neturėtų visą laiką (t. y. visą *visos dienos mokyklos* vienos darbo dienos darbo laiką) dirbti su tais pačiais vaikais.

4. APIBENDRINIMAS IR IŠVADOS

Apžvelgus, išanalizavus ir įvertinus švietimo, sveikatos, socialinių ir kultūros paslaugų teisinį reglamentavimą Lietuvoje, siekiant atskleisti sąlygas, remiantis esamu teisiniu reglamentavimu, įgyvendinti *visos dienos mokyklą* Lietuvoje, galima teigti, kad iš esmės yra visos teisinės prielaidos organizuoti *visos dienos mokyklą* teikiant paslaugas bendrojo ugdymo mokykloje.

Apibendrinant peržvelgtas esamas *visos dienos mokyklos* praktikas galima daryti išvadą, kad Lietuvoje yra skirtingų modelių, kurie iš esmės susiję su poreikių, siejamų su *visos dienos mokyklos* idėja, tenkinimu. Kai kurios praktikos (pailginta dienos grupė, vaikų dienos centrai), nors ir nelaikytinos *visos dienos mokykla*, turi tam tikrų *visos dienos mokyklos* bruožų: juose vaikai prižiūrimi ir ugdomi ilgesnę dienos dalį, iki darbo dienos pabaigos, prireikus teikiama švietimo pagalba, teikiamos mokamos (pailgintos dienos grupės atveju) ar nemokamos (vaikų dienos centrų atveju) maitinimo paslaugos. Vaikų dienos centrų veikla skirta socialinei atskirčiai mažinti. Tačiau ir pailgintos dienos grupės, ir vaikų dienos centrų lankymas nėra privalomas, todėl šių praktikų atveju sunku įgyvendinti nuoseklias ugdymo programas. Kai kuriose ugdymo įstaigose, dažniausiai nevalstybinėse, įgyvendinamas *visos dienos mokyklos* modelis. Tokio modelio pasirinkimas susijęs su tam tikros ugdymo idėjos įgyvendinimu. Tokiose mokyklose ugdymo planai plečiami priklausomai nuo pasirinktos ugdymo idėjos daugiau laiko skiriant tipiškiems dalykams ir kaip privalomus įtraukiant savitus dalykus. *Visos dienos mokyklose* siekiama ugdymo proceso integralumo apgalvojant formaliojo ir neformaliojo švietimo, dalykinio mokymosi ir projektinės, pažintinės, kūrybinės veiklos sąsajas, ugdymo procesą organizuojant teminiu principu. Organizuojant ugdymosi procesą mokymasis intensyvinamas, ilginamos mokymosi sesijos, skiriama daugiau laiko poilsiui, fiziniam aktyvumui, buvimui lauke. Privalomoji dalis dažnai tunka iki 16 val., vėliau teikiamos priežiūros paslaugos ir siūlomi neformaliojo švietimo užsiėmimai (panašiai kaip ir pailgintos dienos grupės atveju). Ugdymo įstaigose teikiamos mokamos maitinimo paslaugos. Mokslas tokiose ugdymo įstaigose mokamas. Tokių įstaigų Lietuvoje nėra daug.

Apibendrinant tyrimo duomenis teigtina, kad tėvai *visos dienos mokyklą* įsivaizduoja kaip instituciją, kurioje jų vaikams būtų sudarytos sąlygos ne tik savarankiškai dirbti ir mokytis, bet ir ilsėtis, sportuoti bei atsipalaiduoti. Nagrinėjant atskiras šiandieninėje mokykloje teikiamas paslaugas ir jų galimą poreikį *visos dienos mokykloje*, darytinos išvados, kad:

- **švietimo paslaugų teikimo srityje** akcentuotinos kelios tendencijos. Didžioji dalis tėvų pasisako už formalaus ir neformalaus ugdymo turinio atskyrimą. Žemesnį išsilavinimą turintys tėvai išreiškia didesnę poreikį, kad skirtingų formų užsiėmimai būtų išdėstyti per visą dieną be aiškaus jų suskirstymo dienos režime, o kaimiškose vietovėse mokyklas lankančių vaikų tėvai mano, kad yra svarbi ir šių formų integracija; tuo tarpu papildomų būrelių, įvairaus spektro veiklų pasiūlos poreikio analizė atkleidė veiklų, siejamų su individualios pagalbos ar papildomų pamokų, pasiūlos poreikį, orientuojantis į pagalbą su ugdomąja / mokymo programa, jos turiniu. *Visos dienos mokykloje* aktualus yra ir profesinio orientavimo segmentas, jį labiau akcentuoja kaimiškas mokyklas lankančių vaikų ir aukštesnį išsilavinimą turintys tėvai.
- **kultūros paslaugų** (t. y. lankymasis muziejuose, sąlygų sudarymas stebėti spektaklius, klausytis koncertų ir pan.) **inkorporavimo poreikis** į *visos dienos mokyklos* viziją nėra prioritetas lyginant su kitų paslaugų, labiau orientuotų į kognityvinių gebėjimų ugdymą, poreikiu, tačiau kultūrinių paslaugų pasiūlos poreikis vis tik išlieka aktualus skirtingose vietovėse gyvenantiems tėvams: tiek didmiesčiuose gyvenantys tėvai, tiek tėvai, kurių vaikai lanko kaimiškas mokyklas, akcentuoja muziejų lankymo svarbą, o aukštą išsilavinimą ir didmiesčiams atstovaujantys tėvai pageidautų, kad vaikams būtų sudaromos sąlygos stebėti spektaklius.
- **socialinių, socialinių edukacinių paslaugų poreikis** traktuojamas kaip viena iš labiausiai aktualių paslaugų *visos dienos mokyklos* kontekste. Stebimos aiškos individualios psichologinės, socialinės, socioedukacinės pagalbos, vaikų užimtumo ir prevencinių veiklų organizavimo paslaugų poreikio tendencijos, šis poreikis ypač aktualus didmiesčiuose gyvenantiems bei turintiems aukštą išsilavinimą tėvams. Taip pat yra svarbus ir vaiko nemokamo maitinimo klausimas, kuris aktualus mažesniame teritoriniame vienetuose esančių mokyklų mokinių tėvams.
- **sveikatinimo paslaugų poreikis** *visos dienos mokykloje* – kuo didesniame teritoriniame vienetui priklauso tėvai, tuo labiau jie pabrėžia psichologinės sveikatos ugdymo svarbą; akcentuojamas sąlygų sportuoti, būti lauke sudarymas; aktualus prevencinės veiklos, nukreiptos prieš žalingų įpročių prevenciją, organizavimas.
- **pagalba specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems ir gabiems vaikams** yra itin aktuali paslauga daugumai tėvų: svarbi tiek švietimo pagalbos specialistų pagalba, tiek papildoma pagalba mokantis, tiek pagalba socializacijos procesuose (šių paslaugų matymas *visos dienos mokyklos* kontekste grindžiamas vienais aukščiausių vertinimų (analizuojant paslaugų poreikio vertinimo vidurkius) ir traktuojama kaip neatsiejama paslauga *visos*

dienos mokyklos koncepcijoje; tai itin svarbu tėvams, gyvenantiems didmiesčiuose; kiek mažiau akcentuota pagalba gabiems vaikams).

- **pagalbos tėvams organizavimas** *visos dienos mokykloje* siejamas su konsultacijomis, kurių metu teikiama pagalba vaiko mokymo ir auklėjimo klausimais. Nors paslaugų rūšis, susijusi su pačių tėvų mokymusi, įsitraukimu, yra mažiau vertinama ir pageidaujama *visos dienos mokyklos* vizijoje, tačiau, didmiesčiuose esančių mokyklų mokinių tėvų nuomone, svarbus yra ir tėvystės įgūdžių organizavimo klausimas. Galimybės integruotis į mokyklos bendruomenės gyvenimą svarba aktuali aukštesnį išsilavinimą turintiems tėvams.

Tyrimo duomenys leidžia daryti prielaidą, kad *visos dienos mokyklos* poreikis, tėvų nuomone, labiausiai išreikštas vaikams nuo 6 iki 11 m., taip pat socialiai pažeidžiamiesiems ar turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių mokiniams. Pastebima tendencija, kad tėvai, kurių vaikai lanko mokyklą didmiestyje, privačią ar *visos dienos mokyklą*, labiau sutinka, kad *visos dienos mokykla* yra reikalinga įvairių grupių mokiniams. Taip pat pastebima tendencija, kad kaimo vietovėse gyvenantys tėvai dažniau išreiškia siūlymą *visos dienos mokyklai* darbą pradėti vėliau ir baigti anksčiau nei didmiesčiuose ar miestuose. Tai sietina su pavėžėjimo paslaugos teikimo kaimo vietovėse gyvenantiems vaikams ypatumais.

Vertinant tėvų nuomones išryškėjo, kad penktadalis tėvų pozityviai vertina *visos mokyklos* idėją ir pritaria tokios mokyklos kūrimui. Kai kurie tėvai *visos dienos mokyklos* modelį atpažįsta realiai egzistuojančiose ir šiuo metu Lietuvoje veikiančiose praktikose, tiesa, dažniausiai – privačiose ugdymo įstaigose. Atkreiptinas dėmesys į negausius, kategoriškai nepritariančiųjų ar abejojančiųjų pasisakymus dėl *visos dienos mokyklos* kūrimo. Tai dažniausiai siejama su tėvų abejonėmis dėl būsimų reformų, švietimui skiriamų lėšų stokos, *visos dienos mokyklos* idėjos išdiskutavimo visuomenėje ir pan.

Mąstant apie *visos dienos mokyklą* tėvams yra svarbus vaikų visuminis, integruotas ugdymas. Tėvai atkreipia dėmesį, kad bet koks pertvarkos procesas negali vykti be nuoseklaus, esmingo ugdymo proceso turinio peržiūrėjimo, kurio vienu iš pagrindinių siekinių turėtų tapti ugdymo kokybė. Žinoma, kai kurie tėvai į būsimas galimas pertvarkas žvelgia labai paprastai – jiems svarbiausia, kad *visos dienos mokykloje* būtų ugdomos kasdieniam gyvenimui aktualios vertybės bei padedama išspręsti kasdienes iššūkius, pavyzdžiui, įveikiant mokymosi spragas. Tačiau šioje situacijoje itin opi galima problema – kaimiškose teritorijose gyvenančių vaikų galima atskirti: remiantis tėvų abejonėmis ir kritiniais idėjos vertinimais, pastebima galima visapusiško kokybiško ugdymo prieinamumo problema.

Apibendrinant derėtų atkreipti dėmesį į tėvų siūlymus išdiskutuoti *visos dienos mokyklos* idėją nepuolant aklai taikyti kiekvienos naujos idėjos. Ne mažiau svarbūs klausimai

aptariant *visos dienos mokyklos* modelį yra ir personalo, ir finansavimo klausimai. Beveik pusė apklaustųjų mano, kad *visos dienos mokykla* turėtų būti visiškai nemokama. Tik labai maža dalis tėvų nurodo, kad už pailgintas mokyklos darbo valandas turėtų susimokėti patys tėvai (labiausiai už nemokamą mokyklą pasisako kaimo vietovių gyventojai, žemesnį nei aukštąjį išsilavinimą turintys bei socialiai pažeidžiamų grupių asmenys).

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. *100 zuikių* (b. d.). Prieiga per internetą: <http://100zuikiu.lt/#post-6>
2. 2011–2020 metų valstybinė sporto plėtros strategija (2011). *Valstybės žinios*, 41-1942.
3. 2011–2020 metų valstybinės sporto plėtros strategija (2011). *Valstybės žinios*, 41-1942.
4. 2011–2020 metų valstybinės sporto plėtros strategijos įgyvendinimo tarpinstitucinis veiklos planas (2014). *TAR*, 1427.
5. 2014–2020 metų nacionalinė pažangos programa (2012). *Valstybės žinios*, 144-7430.
6. 2017–2018 ir 2018–2019 mokslo metų pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrųjų ugdymo planai (2017). *TAR*, 9553.
7. 2017–2018 ir 2018–2019 mokslo metų pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrųjų ugdymo planai (2017). *TAR*, 9553.
8. 2017–2018 ir 2018–2019 mokslo metų pradinio ugdymo programos bendrojo ugdymo planas (2017). *TAR*, 9658.
9. 2017–2018 ir 2018–2019 mokslo metų pradinio ugdymo programos bendrojo ugdymo planas (2017). *TAR*, 9658.
10. Ališauskas, A., Ališauskienė, S., Gerulaitis, D., Kaffemanienė, I., Melienė, R., ir Miltenienė, L. (2011). *Specialiųjų ugdymo(si) poreikių tenkinimas: Lietuvos patirtis užsienio šalių kontekste*. Prieiga per internetą: http://www.su.lt/bylos/fakultetai/socialines_groves_ir_negales_studiju/mokslo%20studija.pdf
11. Ališauskienė, S., Ališauskas, A., Melienė, R., Šapelytė, O., Miltenienė, L., ir Gerulaitis, D. (2007). *Psichologinės, specialiosios pedagoginės ir specialiosios pagalbos bendrojo lavinimo mokyklų mokiniams lygis. Tyrimo ataskaita*. Prieiga per internetą: http://www.smm.lt/uploads/documents/kiti/SMM_ATASKAITA_pagalbos%20lygis_2007.pdf
12. Bendrojo ugdymo mokyklų, vykdančių pradinio ir pagrindinio ugdymo programas, stiprinimo ir inkliuzinio ugdymo plėtros 2014–2016 metų veiksmų planas (2014). *TAR*, 12000.

13. Bendrųjų iš valstybės ir savivaldybių biudžetų finansuojamų neformaliojo švietimo programų kriterijų aprašas (2011). *Valstybės žinios*, 88-4219.
14. Ekologijos ir aplinkos technologijų ugdymo samprata (2015). *TAR*, 6143.
15. Europos Komisija (2010). *Komisijos komunikatas 2020 m. Europa. Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategija*. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:LT:PDF>
16. *Forvardas* (b. d.). Prieiga per internetą: <http://forvardas.lt/>
17. Gabių ir talentingų vaikų paieškos, atpažinimo sistemos sukūrimo ir mokyklų šiems vaikams prieinamumo didinimo 2014–2016 metų veiksmų planas (2014). *TAR*, 732.
18. Gabių ir talentingų vaikų ugdymo programa (2009). *Valstybės žinios*, 12-483.
19. Geros mokyklos koncepcija (2015). *TAR*, 20048.
20. Humanistinės kultūros ugdymo menine veikla samprata (2012). *Valstybės žinios*, 137-7032.
21. Jėzuitų pedagogika grįsto ugdymo Lietuvoje samprata (2008). *Valstybės žinios*, 142-5670.
22. *Jonavos pradinės mokyklos pailgintos dienos grupės planas 2017–2017 mokslo metams* (2017). Prieiga per internetą: <http://www.pradine.jonava.lm.lt/wp-content/uploads/2012/04/Pailgintos-grupes-veiklos-planas-I-grupe-2017-2018.docx>
23. *Jonavos rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų pailgintos dienos grupės veiklos tvarkos aprašas* (2017). Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalActPrint?documentId=028d362076b011e7827cd63159af616c>
24. Jungtinių Tautų neįgalųjų teisių konvencija ir jos fakultatyvus protokolai (2010). *Valstybės žinios*, 71-3561.
25. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija (1995). *Valstybės žinios*, 60-1501.
26. Katalikiškojo ugdymo sistemos samprata (2012). *Valstybės žinios*, 137-7033
27. *Kauno Stepono Dariaus ir Stasio Girėno gimnazija* (b. d.). Prieiga per internetą: <https://www.darius-girenas.kaunas.lm.lt/index.htm>
28. Kauno miesto savivaldybės visos dienos mokyklos aprašas (2017). *TAR*, 9602.

29. Kauno Simono Daukanto progimnazija (b. d.). *Mokinių laisvalaikio užimtumo centras „Dictum factum“*. Prieiga per internetą: <https://www.daukantas.kaunas.lm.lt/veiklos-sritys/mokiniu-laisvaikio-uzimtumo-centras-dictum-factum/>
30. *Klaipėdos Vydūno gimnazija* (b. d.). Prieiga per internetą: http://www.kurybinespartnerystes.lt/kp-klaipedos_vyduno_vidurine_mokykla
31. Klasikinio ugdymo samprata (2015). *TAR*, 2015-09723.
32. *Kryptingas meninis ugdymas 2016–2017 m.* (2017). Prieiga per internetą: http://rsvis.emokykla.lt/cognos8/cgi-bin/cognosisapi.dll?b_action=cognosViewer&ui.action=run&ui.object=%2fcontent%2ffolder%5b%40name%3d%27Bendrasis%20ugdymas%27%5d%2ffolder%5b%40name%3d%271-mokykla%27%5d%2freport%5b%40name%3d%277.%20Kryptingas%20meninis%20ugdymas%27%5d&ui.name=7.%20Kryptingas%20meninis%20ugdymas&run.outputFormat=&run.prompt=true&cv.toolbar=true&cv.header=false
33. *Kryptingas meninis ugdymas 2017–2018 m.* (2017). Prieiga per internetą: http://rsvis.emokykla.lt/cognos8/cgi-bin/cognosisapi.dll?b_action=cognosViewer&ui.action=run&ui.object=%2fcontent%2ffolder%5b%40name%3d%27Bendrasis%20ugdymas%27%5d%2ffolder%5b%40name%3d%271-mokykla%27%5d%2freport%5b%40name%3d%277.%20Kryptingas%20meninis%20ugdymas%27%5d&ui.name=7.%20Kryptingas%20meninis%20ugdymas&run.outputFormat=&run.prompt=true&cv.toolbar=true&cv.header=false
34. Kultūros ir kūrybinių industrijų politikos 2015–2020 metų plėtros kryptys (2015). *TAR*, 11866.
35. *Kultūros ir kūrybinių paslaugų savivaldybių kultūros įstaigose tyrimas* (2012). Prieiga per internetą: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEwja7erJ2vzWAhWnJ5oKHXawAa4QFggmMAA&url=http%3A%2F%2Fold.lrkmlt%2Fget_file.php%3Ffile%3DWkdkbW1tZlNtcVNYbXBoaG10aG9sR0pxbEplYW1taGxhcHlhMWN1Zm1wTnNvV0tnWmRab1ptbWhaYVJvekdyUlltT1YwWjdHbm1WcXFKM2JsN
36. Lietuvos higienos norma HN 21:2011 „Mokykla, vykdanči bendrojo ugdymo programas. Bendrieji sveikatos saugos reikalavimai (2011). *Valstybės žinios*, 103-4858.

37. Lietuvos kultūros politikos kaitos gairės (2010). *Valstybės žinios*, 80-4152.
38. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012–2016 metų programos įgyvendinimo prioritetinės priemonės (2013). *Valstybės žinios*, 29-1406.
39. Lietuvos Respublikos Konstitucija (1992). *Valstybės žinios*, 33-1014
40. Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymas (1991). *Lietuvos aidas*, 249-0.
41. Lietuvos Respublikos socialinės paramos mokiniams įstatymas (2006). *Valstybės žinios*, 73-2755.
42. Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas (2006). *Valstybės žinios*, 17-589.
43. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. birželio 27 d. įsakymas Nr. V-1126 dėl šalies ir tarptautinių švietimo projektų vykdymo mokyklose (2011). *Valstybės žinios*, 79-3874.
44. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (1991). *Valstybės žinios*, 23-593
45. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas (1996). *Valstybės žinios*, 33-807.
46. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas (1994). *Valstybės žinios*, 55-1049.
47. Lietuvos Respublikos vyriausybės programa (2016). *TAR*, 28737.
48. Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymas (2002). *Valstybės žinios*, 56-2225.
49. Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų programa (2014). *TAR*, 9403.
50. *Lietuvos švietimas skaičiais 2016. Bendrasis ugdymas* (2016). Prieiga per internetą: http://www.smm.lt/uploads/lawacts/docs/609_e34d39718278eb495bdfce45472e5e7d.pdf
51. Maitinimo organizavimo ikimokyklinio ugdymo, bendrojo ugdymo mokyklose ir vaikų socialinės globos įstaigose tvarkos aprašas (2011). *Valstybės žinios*, 140-6573.
52. *Melkio mokykla* (b. d.). Prieiga per internetą: <http://www.melkys.lt/index.html>
53. Mokyklos vaiko gerovės komisijos sudarymo ir jos darbo organizavimo tvarkos aprašas (2011). *Valstybės žinios*, 45-2121.
54. Mokyklų aprūpinimo geltonaisiais autobusais 2013–2017 metų programa (2012). *Valstybės žinios*, 68-3493.

55. Mokyklų aprūpinimo geltonaisiais autobusais 2018–2020 metais projektas (2017). *TAR*, 12315.
56. Mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo kūrimo taisyklės (2011). *Valstybės žinios*, 79-3869.
57. Mokinio krepšelio lėšų apskaičiavimo ir paskirstymo metodika (2001). *Valstybės žinios*, 57-2040.
58. Mokinių vežimo mokykliniu autobusu tvarkos aprašas (2016). *TAR*, 17977.
59. Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymo organizavimo tvarkos aprašas (2011). *Valstybės žinios*, 122-5771.
60. Montesori pedagogikos Lietuvoje samprata (2004). *Valstybės žinios*, 104-3854.
61. Nacionalinė neįgaliųjų socialinės integracijos 2013–2019 metų programa (2012). *Valstybės žinios*, 137-7021.
62. Nacionalinės neįgaliųjų socialinės integracijos 2013–2019 metų programos įgyvendinimo 2016–2018 metų veiksmų planas (2015). *TAR*, 10323.
63. Neformaliojo vaikų švietimo finansavimo tobulinimo veiksmų planas 2014–2016 m. (2014). *TAR*, 2014-03283.
64. Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija (2012). *Valstybės žinios*, 42-2102.
65. Neformaliojo vaikų švietimo lėšų skyrimo ir panaudojimo tvarkos aprašas (2016). *TAR*, 73.
66. Neformaliojo vaikų švietimo projektų finansavimo ir organizavimo tvarkos aprašas (2017). *TAR*, 10511.
67. Netradicinio ugdymo koncepcija (2010). *Valstybės žinios*, 30-1400.
68. *Obuolio pradinė mokykla* (b. d.). Prieiga per internetą: <http://obuoliopradine.lt>
69. *Pailgintos dienos grupės 2016–2017 m.* (2017). Prieiga per internetą: http://rsvis.emokykla.lt/cognos8/cgi-bin/cognosisapi.dll?b_action=cognosViewer&ui.action=run&ui.object=%2fcontent%2ffolder%5b%40name%3d%27Bendrasis%20ugdymas%27%5d%2ffolder%5b%40name%3d%271-mokykla%27%5d%2freport%5b%40name%3d%276.%20Pailgintos%20dienes%20grup%C4%97s%27%5d&ui.name=6.%20Pailgintos%20dienes%20grup%C4%97s&run.outputFormat=&run.prompt=true&cv.toolbar=true&cv.header=false

70. *Pailgintos dienos grupės 2017–2018 m.* (2017). Prieiga per internetą: http://rsvis.emokykla.lt/cognos8/cgi-bin/cognosisapi.dll?b_action=cognosViewer&ui.action=run&ui.object=%2fcontent%2ffolder%5b%40name%3d%27Bendrasis%20ugdymas%27%5d%2ffolder%5b%40name%3d%271-mokykla%27%5d%2freport%5b%40name%3d%276.%20Pailgintos%20dienos%20grup%C4%97s%27%5d&ui.name=6.%20Pailgintos%20dienos%20grup%C4%97s&run.outputFormat=&run.prompt=true&cv.toolbar=true&cv.header=false
71. *Palangos Vlado Jurgučio pagrindinė mokykla. Pailgintos darbo dienos grupė* (2016). Prieiga per internetą: <http://www.jurguciomokykla.lt/lt/paslaugos/pailgintos-darbo-dienos-grupe>
72. Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosios programos (2008). *Valstybės žinios*, 99-3848.
73. Profesinės linkmės muzikinio ugdymo modulio aprašas (2009). *Valstybės žinios*, 23-926.
74. Profesinio orientavimo vykdymo tvarkos aprašas (2012). *Valstybės žinios*, 82-4284.
75. Psichologinės pagalbos teikimo tvarkos aprašas (2011). *Valstybės žinios*, 88-4220.
76. *Saulės gojus* (b. d.). Prieiga per internetą: <http://saulesgojus.lt>
77. Sausumos kadetų ugdymo samprata (2012). *Valstybės žinios*, 137-7031.
78. Smurto prevencijos įgyvendinimo mokyklose rekomendacijos (2017). *TAR*, 4754.
79. Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo vaikui ir mokiniui tvarkos aprašas (2016). *TAR*, 26187.
80. Specialiosios pedagoginės pagalbos asmeniui iki 21 metų teikimo ir kvalifikacinių reikalavimų nustatymo šios pagalbos teikėjams tvarkos aprašas (2011). *Valstybės žinios*, 92-4395.
81. Specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo tvarkos aprašas (2011). *Valstybės žinios*, 92-4395.
82. *Specialiųjų ugdymosi poreikių turintys mokiniai bendrojo ugdymo mokyklų bendrosiose klasėse 2017–2018 m.* (2017). Prieiga per internetą: http://rsvis.emokykla.lt/cognos8/cgi-bin/cognosisapi.dll?b_action=cognosViewer&ui.action=run&ui.object=%2fcontent%2ffolder%5b%40name%3d%27Bendrasis%20ugdymas%27%5d%2ffolder%5b%40name%3d%271-mokykla%27%5d%2freport%5b%40name%3d%276.%20Pailgintos%20dienos%20grup%C4%97s%27%5d&ui.name=6.%20Pailgintos%20dienos%20grup%C4%97s&run.outputFormat=&run.prompt=true&cv.toolbar=true&cv.header=false

3d%271-

mokykla%27%5d%2freport%5b%40name%3d%273.%20Speciali%5b%3j%5b%3%20ugdymosi%20poreiki%5b%3%20turintys%20mokiniai%20bendrojo%20ugdymo%20mokykl%5b%3%20bendrosiose%20klas%4%97se%27%5d&ui.name=3.%20Speciali%5b%3j%5b%3%20ugdymosi%20poreiki%5b%3%20turintys%20mokiniai%20bendrojo%20ugdymo%20mokykl%5b%3%20bendrosiose%20klas%#

83. *Specialiųjų ugdymosi poreikių turintys mokiniai bendrojo ugdymo mokyklų bendrosiose klasėse 2016–2017 m.* (2017). Prieiga per internetą: http://rsvis.emokykla.lt/cognos8/cgi-bin/cognosisapi.dll?b_action=cognosViewer&ui.action=run&ui.object=%2fcontent%2ffolder%5b%40name%3d%27Bendrasis%20ugdymas%27%5d%2ffolder%5b%40name%3d%271-mokykla%27%5d%2freport%5b%40name%3d%273.%20Speciali%5b%3j%5b%3%20ugdymosi%20poreiki%5b%3%20turintys%20mokiniai%20bendrojo%20ugdymo%20mokykl%5b%3%20bendrosiose%20klas%4%97se%27%5d&ui.name=3.%20Speciali%5b%3j%5b%3%20ugdymosi%20poreiki%5b%3%20turintys%20mokiniai%20bendrojo%20ugdymo%20mokykl%5b%3%20bendrosiose%20klas%4%97se&run.outputFormat=&run.prompt=true&cv.toolbar=true&cv.header=false
84. Sportinio ugdymo organizavimo rekomendacijos (2014). *TAR*, 5712.
85. Sporto ir sveikatos ugdymo samprata (2014). *TAR*, 19971.
86. Suzuki talentų ugdymo Lietuvoje koncepcija (2005). *Valstybės žinios*, 79-2875.
87. *Šiaulių Salduvės progimnazija. Užimtumo centras* (b. d.). Prieiga per internetą: <http://salduve.lt/uzimtumo-centras/>
88. *Šiaurės licėjus* (b. d.). Prieiga per internetą: http://www.siaureslicejus.lt/ugdymo_strukt%C5%ABra
89. *Šv. Juozapo mokykla* (b. d.). Prieiga per internetą: <http://www.juozapomokykla.lt/>
90. Švietimo pagalbos įstaigų steigimo, reorganizavimo, likvidavimo ir pertvarkymo kriterijų sąrašas (2011). *Valstybės žinios*, 92-4384.
91. Ugdymo karjerai programa (2014). *TAR*, 4888.
92. Vaiko gerovės 2013–2018 m. programa (2012). *Valstybės žinios*, 140-7208.
93. *Vaikų dienos centras „Ateities vaikai“* (2017-09-01). Prieiga per internetą: http://www.ateities.lt/index.php?action=article&article_id=164

94. Vaikų dienos centrų veiklos rekomendacijos (2015). *TAR*, 16951.
95. Vaikų ir jaunimo kultūrinio ugdymo koncepcija (2008). *Valstybės žinios*, 20-739.
96. Vaikų įtraukties mokytis ir įvairiapusio ugdymo 2017–2022 metų veiksmų planas (2017). *TAR*, 10872.
97. Valdorfo pedagogikos Lietuvoje koncepcija (2004). *Valstybės žinios*, 83-3031.
98. Valstybės pažangos strategija „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ (2012). *Valstybės žinios*, 61-3050.
99. Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija (2013). *Valstybės žinios*, 140-7095.
100. Vidurinio ugdymo bendrosios programos (2011). *Valstybės žinios*, 26-1283.
101. *Vilniaus humanistinė mokykla* (b. d.). Prieiga per internetą: <http://vhm.lt>
102. Visuomenės sveikatos priežiūros organizavimo mokykloje tvarkos aprašas (2005). *Valstybės žinios*, 153-5657.

PRIEDAI

Klausimynas tėvams

D1. Kuriose klasėse mokosi jūsų vaikas/-ai? (galite žymėti kelis variantus) *

- ☐ Priešmokyklinėje grupėje
- ☐ 1-4 klasėse
- ☐ 5-8 klasėse
- ☐ 9-12 klasėse
- ☐ Šių klasių vaikų neturiu

D2. Jūs esate: *

- ☐ Mama (pamotė, globėja)
- ☐ Tėtis (patėvis, globėjas)
- ☐ Kita

D3. Įrašykite savo amžių: *

D4. Koks jūsų išsilavinimas? *

- ☐ Pradinis
- ☐ Pagrindinis
- ☐ Vidurinis
- ☐ Profesinis
- ☐ Aukštesnysis
- ☐ Aukštasis neuniversitetinis
- ☐ Aukštasis universitetinis

D5. Kokios jūsų namų ūkio mėnesio pajamos vienam nariui į rankas (sudėkite visas pajamas ir padalinkite iš žmonių skaičiaus)?

- ☐ Iki 150 eurų
- ☐ 151-250 eurų
- ☐ 251-500 eurų
- ☐ 501-1000 eurų
- ☐ 1001-1500 eurų
- ☐ 1501-2000 eurų
- ☐ Virš 2001 euro
- ☐ Nenoriu atsakyti

D6. Kokioje apskrityje gyvenate? 🇵🇱

- pasirinkti - ▼

D7. Kurioje vietovėje gyvenate? 🇵🇱

- ☐ Didmiestyje (Vilnius, Kaunas, Klaipėda, Šiauliai, Panevėžys)
- ☐ Mieste (nuo 20000 iki 60000 gyventojų)
- ☐ Miestelyje (nuo 2000 iki 20000 gyventojų)
- ☐ Mažame miestelyje (nuo 200 iki 2000 gyventojų)
- ☐ Kaimo vietovėje

D8. Kurioje vietovėje yra jūsų vaiko / vaikų mokykla?

- ☐ Didmiestyje (Vilnius, Kaunas, Klaipėda, Šiauliai, Panevėžys)
- ☐ Mieste (nuo 20000 iki 60000 gyventojų)
- ☐ Miestelyje (nuo 2000 iki 20000 gyventojų)
- ☐ Mažame miestelyje (nuo 200 iki 2000 gyventojų)
- ☐ Kaimo vietovėje

D9. Kokio tipo mokykloje mokosi/-ėsi bent vienas iš jūsų vaikų? (galite žymėti abu variantus)

- ☐ Valstybinėje
- ☐ Privačioje

D10. Kokios trukmės mokykloje mokosi arba mokėsi bent vienas iš jūsų vaikų? (galite žymėti kelis variantus)

- ☐ Visos dienos mokykloje
- ☐ Įprastinės trukmės (pamokos vyksta pusę dienos) mokykloje ir lanko/-ė prailgintą grupę
- ☐ Įprastinės trukmės (pamokos vyksta pusę dienos) mokykloje
- ☐ Specialiojoje (pvz. sporto, muzikos) mokykloje
- ☐ Specialiojoje (vaikams su specialiaisiais ugdymosi poreikiais) mokykloje
- ☐ Kita

D11. Ar bent vienas iš jūsų vaikų lanko neformalaus švietimo užsiėmimus / būrelius? (galite žymėti kelis variantus)

- ☐ Lanko mokykloje
- ☐ Lanko ne mokykloje
- ☐ Nelanko, bet norėtų lankyti mokykloje
- ☐ Nelanko, bet norėtų lankyti ne mokykloje
- ☐ Nelanko ir nenori lankyti

M1. Kaip jums atrodo, ar Lietuvoje yra poreikis turėti visos dienos mokyklą šioms mokinių grupėms? (galite žymėti kelis variantus) ★

- ☐ Priešmokyklinės grupės vaikams
- ☐ 1-4 klasių mokiniams
- ☐ 5-8 klasių mokiniams
- ☐ 9-12 klasių mokiniams
- ☐ Specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams
- ☐ Socialiai pažeidžiamų grupių mokiniams
- ☐ Gabiems mokiniams
- ☐ Nėra tokio poreikio

M2. Kaip jums atrodo, ar visos dienos mokykla turėtų būti privaloma ar pasirenkama? *

	Privaloma	Pasirenkama	Visai nereikia
Priešmokyklinės grupės vaikams	☐	☐	☐
1-4 klasių mokiniams	☐	☐	☐
5-8 klasių mokiniams	☐	☐	☐
9-12 klasių mokiniams	☐	☐	☐
Specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams	☐	☐	☐
Socialiai pažeidžiamų grupių mokiniams	☐	☐	☐
Gabiems mokiniams	☐	☐	☐

M3. Kaip jums atrodo, nuo kelių valandų ryto visos dienos mokykla turėtų pradėti darbą? (Irašykite skaičių, pvz., 7)

M4. Kaip jums atrodo, iki kelių valandų visos dienos mokykla turėtų dirbti? (Irašykite skaičių, pvz., 16)

M5. Koks galėtų būti visos dienos mokyklos modelis? (galite žymėti kelis variantus) ★

- ☐ Mokykla, paremta savita ugdymo filosofija (pvz., visuminio ugdymo / katalikiška / praktinių, darbinių įgūdžių ugdymo / kūrybiškumo / lauko / sveikatingumo / ar kt.)
- ☐ Mokykla, kurioje pamokos išdėstytos per visą dieną su ilgesnėmis pertraukomis
- ☐ Mokykla, kurioje sudarytos sąlygos po pamokų atlikti namų darbus
- ☐ Mokykla, kurioje po pamokų mokiniams teikiamos socialinės paslaugos (pvz., užimtumas, maitinimas)
- ☐ Mokykla, kurioje sudarytos sąlygos teikti neformaliojo vaikų švietimo paslaugas
- ☐ Mokykla, kurioje sudarytos galimybės papildomam akademinių žinių gilinimui
- ☐ Neturiu nuomonės

M6. Kaip jums atrodo, ar tėvai turėtų prisidėti finansiškai prie visos dienos mokyklos organizavimo?

- ☐ Visos dienos mokykla turėtų būti nemokama
- ☐ Už prailgintas mokyklos darbo valandas tėvai turėtų susimokėti
- ☐ Už prailgintas mokyklos darbo valandas tėvai turėtų iš dalies susimokėti
- ☐ Už prailgintas mokyklos darbo valandas tėvai turėtų susimokėti, išskyrus socialiai pažeidžiamų grupių tėvus
- ☐ Už prailgintas mokyklos darbo valandas tėvai turėtų iš dalies susimokėti, išskyrus socialiai pažeidžiamų grupių tėvus
- ☐ Neturiu nuomonės

M7. Kiek būtų svarbu visos dienos mokykloje mokiniams sudaryti šias sąlygas?

	Visai nesvarbu	Mažiau svarbu	Nei svarbu, nei nesvarbu	Pakankamai svarbu	Labai svarbu
Turėti poilsio erdves, kuriuose mokiniai galėtų ramiai leisti laiką, skaityti	☐	☐	☐	☐	☐
Turėti erdves, kuriose mokiniai galėtų bendrauti, žaisti	☐	☐	☐	☐	☐
Turėti poilsio kambarius, kuriuose mokiniai galėtų pabūti po vieną ar po kelis	☐	☐	☐	☐	☐
Turėti kambarius, kuriuose mokiniai galėtų dirbti / mokytis grupelėmis	☐	☐	☐	☐	☐
Turėti erdves individualiam namų darbų ar savarankiškų užduočių ruošimui	☐	☐	☐	☐	☐
Turėti erdvę sportuoti	☐	☐	☐	☐	☐
Turėti skaitmeninę mokymosi erdvę savarankiškam darbui (galimybę naudotis kompiuteriu)	☐	☐	☐	☐	☐
Turėti erdvę gamtos mokslų darbų atlikimui	☐	☐	☐	☐	☐
Poilsio kambariuose būtų poilsui ir atsipalaidavimui pritaikyti baldai (pvz., minkšti foteliai, sofos, kilimai)	☐	☐	☐	☐	☐

M8. Kiek būtų svarbu, kad netoli visos dienos mokyklos būtų šios organizacijos / įstaigos, galinčios padėti mokyklai organizuoti neformalią ugdymo veiklą arba renginius?

	Visai nesvarbu	Mažiau svarbu	Nei svarbu, nei nesvarbu	Pakankamai svarbu	Labai svarbu
Jaunimo organizacijos (pvz., skautai, ateitininkai)	☐	☐	☐	☐	☐
Muziejus	☐	☐	☐	☐	☐
Teatras	☐	☐	☐	☐	☐
Baseinas	☐	☐	☐	☐	☐
Bažnyčia	☐	☐	☐	☐	☐
Viešoji biblioteka	☐	☐	☐	☐	☐
Fabrikas	☐	☐	☐	☐	☐
Žemės ūkio įmonė	☐	☐	☐	☐	☐
Verslo įmonė	☐	☐	☐	☐	☐

Š1. Kiek būtų svarbios visos dienos mokykloje šios papildomos pamokos / būreliai?

	Visai nesvarbu	Mažiau svarbu	Nei svarbu, nei nesvarbu	Pakankamai svarbu	Labai svarbu
Papildomos pamokos / būreliai (pvz., matematika, istorija) gabiems vaikams	☐	☐	☐	☐	☐
Papildomos pamokos / būreliai (pvz., matematika, istorija) silpniau besimokantiems vaikams	☐	☐	☐	☐	☐
Papildomos pamokos / būreliai (pvz., matematika, istorija) besidomintiems tam tikra ugdymo sritimi vaikams	☐	☐	☐	☐	☐
Papildomos meno pamokos / būreliai menui gabiems vaikams	☐	☐	☐	☐	☐
Papildomos meno pamokos / būreliai besidomintiems menu vaikams	☐	☐	☐	☐	☐
Papildomos sporto pamokos / būreliai aktyviai sportuojantiems vaikams	☐	☐	☐	☐	☐
Įvairius mokinio pomėgius atitinkantys būreliai	☐	☐	☐	☐	☐
Pilietiškumą ir sąmoningumą skatinančios pamokos / būreliai	☐	☐	☐	☐	☐
Sveiką gyvenseną propaguojančios pamokos / būreliai	☐	☐	☐	☐	☐
Kūrybiškumą ugdančios pamokos / būreliai	☐	☐	☐	☐	☐
Raštingumą (matematinį, kalbinį, skaitmeninį, gamtamokslį, finansinį, ekonominį) ugdančios pamokos / būreliai	☐	☐	☐	☐	☐

Š2. Kiek būtų svarbios visos dienos mokykloje šios švietimo galimybės?

	Visai nesvarbu	Mažiau svarbu	Nei svarbu, nei nesvarbu	Pakankamai svarbu	Labai svarbu
Galimybė ugdymo turinio klausimais konsultuotis pas mokytoją individualiai (pvz., dėl namų darbų, projektinės užduoties atlikimo)	☐	☐	☐	☐	☐
Galimybė su ugdymo turiniu nesusijusiais klausimais konsultuotis pas mokytoją individualiai (pvz., domėjimosi sritimis)	☐	☐	☐	☐	☐
Galimybė dirbti komandomis (pvz., kartu rengti projektus, spręsti problemas)	☐	☐	☐	☐	☐
Galimybė dirbti savarankiškai (pvz., atlikti namų darbus)	☐	☐	☐	☐	☐
Galimybė gauti profesinio orientavimo paslaugas	☐	☐	☐	☐	☐

Š3. Kiek būtų svarbu visos dienos mokykloje ugdymo procesą išdėlioti šiais būdais?

	Visai nesvarbu	Mažiau svarbu	Nei svarbu, nei nesvarbu	Pakankamai svarbu	Labai svarbu
Formalus ugdymas (pamokos) vyksta pirmoje dienos pusėje, neformalus ugdymas (papildomos pamokos, būreliai, konsultavimas) vyksta antroje dienos pusėje	☐	☐	☐	☐	☐
Formalaus ir neformalaus ugdymo užsiėmimai išdėstyti per visą mokyklos darbo dieną	☐	☐	☐	☐	☐
Formalaus ir neformalaus ugdymo veiklos integruojamos (apjungiamos)	☐	☐	☐	☐	☐
Laikas nėra suskirstytas pamokomis (ugdomoji veikla vyksta visą dieną su pertraukomis)	☐	☐	☐	☐	☐

SV1. Kiek būtų svarbios visos dienos mokykloje šios sveikos gyvensenos ugdymo paslaugos?

	Visai nesvarbu	Mažiau svarbu	Nei svarbu, nei nesvarbu	Pakankamai svarbu	Labai svarbu
Sudaromos sąlygos sportuoti	☐	☐	☐	☐	☐
Sudaromos sąlygos vaikams būti lauke ne mažiau kaip 1 val. per dieną (neįskaitant išėjimo į lauką pertraukų metu)	☐	☐	☐	☐	☐
Sudaromos sąlygos patiems mokiniams gaminti valgi (pvz., priešpiečius)	☐	☐	☐	☐	☐
Sudaromos sąlygos mokiniams auginti daržoves	☐	☐	☐	☐	☐
Sudaromos sąlygos mokiniams rinkti vaistažoles, uogas ar grybus	☐	☐	☐	☐	☐
Sudaromos sąlygos mokiniams pasirinkti individualų meniu	☐	☐	☐	☐	☐
Sudaromos sąlygos mokiniams ugdytis psichologinę sveikatą	☐	☐	☐	☐	☐
Sudaromos sąlygos mokiniams ugdytis dvasinę sveikatą	☐	☐	☐	☐	☐
Sudaromos sąlygos mokiniams ugdytis sveiką gyvenseną	☐	☐	☐	☐	☐
Vykdoma žalingų įpročių prevencijos veikla	☐	☐	☐	☐	☐

K1. Kiek būtų svarbios visos dienos mokykloje šios kultūrinio ugdymo paslaugos?

	Visai nesvarbu	Mažiau svarbu	Nei svarbu, nei nesvarbu	Pakankamai svarbu	Labai svarbu
Sudaromos sąlygos stebėti spektaklius (mokykloje arba teatre)	☐	☐	☐	☐	☐
Sudaromos sąlygos dalyvauti koncertuose (mokykloje arba už mokyklos ribų)	☐	☐	☐	☐	☐
Sudaromos sąlygos lankyti muziejus	☐	☐	☐	☐	☐
Sudaromos sąlygos lankyti parodas (mokykloje arba už mokyklos ribų)	☐	☐	☐	☐	☐
Sudaromos sąlygos dalyvauti šventėse (mokykloje arba už mokyklos ribų)	☐	☐	☐	☐	☐

SO1. Kiek būtų svarbios visos dienos mokykloje šios socialinės paslaugos?

	Visai nesvarbu	Mažiau svarbu	Nei svarbu, nei nesvarbu	Pakankamai svarbu	Labai svarbu
Vaikų užimtumas po pamokų	☐	☐	☐	☐	☐
Nemokamas maitinimas	☐	☐	☐	☐	☐
Iš dalies nemokamas maitinimas	☐	☐	☐	☐	☐
Vykdoma prevencijos veikla (smurto, patyčių)	☐	☐	☐	☐	☐
Vykdoma prevencinė veikla su rizikos grupės mokiniais	☐	☐	☐	☐	☐
Sudaromos sąlygos savanoriauti	☐	☐	☐	☐	☐
Sudaromos sąlygos žaisti	☐	☐	☐	☐	☐
Sudaromos sąlygos gauti individualią psichologinę ar socialinę pedagoginę pagalbą	☐	☐	☐	☐	☐

SP1. Kiek būtų svarbu visos dienos mokykloje teikti paslaugas specifinių grupių mokiniams?

	Visai nesvarbu	Mažiau svarbu	Nei svarbu, nei nesvarbu	Pakankamai svarbu	Labai svarbu
Papildoma individuali pagalba mokytis specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams	☐	☐	☐	☐	☐
Pagalba socializacijos procese specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams	☐	☐	☐	☐	☐
Specialistų (psichologo, logopedo, socialinio pedagogo, surdopedagogo ir kt.) pagalba specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams	☐	☐	☐	☐	☐
Individualizuota pagalba gabiems mokiniams (plėtojant jų specifinius mokslinius gebėjimus)	☐	☐	☐	☐	☐
Individualizuota pagalba menui gabiems mokiniams (ugdant jų specifinius meninius gebėjimus)	☐	☐	☐	☐	☐

T1. Kiek būtų svarbu visos dienos mokykloje teikti šias paslaugas mokinių tėvams?

	Visai nesvarbu	Mažiau svarbu	Nei svarbu, nei nesvarbu	Pakankamai svarbu	Labai svarbu
Tėvystės įgūdžių ugdymas	☐	☐	☐	☐	☐
Socialinių įgūdžių ugdymas	☐	☐	☐	☐	☐
Konsultavimas mokymo(si) temomis	☐	☐	☐	☐	☐
Konsultavimas auklėjimo temomis	☐	☐	☐	☐	☐
Specialistų (logopedas, psichologas, socialinis pedagogas, visuomenės sveikatos specialistas ir kt.) konsultacijos	☐	☐	☐	☐	☐
Sudaromos sąlygos tėvams integruotis į mokyklos bendruomenės gyvenimą (pvz., rengti/organizuoti šventes, pamokas, dalyvauti renginiuose, pamokose)	☐	☐	☐	☐	☐
Sudaromos sąlygos tėvams būti mokytojo padėjėjais	☐	☐	☐	☐	☐
Organizuojamos tėvų savipagalbos grupės (pvz., tėvams, auginantiems vaikus, turinčius autizmo spektro sutrikimą ir kt.)	☐	☐	☐	☐	☐

P1. Gal turite pasiūlymų visos dienos mokyklos idėjai?